

Program rozwoju pn.:

Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz

na lata 2015 - 2020

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
ROZWOJU
REGIONALNEGO

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Strategia opracowana w ramach projektu:

PARTNERSTWO NA RZECZ ROZWOJU OBSZARU FUNKcjONALNEGO DOLINA RZEKI PILICY W POWIECIE TOMASZOWSKIM

Współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013

GMINA MIASTO
TOMASZÓW MAZOWIECKI

POWIAT
TOMASZOWSKI

GMINA
TOMASZÓW MAZOWIECKI

GMINA
INOWŁÓDZ

GMINA
RZECZYCA

STOWARZYSZENIE
DOLINA PILICY

Zespół konsultantów Centrum Doradztwa Strategicznego s.c. zaangażowanych w proces strategiczny oraz prace nad Strategią Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020

Jakub Żywiec

Cezary Ulasiński

Justyna Szymańska

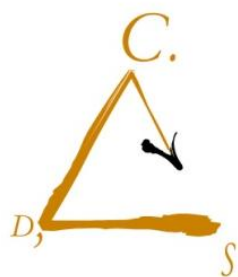
Magdalena Widuch

Ewelina Romuzga

Paulina Lizak

Małgorzata Mikołajczyk

Karolina Chmaj

Centrum Doradztwa Strategicznego

SPIS TREŚCI:

SPIS TREŚCI:.....	2
Część I. Wprowadzenie	3
Proces konstruowania Strategii Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020.....	3
Struktura dokumentu.....	5
Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020 jako instrument kreowania polityki rozwoju	6
Część II. Diagnoza.....	8
Ogólna charakterystyka obszaru – główne wnioski.....	8
Analiza SWOT.....	34
Część III. Strategiczna. Wizja, misja, cele strategiczne.....	41
Misja rozwoju gminy Inowłódz.....	41
Domena 1. W kierunku turystycznej i rekreacyjnej gminy Inowłódz.	44
Domena 2. Wysoka jakość usług komunalnych i komunikacyjnych.	44
Domena 3. Dobre warunki dla prowadzenia i rozwoju działalności gospodarczych.	45
Domena 4. Rozwijająca się, aktywna społeczność gminy.....	45
Część IV. Operacyjna	47
Domena 1. W kierunku turystycznej i rekreacyjnej gminy Inowłódz.	47
Domena 2. Wysoka jakość usług komunalnych i komunikacyjnych.	54
Domena 3. Dobre warunki dla prowadzenia i rozwoju działalności gospodarczych.	60
Domena 4. Rozwijająca się, aktywna społeczność gminy.....	63
Część V. Wdrożeniowa. System wdrażania, monitorowania i finansowania strategii	68
Spójność Strategii z dokumentami wyższego rzędu.....	68
<i>Powiązanie dokumentu Strategia Rozwoju gminy Inowłódz z dokumentami strategicznymi UE, krajowymi i regionalnymi</i>	68
Założenia systemu wdrażania i monitorowania Strategii	78
Wskaźniki monitorowania realizacji Strategii	82
Procedury wdrażania i monitorowania Strategii.....	86
Plan finansowy	88
Źródła finansowania założeń strategii.....	93
Aneks.....	103

Część I. Wprowadzenie

„Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020”, zwana dalej **Strategią**, opracowana została w ramach projektu „Partnerstwo na rzecz rozwoju obszaru funkcjonalnego Dolina Rzeki Pilicy w powiecie tomaszowskim”. Działania w ramach projektu są współfinansowane ze środków Unii Europejskiej, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013. Projekt ma charakter partnerski, jest realizowany we współpracy powiatu tomaszowskiego, miasta Tomaszów Mazowiecki – lider Partnerstwa, gminy Tomaszów Mazowiecki, gminy Inowłódz, gminy Rzeczyca oraz Stowarzyszenia Dolina Pilicy.

W ramach powyższego Projektu zostały przeprowadzone prace związane z opracowaniem finalnej wersji dokumentu. Przygotowanie dokumentu było odpowiedzią na potrzebę zaprogramowania rozwoju społeczno-gospodarczego na terenie gminy Inowłódz.

Prace nad dokumentem były okazją do dialogu z partnerami z sektora społecznego, gospodarczego i publicznego (łącznie w warsztatach strategicznych wzięło udział 41 osób). Przedstawiciele różnych środowisk z zaangażowaniem podchodzili do wypracowywania strategii rozwoju swojej gminy.

Proces konstruowania Strategii Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020

Proces prac nad Strategią Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020, który rozpoczęto w czerwcu 2014 r., a zakończono w grudniu 2014 r., koordynował zespół konsultantów Centrum Doradztwa Strategicznego s.c. D. Bieńkowska, C. Ułasiński, J. Szymańska.

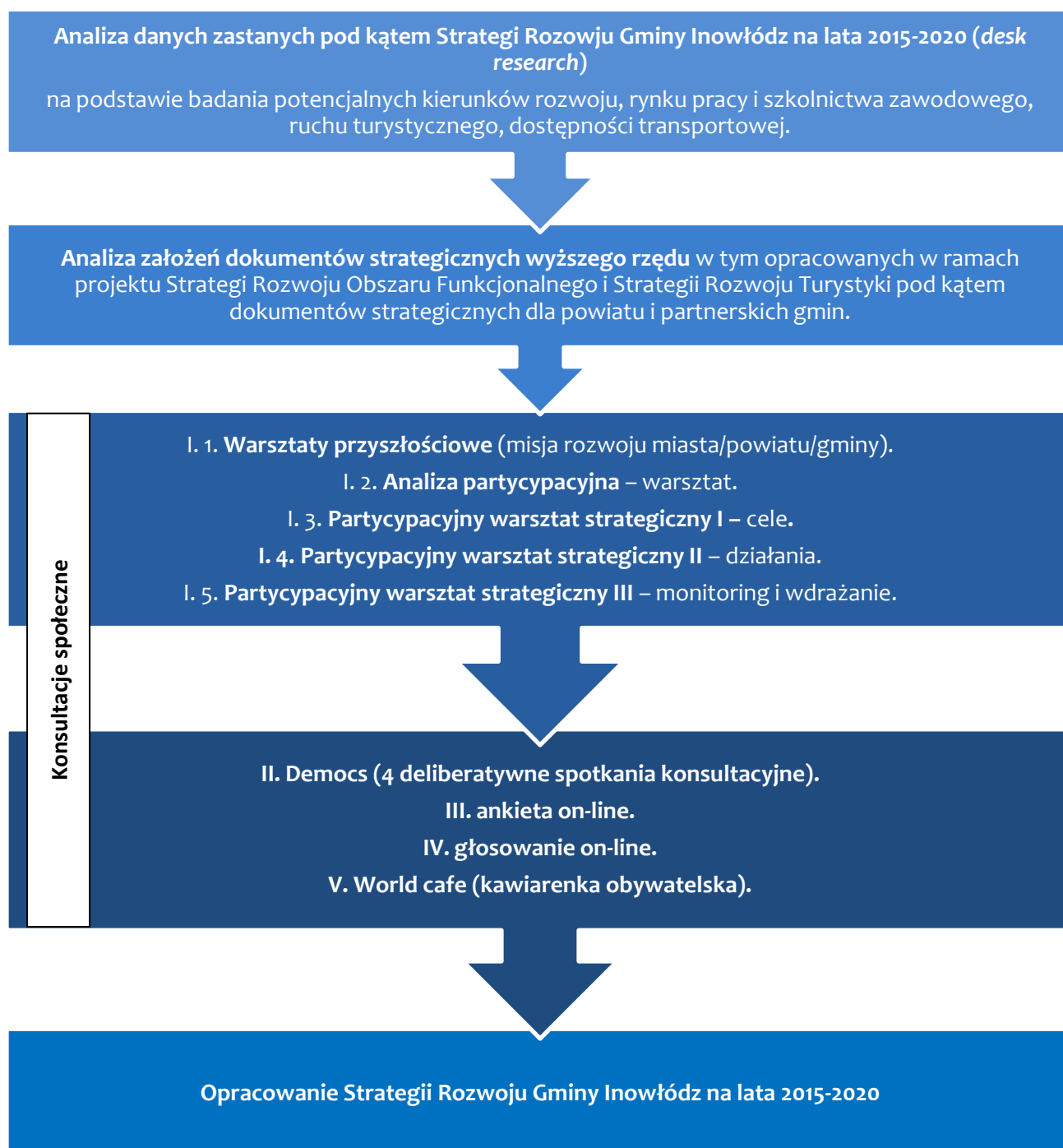
Prace nad dokumentem Strategii opierały się o wykorzystanie szeregu wzajemnie uzupełniających się metod, prac analitycznych, eksperckich i partycypacyjnych, spośród których wymienić należy:

- analizę danych zastanych;
- badania jakościowe i ilościowe;
- analizy strategiczne (analiza SWOT, PEST, analizę interesariuszy);
- 5 spotkań warsztatowych skupiających przedstawicieli kluczowych podmiotów i instytucji z terenu gminy Inowłódz;
- łącznie 5 spotkań konsultacyjnych w formule Democs i World Cafe z mieszkańcami oraz środowiskami branżowymi i instytucjami publicznymi;
- konsultacje on-line.

W ramach spotkań o charakterze warsztatowym wykorzystany został szereg różnego rodzaju metod pracy takich jak: technika grupy nominalnej – dająca w pierwszej kolejności szansę na pracę indywidualną, następnie dyskusję w zespołach, aby ostatecznie osiągnąć konsensus na sesji plenarnej; dyskusja moderowana; prace z formularzem (kwestionariuszem) oraz zmodyfikowana metoda delficka, opierająca się o kierowane do uczestników warsztatów zadania / pytania bazujące na opracowanym i przesłanym materiale powarsztatowym. Dzięki tej metodzie, każdy z uczestników warsztatów miał możliwość spokojnej, indywidualnej i odłożonej w czasie analizy, a konsultanci uzyskiwali pewność, że nie pominięto żadnych istotnych zagadnień i kwestii.

Przygotowany i przeprowadzony przez konsultantów Centrum Doradztwa Strategicznego, przy aktywnym uczestnictwie zaangażowanych w rozwój gminy, proces konstruowania Strategii obejmował kilka zasadniczych etapów takich jak:

- badania i diagnoza społeczno – gospodarcza gminy Inowłódz;
- zdefiniowanie wizji i misji rozwoju gminy Inowłódz wg modelu Ashridge;
- określenie celów strategicznych (priorytetów), operacyjnych (kierunków interwencji) i zadań;
- określenie założeń do wdrażania i monitorowania zamierzeń strategicznych.

Struktura dokumentu

Konstrukcja Strategii Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020 odpowiada logice procesu strategicznego i obejmuje pięć zasadniczych części: część pierwszą – wprowadzającą, część drugą – diagnostyczną, część trzecią – strategiczną, część czwartą – operacyjną i część piątą – wdrożeniową.

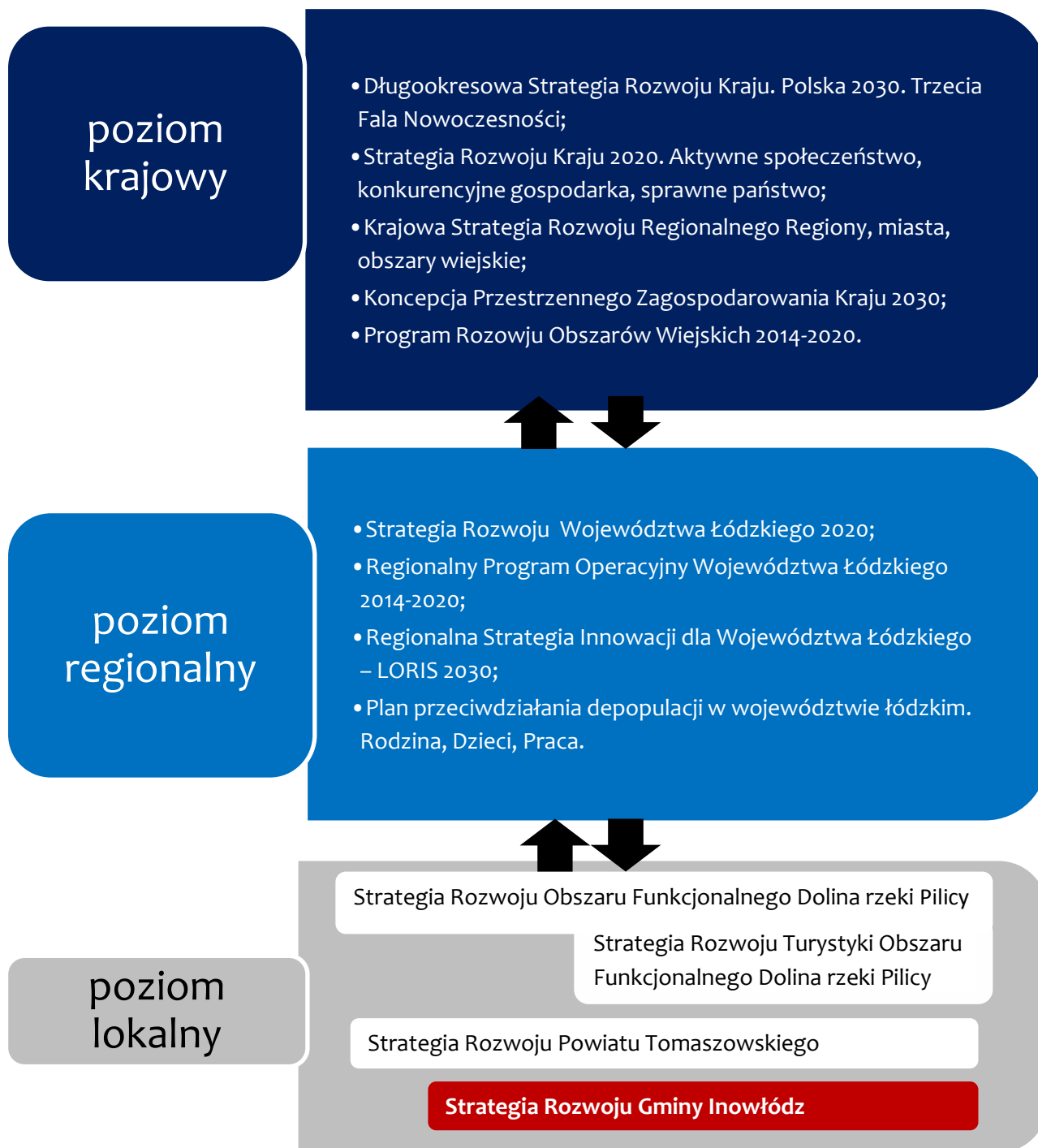

Opracowana **Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020** jest zgodna z obligatoryjnymi wymogami *ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju*, odnoszącymi się do programu rozwoju gminy. Strategia zawiera:

- diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do zakresu objętego programowaniem strategicznym;
- cel główny (główna aspiracja wg modelu Ashridge) i cele szczegółowe w nawiązaniu do średniookresowej strategii rozwoju kraju, narodowej strategii spójności lub strategii rozwoju;
- priorytety (cele strategiczne) oraz kierunki interwencji (cele operacyjne) w zakresie terytorialnym, w tym w ujęciu wojewódzkim;
- sposób monitorowania i oceny stopnia osiągnięcia celu głównego i celów szczegółowych;
- plan finansowy, w tym:
  - źródła finansowania realizacji programu,
  - kwotę środków przeznaczonych na finansowanie realizacji programu i jej podział między poszczególne priorytety,
  - informację o wysokości współfinansowania na poziomie programu i priorytetów;
- podstawowe założenia systemu realizacji.

Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020 jako instrument kreowania polityki rozwoju

Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020 jest dokumentem wpisującym się w proces strategicznego myślenia o rozwoju. Jest komplementarna z innymi dokumentami strategicznymi dotyczącymi rozwoju kraju i regionu (schemat poniżej). Planowanie rozwoju gminy wpisuje się w nowe, zintegrowane podejście do polityki rozwojowej. Polega ono na podchodzeniu do kwestii wyzwań w perspektywie długo- i średniookresowej. Generalnej wizji podporządkowane są strategie sektorowe, które stwarzają ramy działania nie tylko dla administracji centralnej, ale także samorządowej oraz wszystkim podmiotom zaangażowanym w działania rozwojowe. Nowy paradygmat zarządzania rozwojem daje więcej kompetencji samorządom, zapewniając równocześnie koordynację przedsięwzięć i optymalizację systemu. Zintegrowany system w swym założeniu ma zbliżyć administrację publiczną szczebla krajowego i samorządowego, otwierać ją na kreowanie polityki rozwojowej w oparciu o szeroki i intensywny proces konsultacji i interakcji z innymi aktorami gry o rozwój (sektor społeczny i gospodarczy).

Cześć II. Diagnoza

Wyniki zaprezentowane w niniejszym rozdziale stanowią całościową syntezę informacji na temat stanu gminy Inowłódz zebranych w trakcie całego procesu badawczego. Skupiają w sobie kluczowe dane dotyczące sytuacji społeczno-gospodarczej gminy w podziale na:

- Zagospodarowanie przestrzenne i uwarunkowanie środowiska,
- Transport i komunikację,
- Gospodarkę,
- Rynek pracy,
- Edukację,
- Demografię,
- Kulturę,
- Rolnictwo,
- Rynek nieruchomości i rynek mieszkaniowy,
- Infrastrukturę techniczną,
- Turystykę.

Dane te stanowią głównie wyniki analizy danych zastanych pochodzących z m.in. Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, informacji zawartych w monografiach i artykułach naukowych, raportach i ekspertyzach. Analizy zawarte w diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej gminy Inowłódz w zdecydowanej przewadze posiadają charakter porównawczy. Wartości zastosowanych wskaźników, jakie odnotowano w przypadku gminy, każdorazowo starano się odnieść do szerszej skali geograficznej. Mierniki te zostały zobrazowane na tle średnich wartości dla kraju, województwa łódzkiego oraz powiatu tomaszowskiego. Równocześnie wskaźniki odzwierciedlające sytuację gminy Inowłódz w rozpatrywanych sferach, zaprezentowane zostały na tle wybranych gmin powiatu tomaszowskiego, a mianowicie gminy Czerniewice, Lubochnia, Rzeczyca oraz Żelechlinek. Zostały one uznane, jako jednostki osadnicze charakteryzujące się podobnymi uwarunkowaniami, a ich wyboru dokonano przede wszystkim ze względu na podobne położenie, wielkość, odległość od ośrodków miejskich, a także funkcje spełniane w systemie i hierarchii osadniczej regionu.

Kolejnymi źródłami informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej gminy Inowłódz, jakimi posłużono się przy opracowaniu niniejszego dokumentu są wyniki z badań wywołanych, tj. badania CATI z mieszkańcami powiatu tomaszowskiego (n dla gminy Inowłódz=350) oraz badania ruchu turystycznego techniką PAPI (n=500).

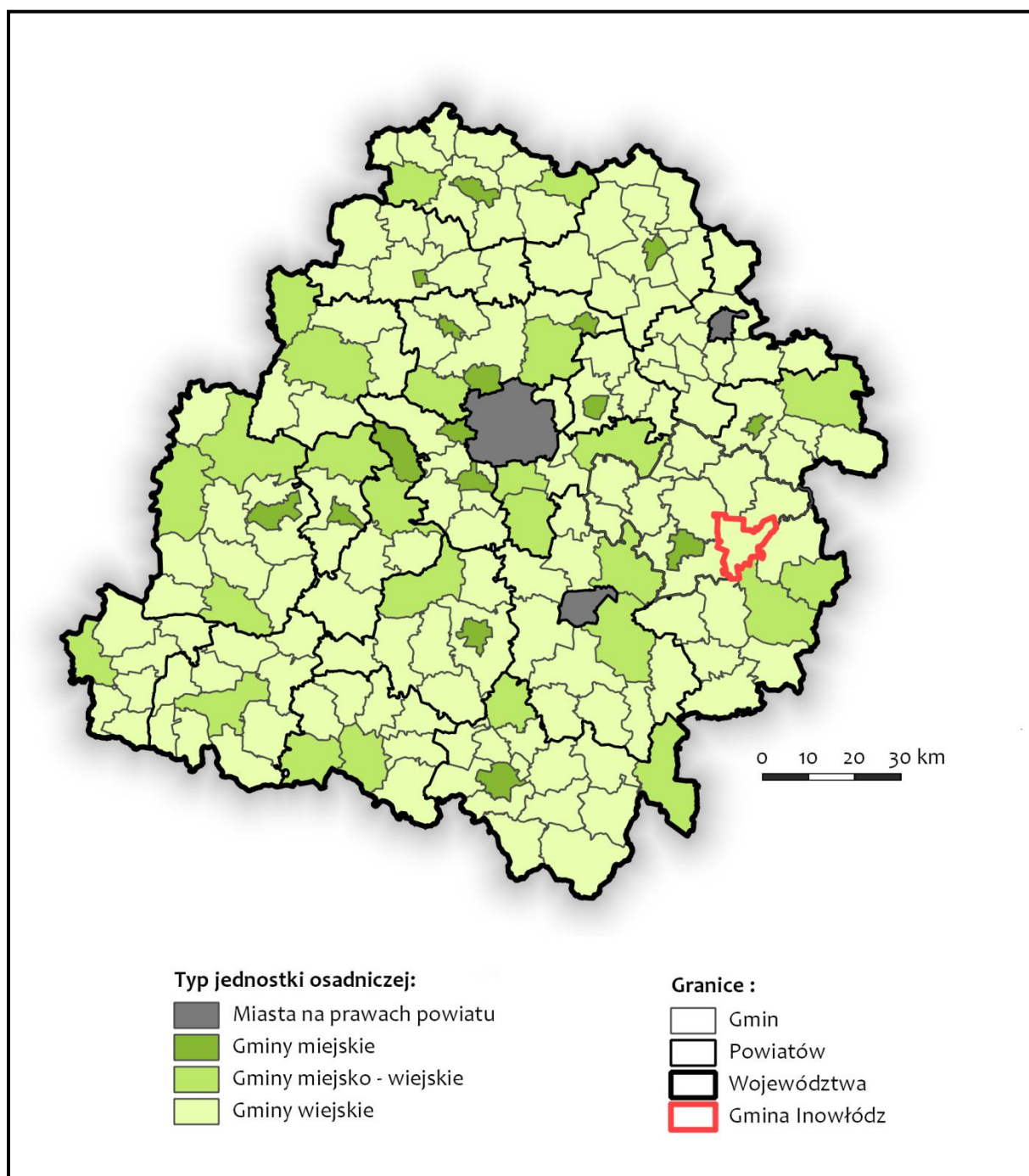
Ogólna charakterystyka obszaru – główne wnioski

Gmina wiejska Inowłódz zlokalizowana jest we wschodniej części województwa łódzkiego, w południowo - wschodniej części powiatu tomaszowskiego po obu stronach rzeki Pilicy. Od miasta Łódź oddalona jest o ok. 75 km, natomiast od Tomaszowa Mazowieckiego zaledwie o ok. 20 km. Inowłódz sąsiaduje z siedmioma innymi gminami wiejskimi, są to: Tomaszów Mazowiecki od zachodu, Lubochnia od północno-zachodu, Czerniewice i Rzeczyca od północy, Poświętne od wschodu, Opoczno od południowo-wschodu oraz Sławno od południa. W skład gminy

Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020

Inowłódz wchodzi 10 sołectw, w tym 11 miejscowości: Brzustów, Dąbrowa, Inowłódz, Konewka, Królowa Wola, Liciężna, Poświętne, Spała, Teofilów, Zakościele oraz Żądłowice¹. Gmina Inowłódz obejmuje swym zasięgiem 98 km², co stanowi 9,6% powierzchni ogólnej powiatu tomaszowskiego oraz zaledwie 0,54% województwa łódzkiego².

Ryc. 1. Położenie Gminy Inowłódz na tle podziału administracyjnego województwa łódzkiego

Źródło: opracowanie własne

¹ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Inowłódz, Warszawa 2011

² Bank Danych Lokalnych GUS: www.stat.gov.pl/bdl

Zagospodarowanie przestrzenne i uwarunkowanie środowiska

Biorąc pod uwagę strukturę i stan środowiska przyrodniczego gminy Inowłódz, to znajduje się ona w granicach 2 mezoregionów: na terenie Równiny Piotrkowskiej oraz mezoregionu Doliny Białobrzesckiej. Dolina Białobrzescka jest odcinkiem doliny Pilicy o długości około 65 km oraz powierzchni 250 km², która zlokalizowana jest między Białobrzegami a Tomaszowem Mazowieckim. Szerokość doliny zalewowej i tarasów nadzalewowych dochodzi do 4 km. Źródła Pilicy zlokalizowane są na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej. Rzeką posiada całkowitą długość 342 km i powierzchnię dorzecza 9245 km², a od Tomaszowa Mazowieckiego do ujścia dzieli ją 125 km.

Wspomniana rzeka Pilica stanowi lewy dopływ Wisły, a gmina Inowłódz znajduje się w zasięgu jej dorzecza. W całości przynależy ono do zlewni Pilicy, której dopływami w obrębie gminy są takie rzeki jak: Gać, Słomianka z Gieźówką, Cetynka oraz Struga. Poza wymienionymi rzekami na obszarze gminy spotkać można także niewielkie bezimienne stałe cieki.

Pod względem geologicznym Gmina Inowłódz w całości leży na obszarze jednostki tektonicznej Wału Środkowopolskiego. Dodatkowo gmina Inowłódz wyróżnia się także zróżnicowaną rzeźbą terenu. Jej obszar przechyla się w kierunku wschodnim, jednak w większości są to tereny równinne. Najważniejszym elementem wpływającym na rzeźbę terenu jest rzeka Pilica wraz z trzema poziomami tarasowymi oraz doliny jej dopływów.

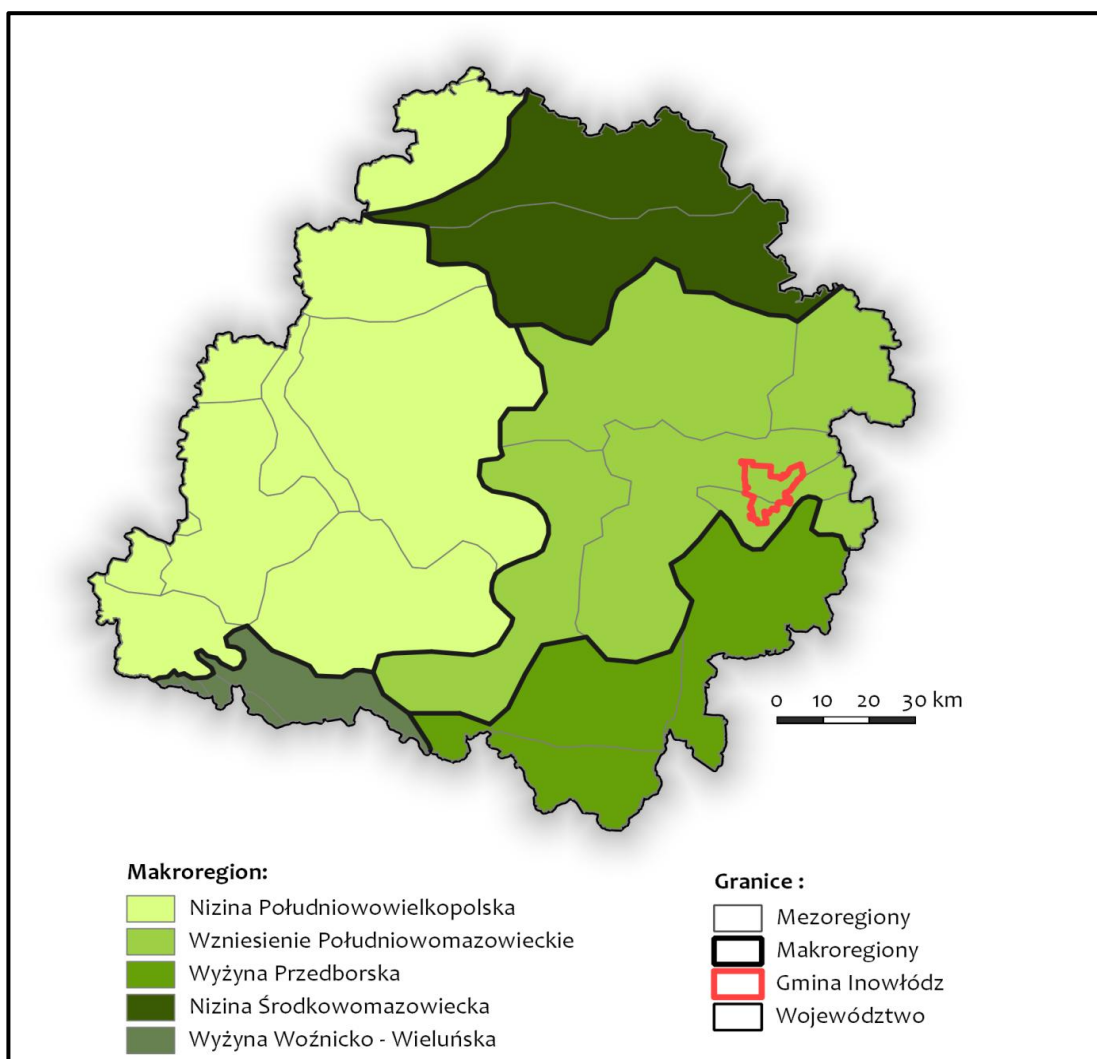
Gmina Inowłódz to teren charakteryzujący się także dużym udziałem terenów leśnych. Powierzchnia gruntów leśnych zajmuje tu aż 5694,4 ha, co stanowi 58,2% jej całkowitej powierzchni. Dla porównania średnia lesistość dla obszaru Polski wynosi 29%³. Zwarte kompleksy leśne występują głównie w dolinie przecinającej teren gminy Pilicy oraz jej dopływów. Jednak możemy je spotkać w niemalże całej gminie ze względu na istnienie Spalskiego Parku Krajobrazowego oraz obszarów objętych rezerwatami. W kompleksach leśnych dominują bory sosnowe.

Warto także wspomnieć, iż na terenie gminy występują następujące formy ochrony przyrody: 4 rezerваты przyrody, park krajobrazowy, 2 obszary Natura 2000, 153 pomniki przyrody, 3 użytki ekologiczne oraz 1 zespół przyrodniczo – krajobrazowy. Bez wątpienia świadczy to o wysokich walorach przyrodniczych gminy.

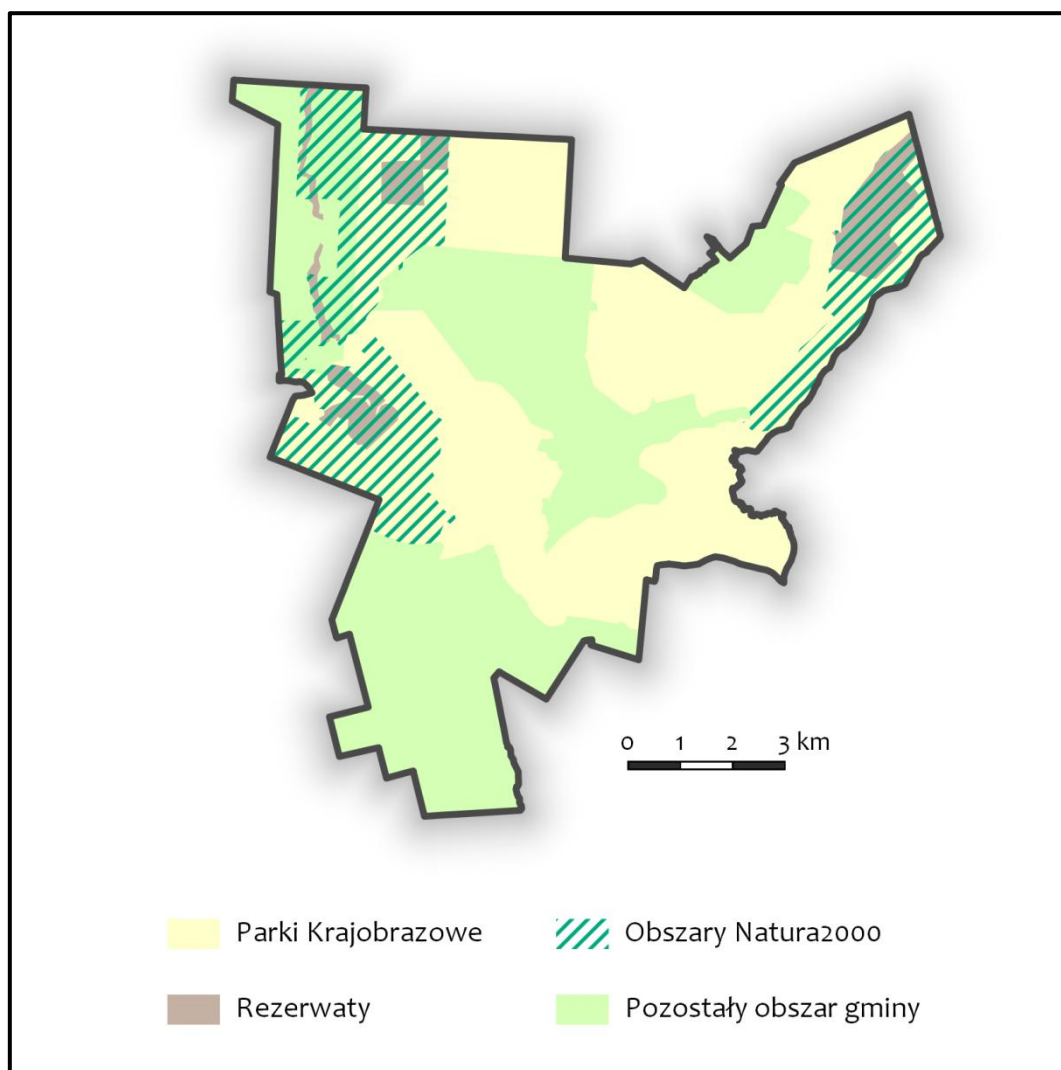
³ Bank Danych Lokalnych GUS: www.stat.gov.pl/bdl

Ryc. 2. Położenie Gminy Inowłódz na tle krain fizyko-geograficznych Polski

Źródło: opracowanie własne

Ryc. 3. Obszary chronione na terenie gminy Inowłódz

Źródło: opracowanie własne

Dodatkowo, na obszarze gminy Inowłódz zlokalizowane są złoża kopalin, jednak tylko niewielka ich część jest eksploatowana. Złoża wydobywane są jedynie na obszarze miejscowości Teofilów – obręb Inowłódz, gdzie zlokalizowana jest jedyna w kraju kopalnia chalcedonitu.

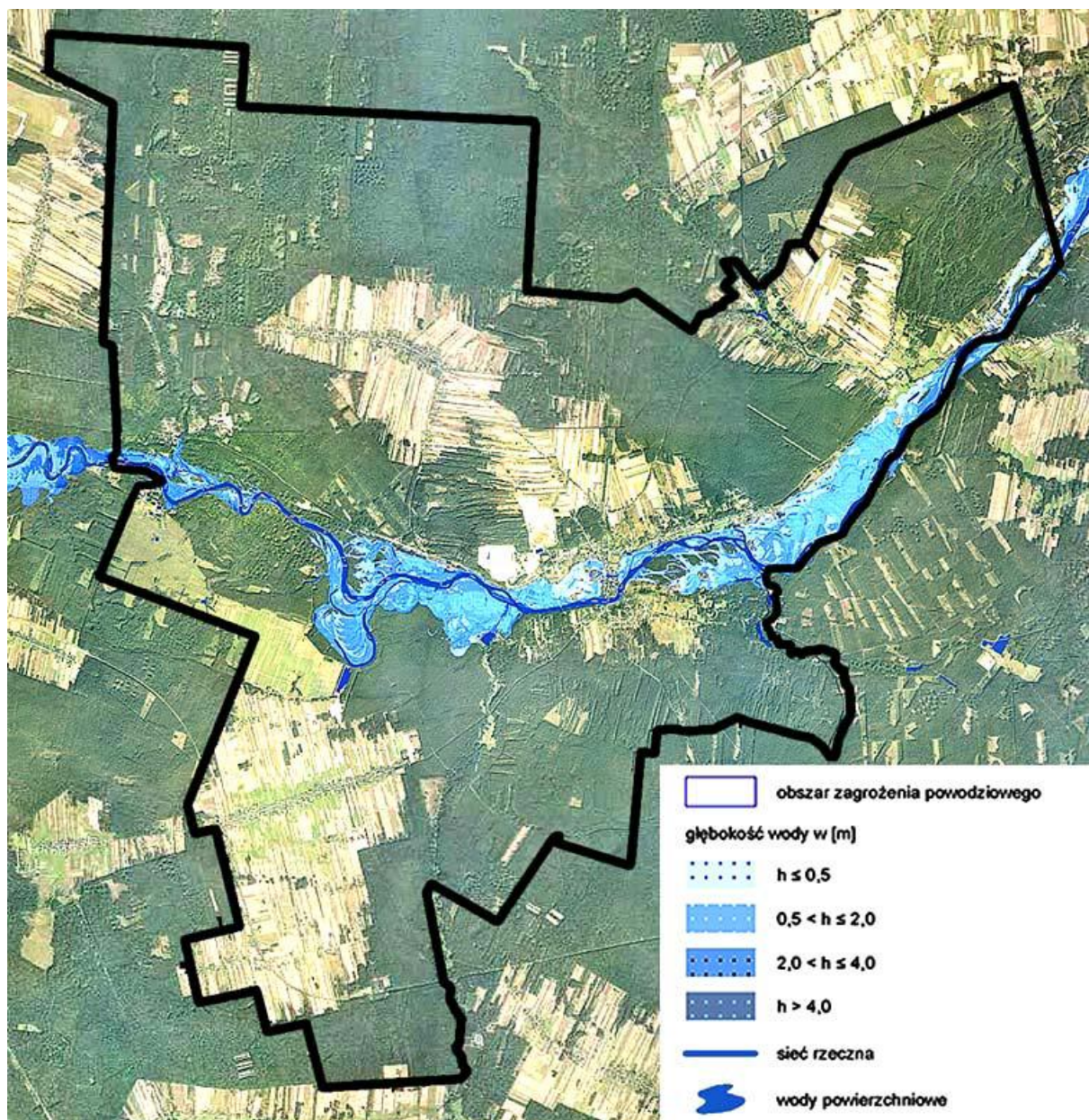
Zagrożenie powodziowe

Gmina Inowłódz znajduje się w zasięgu dorzecza rzeki Pilicy, które w całości przynależy do zlewni Pilicy, której dopływami w obrębie gminy są takie rzeki jak: Gać, Słomianka z Giełzówką, Cetynka oraz Struga. Poza wymienionymi rzekami na obszarze gminy spotkać można także niewielkie bezimienne stałe ciek. Rzeki występujące na terenie gminy (zwłaszcza zaś Pilica) niosą zagrożenie powodziowe, a także zagrożenia okresowymi zalaniem i podtopieniami.⁴ W obszarach szczególnego zagrożenia powodzią obejmujących obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat, oraz obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat⁵. Tereny zagrożone występowaniem powodzi przedstawione są na rycinie 4.

⁴ Plan Operacyjny Ochrony Przed Powodzią dla Województwa Łódzkiego 2010

⁵ Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020

Ryc. 4. Mapa zagrożenia powodziowego wraz z głębokością wody, prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi 1% – raz na 100 lat

źródło: <http://mapy.isok.gov.pl/imap/>

Transport i komunikacja

Gmina Inowłódz cechuje się stosunkowo korzystnym położeniem pod względem połączeń komunikacyjnych a także dobrą dostępnością komunikacyjną. Znajduje się ona na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych, tj. drogi krajowej nr 48 Tomaszów Mazowiecki – Odrzywół oraz drogi wojewódzkiej nr 726 Żarnów - Opoczno - Rawa Mazowiecka, które spełniają funkcje tranzytowe, a także znajdują zastosowanie przy obsłudze komunikacyjnej terenów przyległych⁶.

⁶ Studium ruchowe poprawy dostępności transportowej projektowanego obszaru funkcjonalnego, Kraków 2014

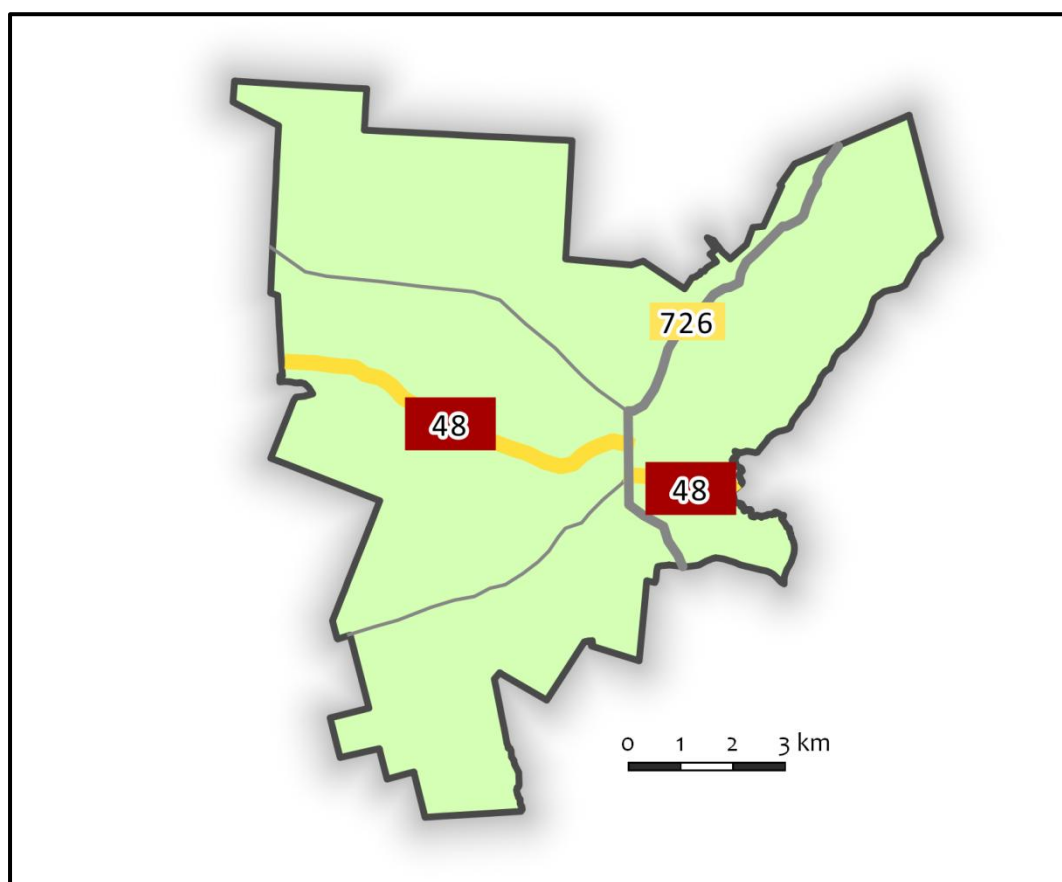
Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020

Na terenie gminy funkcjonują także drogi o charakterze gminnym, obsługujące ruch pomiędzy jednostkami osadniczymi gminy i miejscowościami sąsiednimi. Podstawową sieć dróg publicznych uzupełniają ogólnodostępne drogi wewnętrzne poszczególnych miejscowości⁷.

Łączna długość sieci komunikacyjnej gminy Inowłódz wynosi 202 km, na którą składają się:

- drogi krajowe o długości 10 km,
- drogi wojewódzkie o długości 9 km,
- drogi powiatowe o łącznej długości 31 km,
- drogi gminne o łącznej długości 152 km⁸.

Ryc. 5. Położenie Gminy Inowłódz na tle krajowego i regionalnego układu transportowego

Źródło: opracowanie własne

Przez teren gminy Inowłódz przebiega także linia kolejowa nr 22 Tomaszów Mazowiecki – Radom. Jest to linia pierwszorzędna, jednotorowa, zelektryfikowana z przystankiem osobowym w Brzustowie, prowadząca ruch pociągów pasażerskich i towarowych. Dodatkowo, na terenie Gminy Inowłódz obsługę komunikacyjną zapewniają przedsiębiorstwa PKS i MZK Tomaszów Mazowiecki, a także przewoźnicy prywatni. Najwięcej autobusów kursuje wzdłuż dróg krajowej i wojewódzkiej. Główne przystanki znajdują się w Inowłodzu i Spale.

⁷ Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Inowłódz na lata 2008 – 2013, Inowłódz 2008

⁸ Studium ruchowe poprawy dostępności transportowej projektowanego obszaru funkcjonalnego, Kraków 2014

W tym punkcie warto nadmienić, że, mimo, iż rejon odznacza się dobrą dostępnością komunikacyjną a także korzystnym położeniem w obrębie centralnej Polski, to jak wskazują wyniki badania ilościowego z mieszkańcami gminy Inowłódz, do najczęściej wymienianych wad gminy (poza wysokim bezrobociem) należy zła jakość infrastruktury drogowej, nawierzchni dróg i chodników, oraz niski poziom połączeń komunikacyjnych między gminami, który zdecydowanie należałoby usprawnić.

Infrastruktura techniczna

Gmina Inowłódz jest zwodociągowana w 100%. Gospodarstwa domowe zaopatrywane są przede wszystkim przez wodociągi: Inowłódz – Teofilów – Zakościele, Królowa Wola – Brzustów – Dąbrowa, Spała – Liciężna – Żądłowice. Długość sieci wodociągowej w 2013 roku wynosiła 73,6 km, zwiększając się o 2,7 km w przeciągu 10 lat⁹, głównie ze względu na wciąż powstające nowe budynki mieszkalne. Stan sieci określany jest jako dobry. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2012 roku z sieci wodociągowej korzystało 3552 mieszkańców (91,08% osób ogółem), dając średnie zużycie wody na 1 osobę równe 33 m³. Od 2004 roku liczba osób, do których dostarczana jest woda wzrosła o 146 mieszkańców, dając tym samym jej średnie zużycie większe o 6,2 m³.

Na obszarze gminy Inowłódz sieć kanalizacyjną posiada Spała. W 2013 roku stanowiła ona długość 4,7 km, zwiększając się o 2 km w stosunku do roku 2004¹⁰.

Tabela 1. Długości czynnej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w roku 2013

DŁOGOŚĆ SIECI	ROK 2013	WZROST W STOSUNKU DO ROKU UBIEGŁEGO [KM]
WODOCIĄGOWEJ [KM]	73,6	1,5
KANALIZACYJNEJ [KM]	4,7	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [www.stat.gov.pl/bdl]

Dodatkowo, oprócz gminnej oczyszczalni ścieków na terenie gminy działają jeszcze:

- oczyszczalnia biologiczno – mechaniczna w Ośrodku Przygotowań Olimpijskich w Spale, dwa ciągi technologiczne o przepustowości 100 – 130 m³/dobę,
- oczyszczalnia biologiczna w Centrum Chrześcijańskim w Zakościele: 2 zbiorniki o przepustowościach równych 50 m³/dobę,
- oczyszczalnia mechaniczno – biologiczna w Nadleśnictwie w Spale o przepustowości 7 m³/dobę.
- Oczyszczalnia biologiczno – mechaniczna w Zakościele (od 2015 r.)

⁹ Bank Danych Lokalnych GUS: www.stat.gov.pl/bdl

¹⁰ Bank Danych Lokalnych GUS: www.stat.gov.pl/bdl

W 2014 roku gmina Inowłódz podpisała również umowę z Urzędem Marszałkowskim Województwa łódzkiego na dofinansowanie budowy Gminnej Oczyszczalni Ścieków w Zakościelu (działanie to współfinansowane jest w Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich).

Rynek nieruchomości i rynek mieszkaniowy

Dominującą formą budownictwa mieszkaniowego w gminie Inowłódz są wolnostojące budynki mieszkalne, głównie budownictwo zagrodowe i jednorodzinne, co wynika z jej wiejskiego charakteru¹¹. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na terenie gminy Inowłódz w 2013 roku znajdowały się 1624 mieszkania. Od roku 2004 corocznie odnotowywano ich wzrost, który w przeciągu 10 lat wyniósł łącznie 164 mieszkania. Największą dynamikę zmian zaobserwowano w latach 2008-2011. Najwięcej mieszkań przybyło natomiast w roku 2010, kiedy to ich liczba wzrosła o 45¹².

Tabela 2. Zmiana liczby mieszkań w latach 2004 – 2013 w gminie Inowłódz

ROK	LICZBA MIESZKAŃ	WZROST W STOSUNKU DO ROKU UBIEGŁEGO
2004	1460	-
2005	1470	10
2006	1486	16
2007	1497	11
2008	1521	24
2009	1535	14
2010	1580	45
2011	1601	21
2012	1617	16
2013	1624	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [www.stat.gov.pl/bdl]

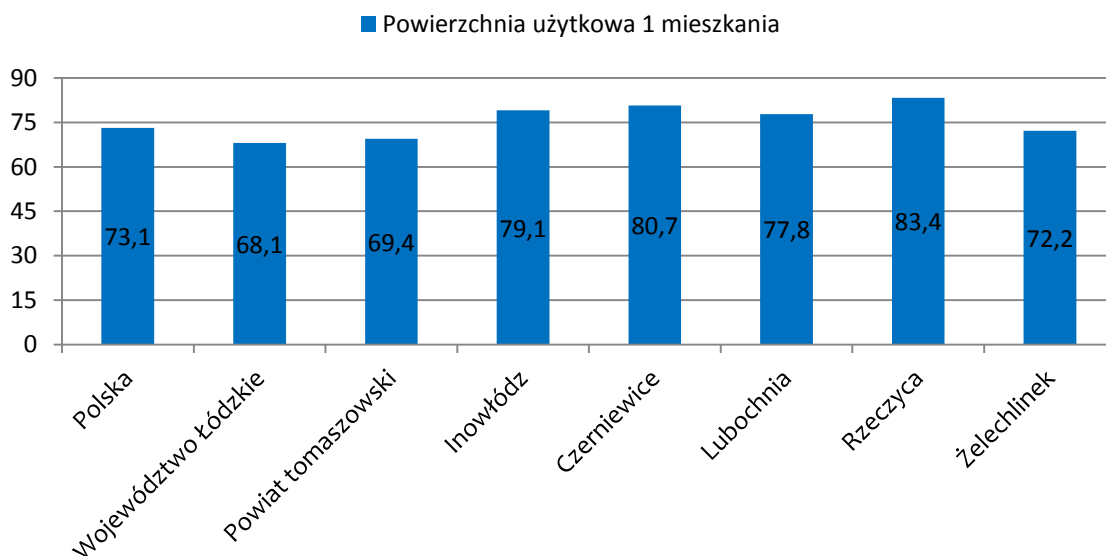
Biorąc pod uwagę wielkość mieszkań, czyli ich powierzchnię użytkową, stwierdza się, iż gmina Inowłódz wypada korzystnie na tle kraju, województwa łódzkiego oraz powiatu tomaszowskiego. W 2013 roku w gminie Inowłódz średnia powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wyniosła 79,1 m². Wyższą wartość odnotowano jedynie na obszarze gmin Czerniewice (80,7 m²) oraz Rzeczyca (83,4 m²)¹³.

¹¹ Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Inowłódz na lata 2008 – 2013, Inowłódz 2008

¹² Bank Danych Lokalnych GUS: www.stat.gov.pl/bdl

¹³ Bank Danych Lokalnych GUS: www.stat.gov.pl/bdl

Ryc. 5. Powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w 2013 roku na tle jednostek porównawczych [m²]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [www.stat.gov.pl/bdl]

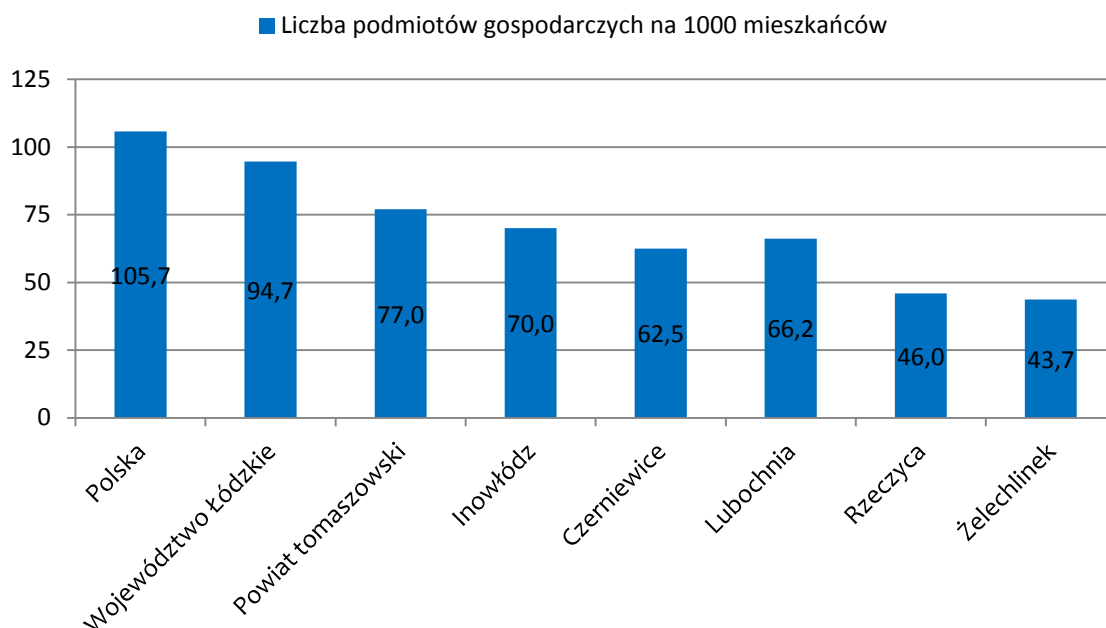
Analizując wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno – sanitarne, stwierdza się, iż w 2012 roku największy ich odsetek (89,5%) był podłączony do instalacji wodociągowej. Równie wysoki udział mieszkań posiadał ustęp spłukiwany (78,5%) oraz łazienkę (71,1%). Ponad połowa mieszkań (58,3%) była wyposażona w centralne ogrzewanie.

Gospodarka

Zgodnie z danymi GUS, w 2013 roku na terenie gminy Inowłódz działalność prowadziły 273 podmioty wpisane do rejestru REGON. Liczba podmiotów gospodarki narodowej na tym obszarze ulega zmianom na przestrzeni ostatnich lat. Jednakże w porównaniu do roku 2007 liczba ta jest taka sama. Największą dynamikę zmian obserwujemy w roku 2011, kiedy liczba podmiotów gospodarczych na terenie gminy zmalała o 12 jednostek gospodarczych.

Biorąc pod uwagę przedsiębiorczość, wyrażaną przez liczbę podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, to według danych pochodzących z Głównego Urzędu Statystycznego, w 2013 roku w gminie Inowłódz na każdy tysiąc mieszkańców przypadało dokładnie 70 podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Należy zaznaczyć, iż jest to nieco poniżej średniej dla całego powiatu tomaszowskiego, gdzie odnotowujemy blisko 77 podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców. Jednak na tle pozostałych jednostek porównawczych gmina Inowłódz wypada stosunkowo dobrze.

Ryc. 7. Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w 2013 roku przypadających na 1000 mieszkańców na tle jednostek porównawczych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [www.stat.gov.pl/bdl]

W 2013 roku w gminie Inowódz zdecydowanie dominowały podmioty gospodarcze prowadzące działalność w sektorze usług. Stanowiły one aż 68,1% ogólnej liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na tym obszarze. Najmniejszy udział zajął sektor rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybołówstwa, w którym działało jedynie 7% podmiotów gospodarczych, z drugiej jednak strony warto wskazać na to, iż średnio w Polsce sektor rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybołówstwa to jedynie 2% udziału w rynku, a zatem można mówić o tym, że jest do pewna dominacja gminy Inowódz na tle kraju.

Gospodarka gminy Inowódz w 2013 roku charakteryzowała się zróżnicowaną strukturą branżową. W nawiązaniu do danych statystycznych pochodzących z Głównego Urzędu Statystycznego, przedstawiono strukturę branżową podmiotów gospodarczych według sekcji PKD 2007. Zdecydowanie spośród działalności wpisanych do rejestru REGON, przeważały podmioty z sekcji G (Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle), które obejmowały 47 jednostek gospodarczych (17,2%). Także dużym udziałem odznaczają się podmioty z sekcji C (Przetwórstwo przemysłowe), których zanotowano 37 (13,6%).

Analiza struktury branżowej miejscowej gospodarki na poziomie poszczególnych sekcji PKD nie daje pełnej możliwości określenia lokalnej specjalizacji ekonomicznej badanego obszaru. Wobec czego pojawia się konieczność dokonania analizy na niższym poziomie systematycznym, jakim są działy Polskiej Klasyfikacji Gospodarczej 2007¹⁴. Równocześnie w celu sprecyzowania specjalizacji gospodarczej poszczególnych jednostek osadniczych najczęściej wykorzystuje się metodę ilorazu lokalizacji. Wskaźnik ilorazu lokalizacji (IL) jest miernikiem koncentracji określonej cechy na danym

¹⁴ W ramach Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007 wyszczególniono w sumie 86 działów gospodarki, które dzielą się następnie na grupy, klasy oraz podklasy.

obszarze. Metoda ta umożliwia identyfikację działalności gospodarczych charakteryzujących się ponadprzeciętną koncentracją na określonym terenie (np. w gminie) w stosunku do średniej dla jednostki wyższego rzędu (najczęściej regionu bądź kraju). O ponadprzeciętnej koncentracji danej cechy na rozpatrywanym obszarze można mówić w przypadku, gdy wskaźnik ilorazu lokalizacji przyjmuje wartości większe od 1,00. Jednocześnie przyjmuje się, że o bardzo wysokim natężeniu analizowanego zjawiska świadczą wartości wskaźnika powyżej 1,25. Kiedy iloraz lokalizacji równa się 1,00 wówczas oznacza to, że rozpatrywane zjawisko na terenie badanej jednostki kształtuje się na poziomie średniej dla jednostki wyższego rzędu (np. kraju). Z kolei wartości wskaźnika ilorazu lokalizacji mniejsze od 1,00 informują, że badany obszar odznacza się niższym natężeniem danej cechy niż przeciętnie w przypadku jednostki, która stanowi punkt odniesienia.

Warto zwrócić uwagę, iż na terenie gminy Inowłódz kilka działów PKD odznacza się ponadprzeciętnym natężeniem w skali całego kraju i są to:

- Dział 16 (7,01) produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli; produkcja wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania.
- Dział 36 (16,5) pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody.
- Dział 37 (10,84) odprowadzanie i oczyszczanie ścieków.

Wskazane 3 działy to charakterystyczne branże gospodarcze, które odznaczają się właściwie na każdym poziomie, zarówno krajowym jak i regionalnym czy lokalnym (mowa tutaj także o zawartym Partnerstwie na rzecz obszaru funkcjonalnego Dolina Pilicy). Można mówić zatem o specyfice gospodarczej gminy w tym zakresie.

Biorąc pod uwagę wielkość podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy Inowłódz, to w roku 2013 w gminie dominowały niewielkie działalności gospodarcze, zatrudniające do 9 pracowników. Stanowią one aż 91,9% wszystkich jednostek gospodarczych na tym obszarze. Działalności zatrudniających 10 – 49 pracowników było tylko 7,0%. Podmioty zatrudniające powyżej 250 pracowników nie zostały odnotowane w żadnej z gmin porównawczych, jednak znajdują się one na terenie pozostałych gmin powiatu tomaszowskiego (gmina miejska Tomaszów Mazowiecki oraz Ujazd). Dodatkowo, w strukturze własnościowej jednostek wpisanych do rejestru REGON w gminie Inowłódz w 2013 roku zdecydowanie dominowały podmioty sektora prywatnego. Stanowiły one aż 96,0% ogólnej liczby jednostek gospodarczych na tym obszarze.

Tabela 3. Podmioty według klas wielkości w 2013 roku na tle jednostek porównawczych

JEDNOSTKA TERYTORIALNA	ZATRUDNIENI PRACOWNICY [%]				
	0 – 9	10 – 49	50 – 249	250 – 999	> 1000
Polska	95,6	3,6	0,7	0,1	0,0
województwo łódzkie	95,1	4,0	0,8	0,1	0,0
powiat tomaszowski	95,0	4,1	0,8	0,1	0,0
gmina Inowłódz	91,9	7,0	1,1	0,0	0,0
gmina Czerniewice	95,0	4,6	0,3	0,0	0,0
gmina Lubochnia	96,0	3,4	0,6	0,0	0,0
gmina Rzeczyca	96,8	2,7	0,5	0,0	0,0

Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020

gmina Żelechlinek	93,9	5,4	0,7	0,0	0,0
-------------------	------	-----	-----	-----	-----

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [www.stat.gov.pl/bdl]

Ważnym czynnikiem w kontekście rozwoju gospodarki w gminach są instytucje otoczenia biznesu. Instytucje otoczenia biznesu to podmioty wspierające przedsiębiorczość, jak również organizacje działające na rzecz rozwoju lokalnego. Zaliczamy do nich m.in. instytucje finansowe, fundacje, agencje, stowarzyszenia rozwoju lokalnego, ośrodki szkoleniowo – doradcze, organizacje gospodarcze oraz inkubatory przedsiębiorczości. Na terenie gminy Inowłódz funkcję instytucji otoczenia biznesu pełni Powiatowy Bank Spółdzielczy. Warto nadmienić, iż duże szanse na rozwój gospodarczy gmin stanowi Łódzka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A., posiadająca swoją podstrefę m.in. w Tomaszowie Mazowieckim.

Rolnictwo

Gmina Inowłódz nie należy do grupy gmin o charakterze typowo rolniczym. Jednak w połączeniu z turystyką i leśnictwem, rolnictwo stanowi jedną z podstawowych funkcji gminy. Rolnictwo uprawiane jest przede wszystkim w takich sołectwach jak: Poświętne, Żądłowice, Liciężna oraz Brzustów.

Zgodnie z danymi pochodzącymi z Powszechnego Spisu Rolnego (2010 rok), na obszarze gminy Inowłódz znajdowały się 574 gospodarstwa rolne, które zajmowały łącznie powierzchnię 2834,95 ha. Tym samym przeciętna powierzchnia gospodarstwa rolnego wyniosła 4,94 ha. Szacuje się, że największa grupa gospodarstw rolnych znalazła się w przedziale wielkościowym od 1 do 5 ha. Dodatkowo ponad 78% gospodarstw rolnych zajmowało powierzchnię większą niż 1 ha¹⁵.

Tabela 4. Struktura wielkościowa gospodarstw rolnych w gminie Inowłódz w 2010 roku

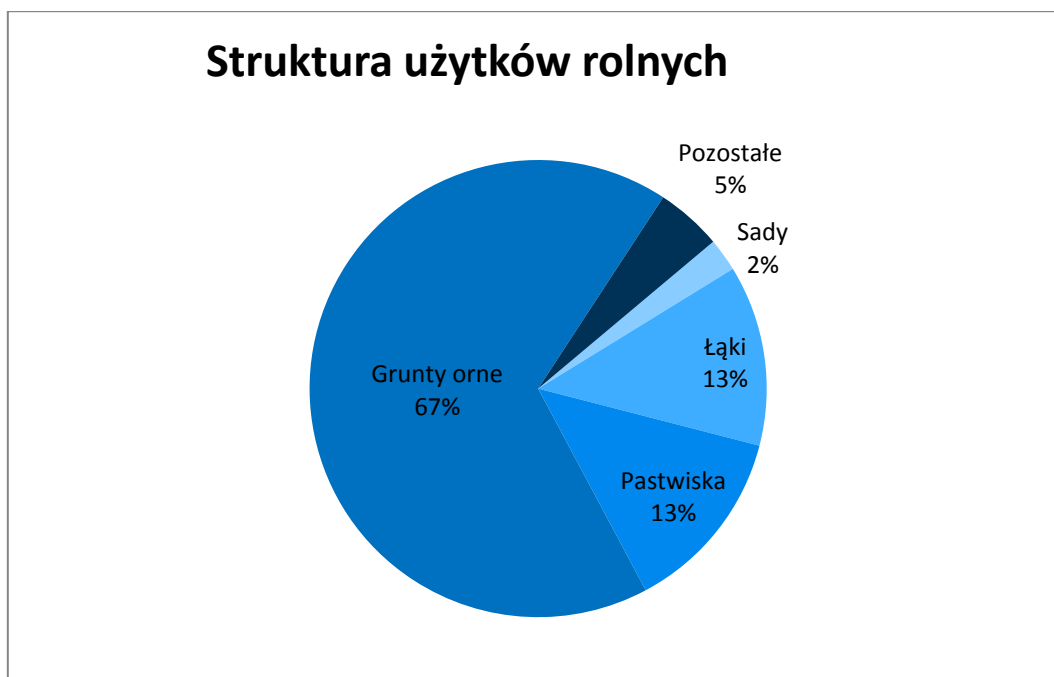
WIELKOŚĆ GOSPODARSTWA	LICZBA GOSPODARSTW
do 1 ha włącznie	125
1 - 5 ha	329
5 - 10 ha	94
10 ha i więcej	26
RAZEM	574

Źródło: GUS BDL 2014.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego za rok 2007 użytki rolne zajmowały 3338 ha, czyli 34,2% obszaru gminy Inowłódz. Natomiast największą powierzchnię użytków rolnych stanowiły grunty orne, bo aż 2237 ha (67%).

¹⁵ Bank Danych Lokalnych GUS: www.stat.gov.pl/bdl

Ryc. 8. Struktura użytków rolnych w 2013 roku

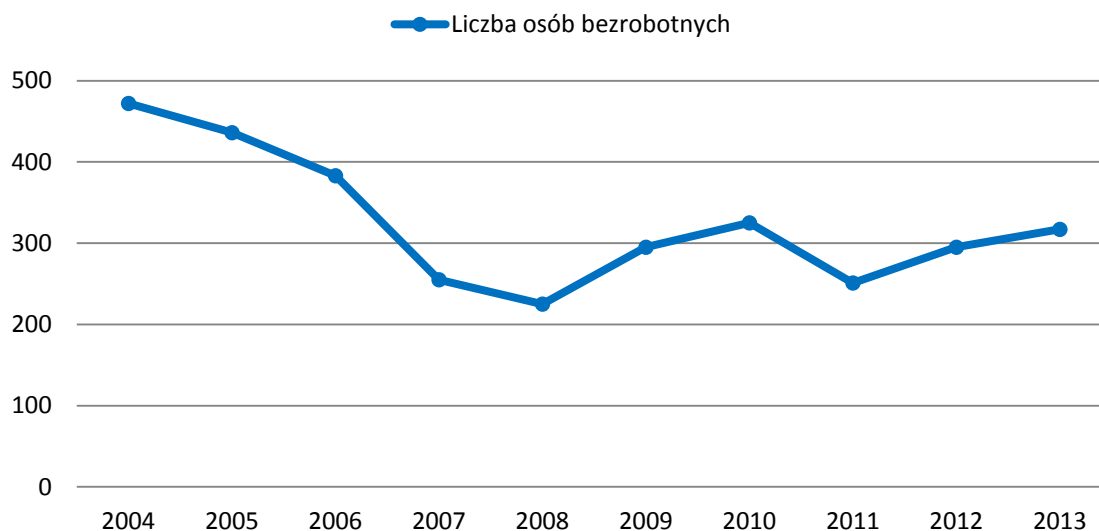
Źródło: opracowanie własne na podstawie Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Inowłódz na lata 2008 – 2013

Rynek pracy

Charakterystyka lokalnego rynku pracy w pełni odzwierciedla kondycję gospodarki w gminie. Bez wątpienia zjawisko bezrobocia jest jednym z najistotniejszych problemów gospodarczych oraz społecznych w Polsce. Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim, w 2013 roku liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Inowłódz wynosiła 317 osób. Stanowi to 3,8 % bezrobotnych w całym powiecie tomaszowskim, gdzie odnotowuje się 8 322 osoby pozostające bez pracy. W ciągu ostatnich lat liczba ta nieustannie ulega zmianom, jednak trend jest niestabilny, zależny głównie od sytuacji na rynku krajowym i regionalnym. W stosunku do roku 2004 liczba bezrobotnych mieszkańców gminy zmniejszyła się o 155 osób.

Na problem związany z wysokim bezrobociem wskazują także wyniki danych ilościowych, gdzie spośród największych wad miejscowości, w których żyją, mieszkańcy gminy Inowłódz zdecydowanie najczęściej wskazywali na panujące wysokie bezrobocie.

Ryc. 9. Zmiana liczby osób bezrobotnych w gminie Inowódz w latach 2004 – 2013 [os.]

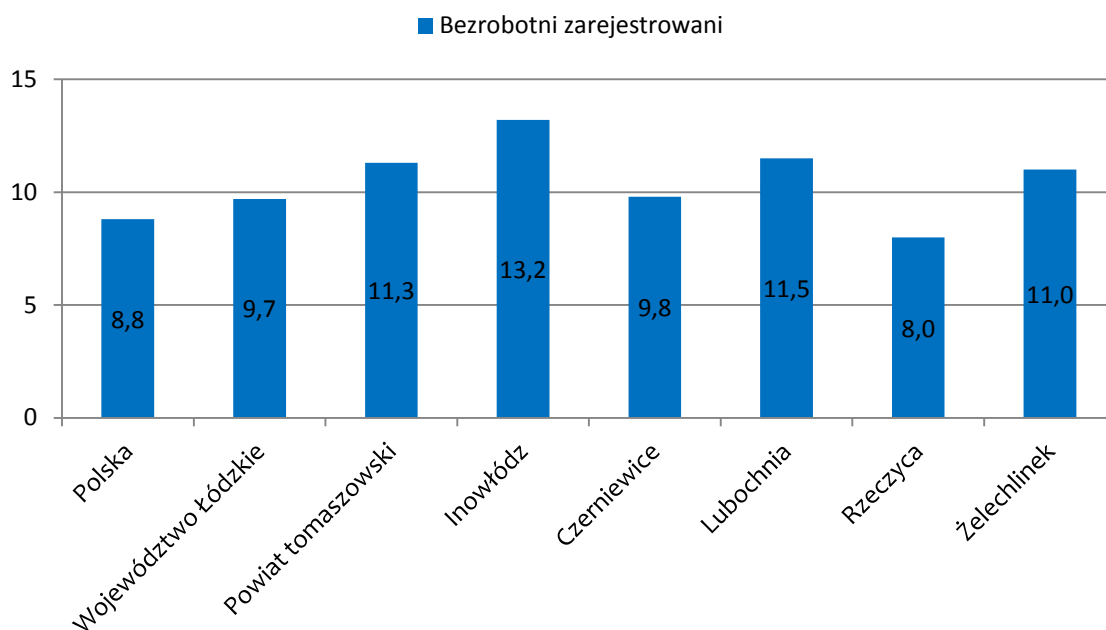

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim
[<http://www.puptomaszow.pl/>]

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy, stopa bezrobocia w powiecie tomaszowskim wyniosła na koniec 2013 roku aż 17,9%, co stanowiło jeden z najwyższych wskaźników w województwie łódzkim. Natomiast w gminie Inowódz wskaźnik ten osiągnął 13,2%. Dodatkowo, według danych GUS stosunek liczby bezrobotnych do osób w wieku produkcyjnym wyniósł 13,2%. Jednocześnie trzeba zwrócić uwagę, iż jest to najwyższy wskaźnik w całym powiecie tomaszowskim.

Dodatkowo jak wynika z badań ilościowych przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy Inowódz, gdzie oceniane były różne aspekty swoich miejscowości, mieszkańcy ci, najgorzej ocenili aspekt związany z dobrym miejscem do znalezienia pracy (średnia ocen na skali 1-5, gdzie 1 oznaczało, że ocenia bardzo źle, 5-bardzo dobrze, wynosi 2,46). Dla porównania wynik ten jest gorszy, od wyników dla powiatu tomaszowskiego ogółem, gdzie średnia z oceny tego aspektu wynosi 2,80.

Ryc. 10. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2013 roku na tle jednostek porównawczych [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [www.stat.gov.pl/bdl]

Demografia

Według danych statystycznych Ewidencji Ludności Urzędu Gminy Inowłódz, obszar ten w 2013 roku zamieszkiwało 3 867 osób na pobyt stały oraz 63 osoby na pobyt czasowy. Zgodnie z danymi GUS, porównując sytuację z roku 2004 zauważa się nieznaczny wzrost liczby mieszkańców, bo jedynie o 60 osób. Jednak należy zaznaczyć, iż trend zmiany liczby osób zamieszkujących gminę Inowłódz na przestrzeni 10 lat był niestabilny. Przede wszystkim odnotowuje się spadek liczby mieszkańców w latach 2005 – 2007 (-49 osób), wzrost w latach 2007 – 2010 (+92 osoby) oraz ponowny spadek po roku 2010 (-29 osób). Największą zaś dynamikę zmian zauważyć można na przełomie lat 2009 i 2010, gdzie odnotowano wzrost liczby mieszkańców o 61 osób.

Ryc. 11. Zmiana liczby mieszkańców gminy Inowłódz w latach 2004 – 2013 [os.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [www.stat.gov.pl/bdl]

Należy zwrócić uwagę, iż w strukturze ludności według wieku i płci, w poszczególnych grupach wiekowych, relacja ilościowa pomiędzy liczbą kobiet i mężczyzn nie kształtuje się jednakowo. Jest to zjawisko właściwe w skali całego kraju. Początkowo w młodszych rocznikach wieku występuje nadwyżka mężczyzn nad kobietami. Jednak przede wszystkim powyżej 60 roku życia widać znaczną dominację udziału kobiet. Według danych udostępnianych za pośrednictwem Głównego Urzędu Statystycznego w gminie Inowłódz w 2013 roku nadwyżka kobiet nad mężczyznami występowała w grupach wiekowych 5 – 9, 15 – 44 oraz powyżej 60 roku życia. W pozostałych przedziałach wiekowych odnotowano większy udział mężczyzn.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, które zostały zobrazowane na ryc. 23 w gminie Inowłódz zaobserwowano ujemne saldo ruchu naturalnego na przełomie lat 2004 – 2013. Każdorazowo liczba zgonów wyraźnie przewyższała ilość urodzeń. Największą dysproporcję odnotowano w 2013 roku, kiedy to zgonów było o 37 więcej niż urodzeń żywych.

W latach 2004 – 2013 w gminie Inowłódz zaobserwowano zmienne saldo migracji. W większości lat było ono dodatnie, za wyjątkiem przedziału czasowego 2006 – 2008, kiedy to wyraźnie spadła liczba zameldowań ludności na obszarze gminy. Jednakże, po roku 2008 liczba wymeldowań również zaczęła drastycznie spadać, co spowodowało, iż saldo migracji pozostało znów dodatnie. Dopiero w roku 2013 liczba wymeldowań (53) nieznacznie przewyższyła zameldowania ludności (51), dając ujemne saldo migracji równe -0,51%.

Kiedy porównamy sytuację demograficzną panującą na obszarze gminy Inowłódz z pozostałymi jednostkami osadniczymi wybranymi do niniejszego opracowania, zauważamy, iż jest ona bardzo niekorzystna. Pomimo, że w każdej jednostce w 2013 roku odnotowano ujemny przyrost rzeczywisty, to właśnie gmina Inowłódz odznaczała się najniższą jego wartością. W równie słabej sytuacji znajdowała się gmina Lubochnia, gdzie wskaźnik wyniósł -9,04%. Ponadto, widać

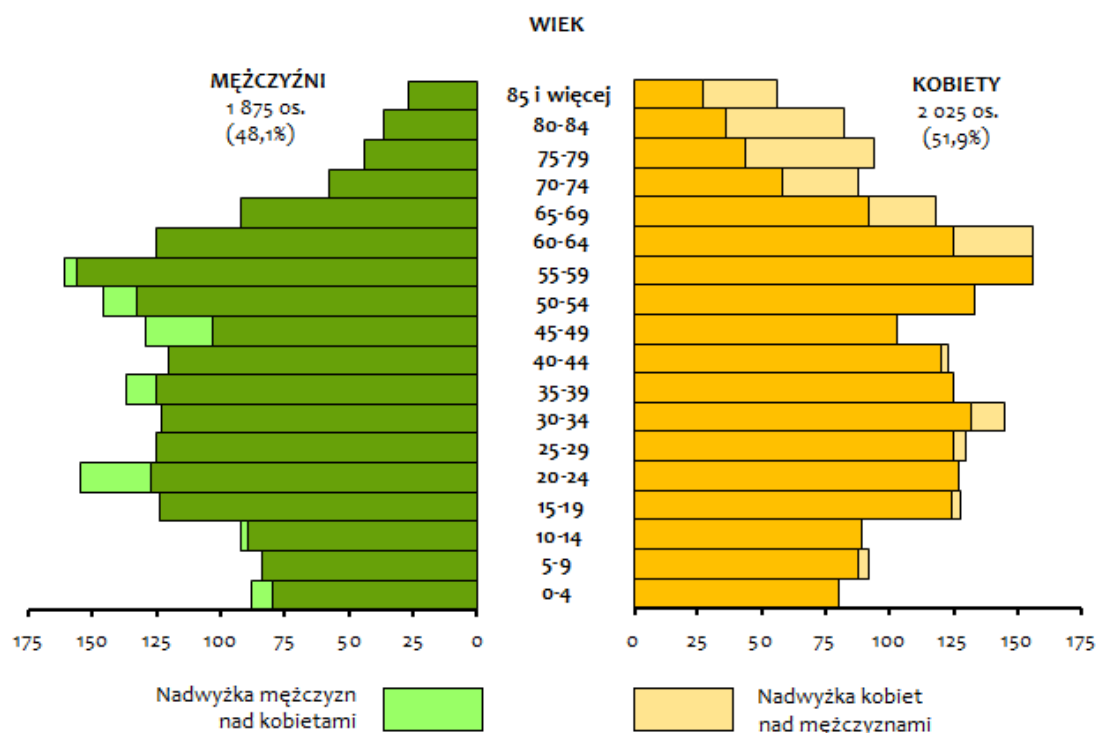
Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020

wyraźne dysproporcje pomiędzy obszarem województwa łódzkiego (-4,58%), a powierzchnią całego kraju (-0,98%)¹⁶.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w gminie Inowłódz w 2013 roku ludność w wieku produkcyjnym stanowiła 61,4% ogółu mieszkańców i jest to najwyższy udział liczbowy tej grupy wiekowej na przełomie ostatnich 10 lat. Jednocześnie zauważalny był spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (z 20% na 16,8%), oraz wzrost osób w wieku poprodukcyjnym (z 20,3% do 21,8%). Warto równocześnie zaznaczyć, iż udział osób w wieku poprodukcyjnym na terenie gminy Inowłódz jest aż o 3,4% wyższy niż wartość dla obszaru Polski. Równie niepokojąco wygląda sytuacja w przypadku przedprodukcyjnej grupy wiekowej, gdzie dla gminy Inowłódz stanowi ona zaledwie 16,8%, a więc odsetek tej grupy wiekowej jest niższy blisko o 1,5 pp od średniej dla Polski.

Dane te niewątpliwie świadczą o tym, iż na terenie gminy Inowłódz pojawiło się bardzo niekorzystne zjawisko jakim jest starzenie się społeczeństwa. Proces starzenia się społeczeństwa wiąże się ze spadkiem wpływów budżetowych generowanych przez osoby pracujące, zmniejszeniem możliwości rozwojowych poszczególnych gmin, oraz koniecznością zwiększenia środków pieniężnych na zadania z zakresu ochrony zdrowia, czy opieki społecznej.

Ryc. 12. Struktura ludności według wieku i płci w gminie Inowłódz w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [www.stat.gov.pl/bdl]

¹⁶ Bank Danych Lokalnych GUS: www.stat.gov.pl/bdl

Tabela 4. Przyrost rzeczywisty ludności w 2013 roku na tle jednostek porównawczych [%]

JEDNOSTKA OSADNICZA	PRZYRÓST NATURALNY	SALDO MIGRACJI	PRZYRÓST RZECZYWISTY
Polska	-0,46	-0,52	-0,98
Woj. łódzkie	-3,51	-1,07	-4,58
Powiat tomaszowski	-3,59	-2,53	-6,12
Inowódz	-9,49	-0,51	-10,00
Czerniewice	-3,67	-3,29	-6,96
Lubochnia	0,14	-9,18	-9,04
Rzeczyca	-2,31	-3,99	-6,30
Żelechlinek	-4,46	0,30	-4,16

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS [www.stat.gov.pl/bdl]

Ocena jakości i warunków życia na terenie gminy Inowódz.

W celu oceny jakości życia mieszkańców w gminie Inowódz została przeprowadzona ankieta telefoniczna z mieszkańcami gminy (n=350). Respondenci mieli w niej okazję ocenić (na skali 1 – 5) warunki życia w swojej miejscowości, pod względem trzech obszarów:

1. jako miejsca dobrego do mieszkania,
2. jako miejsca dobrego do pracy,
3. jako miejsca do planowania przyszłości dla siebie i dla swojej rodziny.

Jak się okazuje mieszkańcy gminy Inowódz najlepiej ocenili swoje miejscowości jako dobre miejsce do życia, obszar ten uzyskał średnią ocenę 3,97. Warto podkreślić, że była to najwyższa nota w porównaniu do innych gmin Partnerstwa Dolina Rzeki Pilicy, a także wyższa od średniej dla terenu całego powiatu tomaszowskiego (3,71). W ocenie mieszkańców gmina Inowódz nie jest natomiast najlepszym miejscem do pracy. Średnia gminy Inowódz uzyskana w tym obszarze to zaledwie 2,46 i jest prawie równa średniej dla całego obszaru funkcjonalnego Dolina Rzeki Pilicy (2,47). Wśród pozostałych gmin partnerstwa gorszą notę otrzymała jedynie gmina Rzeczyca (2,12). Należy jednak zauważyć, że ocena gmin jako miejsca do pracy jest ogólnie niska i wszędzie przyjmuje ona wartość średnią niższą niż 3,0, przy średniej dla całego powiatu tomaszowskiego 2,8. Nieco lepiej gmina Inowódz wypada w ocenie dobrego miejsca do planowania przyszłości dla siebie i rodziny. W tym obszarze gmina Inowódz otrzymała notę 3,06. Z porównywanych gmin Partnerstwa lepiej wypada jedynie miasto Tomaszów Mazowiecki (3,09), jednakże średnią powyżej 3 otrzymała również gmina wiejska Tomaszów Mazowiecki (3,02).

Tabela 5. Średnia ocen z jakości wybranych obszarów życia w podziale na gminy obszaru funkcjonalnego Dolina Rzeki Pilicy.

Gmina	Dobre miejsce do mieszkania	Dobre miejsce do pracy	Dobre miejsce do planowania przyszłości dla siebie i swojej rodziny
Rzeczyca	3,66	2,12	2,85
Tomaszów Mazowiecki gmina miejska	3,60	2,85	3,09
Tomaszów Mazowiecki gmina wiejska	3,59	2,66	3,02
Inowłódz	3,97	2,46	3,06
Średnia dla Obszaru Funkcjonalnego	3,70	2,47	3,00
Średnia dla powiatu	3,71	2,80	3,17

n=2772 próba dla gmin OF

n=1064 próba dla powiatu

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników CATI z mieszkańcami z terenu powiatu tomaszowskiego

Wśród województw wskazanych jako najczęstsze przyszłe miejsca zamieszkania należy zdecydowanie województwo mazowieckie. Biorąc zaś pod uwagę kraje, jakie badani wskazywali najczęściej jako miejsce przyszłego zamieszkania, to należą do nich Holandia, Anglia i Niemcy.

Badanych mieszkańców gminy poproszono również o wymienienie 3 zalet/atutów oraz 3 słabości/wad miejscowości, w której mieszkają. Generalnie, do najczęściej wskazywanych zalet należą: walory przyrodnicze, duża liczba terenów leśnych i zieleni, walory turystyczne, zabytki i atrakcje zlokalizowane na terenie gminy. Mieszkańcy zauważają również dogodny położenie gminy na mapie Polski.

Rycina 13. Zalety i wady gminy Inowłódz według jej mieszkańców.

Zalety gminy	Wady gminy
WALORY PRZYRODNICZE	BEZROBOCIE
ATRAKCJE TURYSTYCZNE	SŁABA INFRASTRUKTURA DROGOWA, ZŁA JAKOŚĆ KOMUNIKACJI PUBLICZNEJ
DOBRA LOKALIZACJA, DOGODNE POŁOŻENIE W CENTRALNEJ POLSCE	BRAK KANALIZACJI, NIEPORZĄDEK

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników CATI z mieszkańcami gminy Inowłódz

Z kolei do największych wad gminy Inowłódz badani mieszkańcy zdecydowanie najczęściej wskazywali na wysoki wskaźnik bezrobocia, co potwierdzają także wyniki, w których badani najgorzej ocenili swoje miejscowości jako miejsce dobre do pracy. Kolejną pod względem częstości wskazywania wadą jest zła jakość infrastruktury drogowej oraz dostępności komunikacji publicznej. Badani wskazywali na problem jakim jest brak połączeń komunikacyjnych między gminami, a także zły stan nawierzchni drogowej, ulic i chodników. Wśród kolejnych wad pojawiały się także odpowiedzi mówiące o nieporządku panującym na terenie ich miejsca zamieszkania (badani wskazywali m.in.: dużą ilość śmieci na ulicach, brzydkie zapachy czy też ogólnie zaniedbaną okolicę). Pojawiały się również opinie odnośnie braku kanalizacji w miejscowościach, w których mieszkają.

Ochrona zdrowia

Zaspokojenie potrzeb mieszkańców związanych z ochroną zdrowia i opieką medyczną to jedno z najważniejszych zadań jednostek samorządu terytorialnego, które ma związek z poziomem jakości życia ludności danego obszaru. W gminie Inowłódz usługi z tego zakresu świadczą niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej – NZOZ „Inmed” z przychodnią w Inowłodzu oraz NZOZ „Kamed” z przychodniami w Spale i Brzustowie. Dodatkowo, w niewielkiej odległości od gminy Inowłódz (20km) w mieście Tomaszów Mazowiecki znajduje się Tomaszowskie Centrum Zdrowia sp. z o.o. – szpital, który zapewnia opiekę lekarską wszystkim mieszkańcom powiatu tomaszowskiego oraz NU-MED. Centrum Diagnostyki i Terapii Onkologicznej.

Wskaźnikiem, który w sposób obiektywny prezentuje dostępność usług opieki zdrowotnej jest liczba mieszkańców przypadających na 1 placówkę opieki ambulatoryjnej. Wartość tego wskaźnika w gminie była bardzo niska (975 osób) w porównaniu do średniej krajowej (1 970) czy średniej wojewódzkiej (1 680), co potwierdza bardzo dobrą dostępność do wyżej wymienionych usług.

O poziomie dostępności do opieki medycznej świadczy także liczba aptek i punktów aptecznych znajdujących się w dyspozycji mieszkańców. Według danych GUS z 2013 roku jedną ogólnie dostępną aptekę przypadało tutaj 1 950 osób. To bardzo dobry wynik w porównaniu z innymi gminami działającymi na terenie powiatu tomaszowskiego.

Edukacja

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w gminie Inowłódz w 2013 roku znajdowało się 3 szkoły podstawowe:

- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Juliana Tuwima w Inowłodzu,
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Brzustowie,
- Niepubliczna Szkoła Podstawowa im. Ignacego Mościckiego w Królowej Woli.

W 2013 roku do szkół podstawowych na terenie gminy Inowłódz uczęszczało 189 uczniów. W przeciągu 10 lat nastąpił spadek liczby uczniów szkół podstawowych aż o 116 osób. Obserwuje się utrzymującą się tendencję spadku liczby uczniów na terenie gminy Inowłódz.

Na terenie gminy Inowłódz znajduje się jedna szkoła gimnazjalna z 11 pomieszczeniami szkolnymi. Do wspomnianego gimnazjum w 2013 roku uczęszczało 116 uczniów. Liczba gimnazjalistów zmieniała się na przełomie 10 lat, jednak to właśnie w 2013 roku osiągnęła najniższą wartość. Najwięcej uczniów uczęszczających do gimnazjum na terenie gminy Inowłódz odnotowano w 2006 roku, kiedy to ich liczba wyniosła 164 osób.

Na terenie gminy Inowłódz w 2013 roku funkcjonowały trzy szkoły o charakterze ponadgimnazjalnym. Były to:

- Niepubliczne Liceum Ogólnokształcące Szkoła Mistrzostwa Sportowego Polskiego Związku Piłki Siatkowej w Spale,
- Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych w Inowłodzu,
- Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych w Inowłodzu.

Bez wątpienia najbardziej atrakcyjną szkołą ponadgimnazjalną na terenie gminy jest Niepubliczne Liceum Ogólnokształcące Szkoła Mistrzostwa Sportowego Polskiego Związku Piłki Siatkowej w Spale. Jest to Szkoła Mistrzostwa Sportowego o charakterze niepublicznym o uprawnieniach szkoły publicznej.

Na terenie gminy Inowłódz nie odnotowuje się placówek z zakresu szkolnictwa zawodowego ani szkolnictwa specjalnego.

Dodatkowo, na terenie gminy Inowłódz nie odnotowuje się placówek z zakresu szkolnictwa wyższego. Jednakże uczniowie powiatu tomaszowskiego, którzy ukończyli szkołę średnią mogą skorzystać z oferty edukacyjnej 3 oddziałów zamiejscowych uczelni wyższych zlokalizowanych w Tomaszowie Mazowieckim, oddalonym o jedynie 20 km. Pierwszą z nich jest oddział zamiejscowy Politechniki Radomskiej, który oferuje studia na kierunkach transport oraz elektrotechnika w trybie zaocznym¹⁷. Poza tym w Tomaszowie Mazowieckim swoją filię posiada Uniwersytet Łódzki, na którym można studiować na kierunkach: leśnictwo, zarządzanie oraz turystyka i rekreacja w trybie stacjonarnym oraz na kierunkach leśnictwo, administracja oraz zarządzanie w trybie niestacjonarnym. Co więcej istnieje możliwość podjęcia studiów podyplomowych na kierunku administracja¹⁸. Również Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim posiada swoją filię na terenie Tomaszowa Mazowieckiego. Na tej wyższej uczelni dostępne są kierunki: pielęgniarstwo oraz pedagogika¹⁹. Dodatkowo należy wspomnieć, iż w Spale mieści się Terenowa Stacja Przyrodnicza Uniwersytetu Łódzkiego.

Biorąc pod uwagę ocenę oferty edukacyjnej gminy, to jak wynika z badań ilościowych, mieszkańcy gminy Inowłódz stosunkowo dobrze oceniają ten aspekt (średnia na skali 1-5, gdzie 1 oznaczało, że bardzo źle oceniam, 5-bardzo dobrze, wyniosła 3,70). Jest to średnia najwyższa w porównaniu do innych gmin wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego tj. gminy miejskiej i wiejskiej Tomaszów Mazowiecki oraz gminy Rzeczyca, natomiast nieco niższa w porównaniu do wyników dla powiatu ogółem (średnia oferty edukacyjnej wyniosła 3,79).

¹⁷ <http://uniwersytetradom.pl/>

¹⁸ <http://www.filia.uni.lodz.pl/>

¹⁹ <http://www.wsbip.edu.pl/>

Kultura

Gmina Inowłódz charakteryzuje się bogatym w wydarzenia kulturalne obszarem. Ważnym elementem życia kulturalnego mieszkańców są organizowane na jej terenie cykliczne imprezy o charakterze rekreacyjnym, kulturalnym czy sportowym. W ciągu roku jest ich naprawdę sporo a ich atrakcyjność przyciąga również mieszkańców z sąsiednich obszarów. Najważniejsze spośród wydarzeń, rozpoznawalne w skali całego kraju to m.in. :

- Dożynki Prezydenckie w Spale,
- Spalski Jarmark Antyków i Rękodzieła Ludowego,
- Hubertus Spalski,
- Droga do Betlejem w Zakościelu,
- Droga do Jerozolimy w Inowłodzu .

Najważniejszą instytucją kulturalną na obszarze gminy stanowi Gminne Centrum Kultury, funkcjonujące do 2013 roku pod nazwą: Gminny Ośrodek Kultury i zlokalizowane w zrekonstruowanych ruinach Zamku Królewskiego Kazimierza Wielkiego w Inowłodzu.

Funkcję upowszechniania kultury na terenie gminy pełni także Gminna Biblioteka Publiczna w Inowłodzu. Znaczącą rolę w rozwoju życia kulturalnego odgrywają świetlice wiejskie w Liciążnej, Konewce, Spale, Brzustowie i Królowej Woli. W gminie Inowłódz prężnie działają trzy zespoły ludowe: „Brzustowianie”, „Królowanie”, Gminny Dziecięcy Zespół „Cekinki” oraz Chór Parafialny w Brzustowie.

Jednak jak wynika z badań wywołanych, biorąc pod uwagę ocenę oferty kulturalnej gminy Inowłódz, zaledwie 15% z 970 badanych mieszkańców tej gminy wskazało, iż oferta kulturalna zaspokaja ich wszystkie potrzeby (dla porównania odsetek tych odpowiedzi w powiecie ogółem wyniósł 28%). Natomiast procent osób, które stwierdzają, iż oferta w ogóle nie zaspokaja ich potrzeb wynosi aż 27.

Z kolei biorąc pod uwagę średnią z oceny oferty spędzania czasu wolnego dostępnej w gminie Inowłódz, wynosi ona stosunkowo dużo, bo 3,54 i jest to najlepiej oceniany aspekt w porównaniu do innych jednostek porównawczych (tj. do gminy miejskiej i wiejskiej Tomaszów Mazowiecki, gminy Rzeczyca oraz powiatu ogółem).

Turystyka

Bez wątpienia obszar o największych walorach przyrodniczych to **Spalski Park Krajobrazowy** (13 110 ha). Obszar parku odznacza się bardzo wysoką atrakcyjnością turystyczną, która kształtowana jest zarówno przez walory przyrodnicze, jak i wartości dziedzictwa kulturowego. Teren parku swoim zasięgiem oraz ochroną obejmuje fragment doliny rzeki Pilicy, a także otaczające ją kompleksy leśne, stanowiące pozostałość dawnej Puszczy Pilickiej.

Najcenniejsze pod względem przyrodniczym obszary, położone zarówno w granicach samego parku, jak również jego otuliny na terenie Gminy Inowłódz objęte zostały ochroną w ramach 4 rezerwatów przyrody, zajmujących łącznie 525,45 ha obszaru Gminy. Są to rezerваты:

- Gać Spalska,
- Konewka,
- Spała,
- Żądłowice.

Wypada także odnotować, że na terenie Spalskiego parku Krajobrazowego, w gminie Tomaszów Mazowiecki, znajduje się Ośrodek Hodowli Żubrów im. Prezydenta RP Ignacego Mościckiego.

Na terenie gminy zlokalizowany jest ponadto zespół przyrodniczo – krajobrazowy **Skarpa Jurajska**, który zajmuje powierzchnię 0,3 ha. Na tym terenie ochronie podlega ciepłolubna murawa kserotermiczna o południowej ekspozycji²⁰.

Na terenie gminy Inowłódz wytyczono dwa obszary Natura 2000 na mocy dyrektywy siedliskowej (rycina 14).

Natomiast wspominając o walorach antropogenicznych gminy, należy wymienić 7 obiektów zabytkowych, które zostały wpisane do rejestru zabytków nieruchomych: obiekty sakralne (4), obiekt obronny (1), zabudowę przemysłową (1) oraz teren zielony (1)²¹. Należą do nich:

- Kościół p.w. Św. Idziego w Inowłodzu,
- Zamek Kazimierza Wielkiego w Inowłodzu,
- Kościół p.w. Św. Michała Archanioła w Inowłodzu,
- Budynek dawnej synagogi w Inowłodzu,
- Zabytkowy Park w Spale,
- Kościół p.w. Matki Bożej Królowej Korony Polski w Spale,
- Most żelbetowy im. gen. broni Tadeusza Buka na rzece Pilicy, na drodze do Ciebłowic.

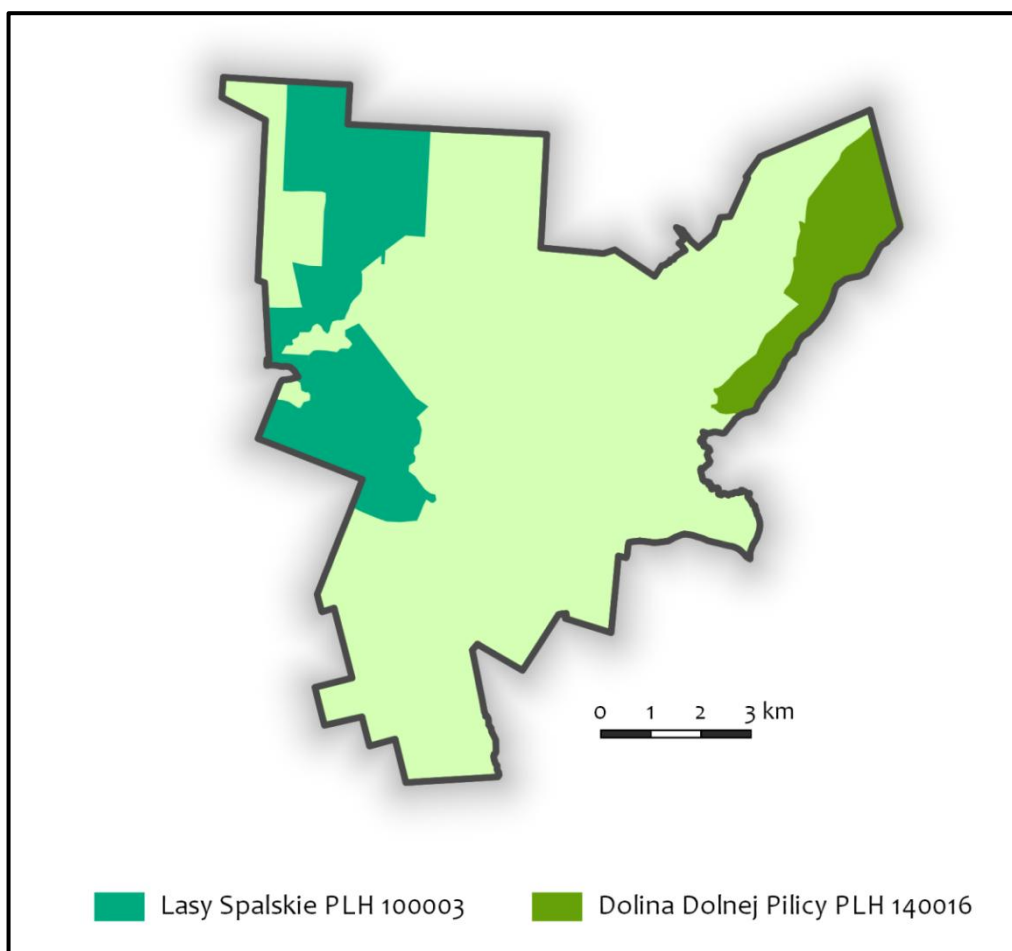
---

²⁰ Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Tomaszowskiego na lata 2012 – 2015

²¹ Narodowy Instytut Dziedzictwa

Ryc. 14. Lokalizacja obszarów Natura 2000 w granicach gminy Inowłódz

Źródło: opracowanie własne

Dodatkowo szczególnie ważna jest obecność infrastruktury turystycznej - w tym szlaków turystycznych, do których należą:

- Szlak romański - samochodowy
- Szlak czerwony - partyzancki im. mjr Henryka Dobrzańskiego - pieszy,
- Szlak zielony - Szlak Spalskiego Parku Krajobrazowego - pieszy ,
- Szlak niebieski im. Prezydenta Profesora Ignacego Mościckiego - pieszy,
- Szlak niebieski im. Juliana Tuwima - rowerowy,
- Szlak zielony – Trakt przez Puszcę Pilicką - rowerowy,
- Szlak żółty – Szlak Carskich Łowów – rowerowy,
- Łódzka Magistrała Rowerowa W-E,
- Szlak łącznikowy czarny - Szlakiem cudownych Obrazów - rowerowy,
- Szlak wodny Pilicy,
- Łódzki Szlak Konny.

Ważne jest również, że na terenie Gminy wyróżnić można produkty turystyczne z certyfikatem Polskiej Organizacji Turystycznej tj. Spalski Jarmark Antyków i Rękodzieła w Spale oraz Trasę Turystyczną „Bunkier w Konewce”.

Warto także nadmienić, iż jak wynika z badań turystów odwiedzających powiat tomaszowski, celem wizyty jest przede wszystkim zwiedzanie atrakcji (44%), natomiast co ciekawe, spory odsetek stanowią także osoby, dla których celem wizyty gminy Inowłódz jest aktywny wypoczynek (25%), z czym niewątpliwie związana jest obecność ośrodka sportowo-rekreacyjnego COS w Spale.

Warto także podkreślić, że turyści odwiedzający gminę Inowłódz bardzo wysoko oceniają odwiedzane tutaj atrakcje turystyczne (średnia ocena 4,52 na skali 1 - 5), a z przebadanych ankietowo turystów aż 87% zadeklarowała chęć ponownego odwiedzenia gminy, a jako główny powód wskazywali oni przyjazną atmosferę i urokliwość miejsca oraz ciekawe atrakcje.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w gminie Inowłódz w 2013 roku funkcjonowało 12 obiektów zbiorowego zakwaterowania ogółem, w tym dwa hotele. Odnotowano 252 miejsca noclegowe w pokojach hotelowych oraz dodatkowo 853 miejsca w innych obiektach noclegowych zbiorowego zakwaterowania. Dodatkowo trzeba zwrócić uwagę, iż gminy będące jednostkami porównawczymi w niniejszym opracowaniu nie posiadają bazy noclegowej. Natomiast na obszarze gminy Inowłódz zlokalizowana jest ponad połowa (55,8%) miejsc noclegowych w obiektach noclegowych zbiorowego zakwaterowania całego powiatu tomaszowskiego.

Dodatkowo, jak wynika z badania ruchu turystycznego, jeśli chodzi o ocenę bazy noclegowej w porównaniu do innych gmin stanowiących jednostki porównawcze (tj. gmina miasto Tomaszów Mazowiecki, gmina wiejska Tomaszów Mazowiecki, gmina Rzeczyca oraz powiat ogółem) to właśnie w gminie Inowłódz aspekt ten był najlepiej oceniany. Świadczy to o tym, iż gmina ta ma najmniejszy problem z zaoferowaniem noclegu oraz bazy gastronomicznej odwiedzającym jej turystom.

Warto również zauważyć, że poza obiektami zbiorowego zakwaterowania na terenie gminy Inowłódz znajdują się także liczne gospodarstwa agroturystyczne oraz pokoje gościnne, w których w 2013 roku odnotowano 81 miejsc noclegowych stałych oraz 18 sezonowych.

Ponadto, jak wynika z badań ilościowych turystów odwiedzających gminę Inowłódz, do słabych stron oferty turystycznej tej gminy należą: słaba reklama, słaba informacja o atrakcjach, niski stopień oznakowania obiektów turystycznych, zła jakość komunikacji, dojazdu do atrakcji, ścieżek rowerowych.

Analiza SWOT

Strefa przestrzenna	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – Korzystne położenie geograficzne względem ośrodków miejskich: Łódź (75 km), Tomaszów Mazowiecki (20 km), Piotrków Trybunalski (37 km), Rawa Mazowiecka (30 km), Opoczno (18 km); – Korzystne położenie geograficzne względem aglomeracji przemysłowych: łódzka (67 km) oraz warszawska (107 km); – Dogodne położenie pod względem połączeń komunikacyjnych, tj. drogi krajowej nr 48 Tomaszów Mazowiecki – Inowłódz – Odrzywół – Białostrzegi – Kozienice – Dęblin – Kock oraz drogi wojewódzkiej nr 726 Rawa Mazowiecka – Inowłódz – Opoczno – Żarnów; – Dobrze rozwinięta sieć drogowa oraz dostępność do istniejącej infrastruktury drogowej; – Nieznaczny stopień przekształcenia środowiska naturalnego gminy przez człowieka; – Duży udział terenów leśnych w powierzchni ogólnej gminy; – Wybitne bogactwo oraz zróżnicowanie elementów środowiska przyrodniczego, jak również urozmaicony krajobraz naturalny (krajobraz dolinny, krajobraz leśny); – Mnogość obszarów objętych różnymi formami ochrony przyrody (parki krajobrazowe, rezerваты przyrody, zespół przyrodniczo-krajobrazowy, użytki ekologiczne oraz obszary włączone do sieci Natura 2000); – Wysoki poziom bioróżnorodności gminy (występowanie cennych pod względem przyrodniczym ekosystemów); – Występowanie licznych złóż surowców 	<ul style="list-style-type: none"> – Zły stan techniczny niektórych dróg i infrastruktury drogowej, a także niedostateczny stopień utwardzenia (według badań CATI z mieszkańcami, do największych wad gminy - poza wysokim bezrobociem – należy zły stan infrastruktury drogowej); – Niski poziom zaawansowania procesów planowania przestrzennego - znikomy udział procentowy terenów objętych Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego, które określają kierunki rozwoju danego obszaru; – Znikomy stopień skanalizowania obszaru gminy, szczególnie na obszarach słabo zurbanizowanych; – Słaba komunikacja wewnątrz gminy, pomiędzy poszczególnymi miejscowościami (transport zbiorowy).

<p>naturalnych, zwłaszcza niezwykle bogatych złóż surowców skalnych;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wysoki stopień zwodociągowania gminy; - Dokumenty oraz działania na rzecz ochrony środowiska na terenie gminy; - Coroczny wzrost ilości mieszkań oraz budynków mieszkalnych na obszarze gminy; - Stosunkowo duża przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania. 	
<p>Szanse</p>	<p>Zagrożenia</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Większa świadomość konieczności dbania o środowisko naturalne. - Wzrost znaczenia koncepcji „smart city” czyli inteligentnych miast polegającej na inwestycjach ukierunkowanych na zrównoważony wzrost gospodarczy miejscowości i podnoszenie jakości życia mieszkańców; - Uzyskanie środków finansowych z funduszy Unii Europejskiej na dofinansowanie inwestycji w zakresie rozbudowy infrastruktury transportowej, - Planowane działania w zakresie rozbudowy Portu Lotniczego w Łodzi; - Planowane utworzenie drogi ekspresowej S74 łączącej Łódź z Kielcami wiodącej przez Tomaszów Mazowiecki; - Rozwój systemu ścieżek dla rowerów; - Inteligentne systemy transportowe – integracja i koordynacja różnych form transportu publicznego; - Rozwój obszaru zgodny z koncepcją zrównoważonego rozwoju; - Współpraca międzygminna w zakresie tworzenia spójnej, kompleksowej infrastruktury transportowej, - Partycypacja inwestorów prywatnych w rozbudowie układu drogowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - Tworzenie i rozwój konkurencyjnych regionów turystycznych opartych na podobnych walorach przyrodniczych (obszary leśne, zasoby wodne) i turystyce aktywnej (m.in. spływy kajakowe) np. rzeka Nida, Warta; - Potencjalne zagrożenie powodziowe na Pilicy; - Obostrzenia w inwestycjach wynikające z położenia w zasięgu obszarów Natura 2000; - Brak kontynuacji w polityce rozwoju – dominują działania operacyjne – brak myślenia strategicznego w dłuższej perspektywie czasowej. Prowadzenie polityki rozwoju w cyklu wyborczym – pracownicy administracji uzależnieni od wyników wyborów lokalnych. Zmiana władzy wiąże się ze zmianami na kluczowych stanowiskach w administracji samorządowej. - Opóźnienie, istotna zmiana trasy lub zaniechanie budowy drogi ekspresowej S74; - Wzrost kosztów rozwoju infrastruktury transportu publicznego m.in.: poprzez coraz bardziej rygorystyczne standardy emisyjności.

Strefa gospodarcza	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – Wysoki odsetek podmiotów gospodarczych prowadzących działalność usługową; – Zróżnicowana struktura branżowa lokalnej gospodarki; – Wysoki udział małych oraz średnich przedsiębiorstw w strukturze podmiotów prowadzących działalność; – Umiarkowanie korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa, determinowane przez rzeźbę terenu oraz łagodny klimat; – Brak dysproporcji między udziałem kobiet i mężczyzn w ogólnej strukturze bezrobotnych w gminie; – Aktywność proinwestycyjna miejscowych władz samorządowych, wyrażająca się udziałem w projektach współfinansowanych ze środków funduszy europejskich, służących podniesieniu poziomu atrakcyjności inwestycyjnej oraz konkurencyjności gospodarczej. – Bardzo wysoka atrakcyjność turystyczna gminy, na którą składają się zarówno walory turystyczne (wybitne bogactwo i zróżnicowanie elementów środowiska naturalnego oraz materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego), jak również istniejący poziom zagospodarowania turystycznego (liczne szlaki turystyczne, bogata i zróżnicowana baza noclegowo-gastronomiczna) – możliwość rozwoju wielu form oraz rodzajów turystyki; – Bogactwo oraz zróżnicowanie dziedzictwa kulturowego, tak materialnego (liczne obiekty zabytkowe), jak i duchowego (liczne imprezy o charakterze kulturowym, kultywowanie miejscowych tradycji i obrzędów, funkcjonowanie wielu zespołów 	<ul style="list-style-type: none"> – Położenie poza głównym układem gospodarczym województwa, jakim jest Łódzki Obszar Metropolitalny; – Mała dynamika wzrostu ilości podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w porównaniu do sytuacji odnotowanej w przypadku jednostek porównawczych; – Niski wskaźnik przedsiębiorczości w skali województwa i kraju, mierzony liczbą podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców; – Relatywnie niski wskaźnik przedsiębiorczości mieszkańców, mierzony liczbą osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców; – Najwyższy stosunek liczby bezrobotnych do osób w wieku produkcyjnym względem wszystkich gmin powiatu tomaszowskiego; – Nieznaczny udział środków pozyskanych z funduszy Unii Europejskiej względem kwoty uzyskanej przez powiat tomaszowski ogółem; – Niski poziom przygotowania terenów pod ewentualne inwestycje; – Słaba promocja gminy, zbyt mało materiałów promocyjnych (słaba reklama gminy została wskazana przez badanych turystów jako jedna ze słabych stron oferty turystycznej gminy Inowłódz); – Niewystarczające oznaczenie atrakcji turystycznych (słabe oznakowanie atrakcji turystycznych zostało wskazane przez badanych turystów jako jedna ze słabych stron oferty turystycznej gminy Inowłódz); – Znikoma baza noclegowa i gastronomiczna poza Spałą (w 2013 r. w gminie Inowłódz znajdowało się łącznie

<p>folklorystycznych;</p> <ul style="list-style-type: none"> – Bardzo wysoka dostępność miejsc noclegowych, znacznie wyższa niż średnio w kraju liczba miejsc noclegowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców; – Duża liczba turystów odwiedzających gminę o czym świadczy wysoka wartość wskaźnika liczby turystów korzystających z noclegów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosząca w 2013 r. 150 063,6, co znacznie przewyższa średnią krajową (607,89); – Wysoka ocena odwiedzanych atrakcji turystycznych w opinii badanych turystów (4,52 na skali 1-5, co jest wartością nieco wyższą od średniej dla powiatu wynoszącej 4,49); – Deklarowana przez badanych turystów chęć ponownego odwiedzenia gminy (87% pytanych planuje przyjechać jeszcze raz a powodem jest atmosfera i urokliwość miejsca oraz ciekawe atrakcje); – Liczne organizacje pozarządowe działające wokół turystyki m.in.: LGD Stowarzyszenie Dolina Pilicy, Lokalna Organizacja Turystyczna w Spale. 	<ul style="list-style-type: none"> 12 obiektów noclegowych z czego w samej Spale 8); – Brak ścieżki rowerowej prowadzącej ze Spały do Inowłódza.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – Korzystne położenie w stosunku do aglomeracji miejskich tj. Łódź, Warszawa, Radom, Częstochowa generujących duży ruch turystyczny dla województwa łódzkiego; – Korzystne położenie geograficzne względem innych, atrakcyjnych turystycznie miejscowości w Obszarze Funkcjonalnym; – Wzrost zainteresowania turystów aktywnym wypoczynkiem połączonym 	<ul style="list-style-type: none"> – Brak kontynuacji w polityce rozwoju, dominują działania operacyjne – brak myślenia strategicznego, w dłuższej perspektywie czasowej. Prowadzenie polityki rozwoju w cyklu wyborczym – pracownicy administracji uzależnieni od wyników wyborów lokalnych. Zmiana władzy wiąże się ze zmianami na kluczowych stanowiskach w administracji samorządowej; – Łatwość podróżowania, swoboda

<p>z rekreacją i uprawianiem sportów (według badania turystów, celem wizyty jest często aktywny wypoczynek);</p> <ul style="list-style-type: none"> – Bogacenie się społeczeństwa, co przekłada się na częstsze wyjazdy, kilka razy do roku oraz wyjazdy weekendowe; – Możliwość pozyskania środków zewnętrznych na rozwój turystyki; – Trend turystyki 3E (entertainment, education, excitement); – Możliwość pozyskania środków zewnętrznych na rozwój turystyki (fundusze w UE – PROW, PO KL, RPO; fundusze szwajcarskie, fundusze norweskie). – Poprawa współpracy między sektorem biznesu, samorządami, instytucjami otoczenia biznesu oraz jednostkami naukowymi (uczelnie wyższe); – Możliwość tworzenia klastrów; – Wykorzystanie mechanizmów partnerstwa publiczno-prywatnego dla rozwoju ważnych inwestycji gospodarczych. 	<p>przemieszczania się w Unii Europejskiej, tanie bilety lotnicze na połączenia międzynarodowe – wzrost znaczenia turystyki zagranicznej nad turystyką krajową;</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wzrost znaczenia handlu internetowego – e-commerce kosztem tradycyjnej działalności.
---	--

Strefa społeczna	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – Dodatnie saldo ruchu wędrownego (migracji) ludności, wyższa liczba zameldowań na terenie gminy, niż wymeldowań. – Relatywnie wysoki wskaźnik liczby zawieranych małżeństw na 1000 mieszkańców; – Tendencja wzrostowa udziału liczby osób w wieku produkcyjnym w strukturze ludności gminy według ekonomicznych grup wieku; – Stosunkowo wysokie oceny oferty edukacyjnej gminy według badania CATI 	<ul style="list-style-type: none"> – Spadek liczby mieszkańców gminy zapoczątkowany od 2010 roku; – Stale utrzymujące się ujemne saldo ruchu naturalnego ludności; – Ujemny przyrost rzeczywisty na terenie gminy, wskaźnik ten jest najniższy względem jednostek porównawczych; – Najniższym wskaźnikiem osób w wieku 0 – 4, zarówno w skali kraju jak i powiatu tomaszowskiego; – Niekorzystne relacje pomiędzy poszczególnymi grupami wiekowymi mieszkańców, świadczące o

<p>z mieszkańcami (włączając także szkoły podstawowe i gimnazjalne);</p> <ul style="list-style-type: none"> – Relatywnie wysoki wynik sprawdzianu po VI klasie szkoły podstawowej uzyskany przez uczniów gminy; – Wysoki udział uczniów szkół podstawowych biorących udział w zajęciach pozalekcyjnych; – Realizacja projektów rozwoju edukacji w szkołach podstawowych i gimnazjum; – Wysoki udział uczniów Gimnazjum biorących udział w zajęciach pozalekcyjnych; – Licznie organizowane cykliczne wydarzenia o charakterze rekreacyjnym, kulturalnym i sportowym na obszarze gminy, wpływające na jej atrakcyjność turystyczną, co najlepiej odzwierciedla bardzo duży wskaźnik ilości imprez kulturalnych przypadających na 1000 mieszkańców; – Lokalizacja na terenie gminy Centralnego Ośrodka Sportu OPO Spała, gwarantująca dostępność do infrastruktury sportowej i w znacznym stopniu wpływająca na rozpoznawalność gminy; – Stosunkowo wysokie oceny oferty czasu wolnego gminy według badania CATI z mieszkańcami; – Relatywnie wysoki poziom dostępności do usług ochrony zdrowia przejawiający się niskim wskaźnikiem liczby mieszkańców przypadających na 1 przychodnię, a także niskim wskaźnikiem osób przypadających na 1 aptekę ogólnodostępną; – Duża liczba organizacji pozarządowych działających na obszarze gminy; – Wysoki poziom aktywności obywatelskiej mieszkańców gminy Inowłódz; – Moda na zróżnicowany wypoczynek i aktywne spędzanie wolnego czasu. 	<p>zachodzących na terenie gminy procesach starzenia się ludności;</p> <ul style="list-style-type: none"> – Znaczne dysproporcje między liczbą kobiet i mężczyzn w wyższych przedziałach wiekowych; – Równocześnie wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym oraz bardzo niski w wieku przedprodukcyjnym w strukturze ludności gminy według ekonomicznych grup wieku; – Brak żłobków i klubów dziecięcych na obszarze gminy; – Oferta kulturalna nie spełniająca w pełni oczekiwań mieszkańców (wyniki badań z mieszkańcami wykazały, że jedynie 15% z nich przyznało, że istniejąca oferta kulturalna zaspokaja ich potrzeby).
---	---

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - Wzrost znaczenia idei partycypacji społecznej w polityce rozwoju lokalnego; - Moda na mieszkanie poza ścisłym centrum miast – osiedlanie się w mniejszych miejscowościach, budowa domów jednorodzinnych, chęć mieszkania bliżej przyrody; - Wzrost aktywności różnego typu grup nacisku – organizowania się społeczeństwa wokół różnego typu kwestii istotnych z punktu widzenia małych społeczności (np. nowe inwestycje, ochrona środowiska, bezpieczeństwo); - Wzrost świadomości społecznej dotyczącej zrównoważonego rozwoju; - Rosnąca popularność programów edukacji prozdrowotnej i proekologicznej w przedszkolach i szkołach. 	<ul style="list-style-type: none"> - Postępujące procesy depopulacyjne w województwie łódzkim; - Migracje młodzieży do dużych ośrodków miejskich, związane z edukacją i poszukiwaniem pracy; - Zmiana stylu życia (zbyt długi czas pracy rodziców, za mało czasu poświęcanego dzieciom, przeciążamy dzieci dodatkowymi zajęciami); - Roszczeniowość społeczeństwa – postawa oczekiwania, że państwo rozwiąże wszystkie problemy, bierność; - Brak kontynuacji w polityce rozwoju, dominują działania operacyjne – brak myślenia strategicznego, w dłuższej perspektywie czasowej. Prowadzenie polityki rozwoju w cyklu wyborczym – pracownicy administracji uzależnieni od wyników wyborów lokalnych. Zmiana władzy wiąże się ze zmianami na kluczowych stanowiskach w administracji samorządowej.

Część III. Strategiczna. Wizja, misja, cele strategiczne

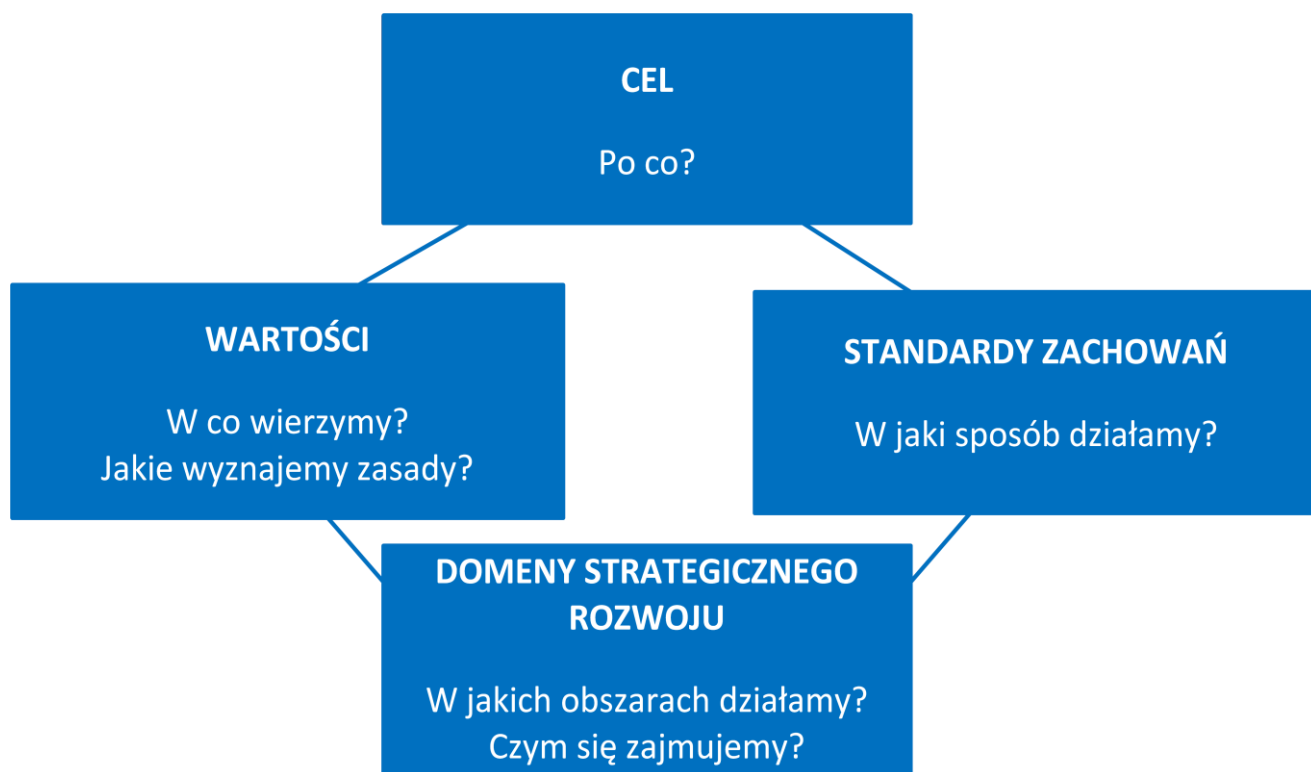
Misja rozwoju gminy Inowłódz

Myślenie o rozwoju gminy podobnie jak strategiczne myślenie o rozwoju innych dziedzin życia gospodarczego i społecznego oraz planowanie działań sprzyjających takiemu rozwojowi wymaga odpowiedzenia sobie na kluczowe pytania: *Po co to robimy i co jest naszą aspiracją? Jakie są obszary, w których chcemy skoncentrować swoje wysiłki? W oparciu o jakie wartości działamy? Jakie standardy prowadzenia polityki rozwoju są dla nas istotne?* Pytania te odnoszą się w równym stopniu do firm, instytucji publicznych, jak i organizacji pozarządowych zastanawiających się nad swoim rozwojem, a odpowiedź na nie określa się najogólniej jako opis Misji lub precyzyjniej – poczucie Misji (ang. *sens of mission*). Zgodnie z takim ujęciem przedyskutowana została misja rozwoju gminy, która zgodnie z wykorzystanym w procesie strategicznym modelem Ashridge złożona jest z czterech elementów. Na misję rozwoju gminy składają się zatem:

- **główny cel** – zasadnicza aspiracja rozwoju gminy;
- **domeny strategicznego rozwoju** – podstawowe obszary prowadzenia polityki rozwoju;
- **wartości** – istotne z punktu widzenia rozwoju gminy wartości, to w co wierzymy;
- **standardy zachowań organizacyjnych** – procedury, polityki i schematy działania.

Tak określoną misję rozwoju, pomimo wyodrębnienia czterech elementów, należy postrzegać i odczytywać jako integralną całość. Misja w modelu Ashridge to główny cel wskazujący podstawowy kierunek działań, domeny strategicznego rozwoju – określające obszary koncentracji wysiłków, ale także wartości oraz standardy zachowań, które towarzyszą procesowi wyboru i realizacji zadań, wpisujące się w określone w celu i strategii główne kierunki rozwoju. W takim ujęciu misja stanowi „rdzeń” dokumentu Strategii, który kolejno wypełniany i uszczegółowiany jest (w kolejnych rozdziałach) poprzez zapisy celów strategicznych/operacyjnych oraz zadań.

Czteroelementowa misja rozwoju gminy przedstawiona jest poniżej.

Cel, główna aspiracja rozwoju gminy Inowłódz.

Gmina dąży do **stworzenia dobrych warunków do życia, rozwoju i pracy swoich mieszkańców**. W tym aspekcie działania strategiczne koncentrują się wokół **rozbudowy infrastruktury komunalnej, poprawy dostępności komunikacyjnej gminy** (szczególnie w zakresie zbiorowego transportu publicznego), a także **stworzenia atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego**. Konsekwentnie budowana jest przestrzeń do rozwoju osobistego i aktywności edukacyjnej mieszkańców, a także wspierane są inicjatywy oddolne, pozwalające na rzeczywiste włączenie się mieszkańców w rozwój swojej gminy.

Gmina Inowłódz stanowi także ważny obszar turystyczny i rekreacyjny na mapie Partnerstwa Dolina Rzeki Pilicy w powiecie tomaszowskim. Funkcje turystyczne gminy wzmocnione są w oparciu o walory przyrodnicze (głównie rzeka Pilica, Lasy Spalskie), walory kulturowe (m.in.: Zamek w Inowłodzu, kościół św. Idziego, obiekty fortyfikacyjne) oraz rozpoznawalną w skali kraju markę Spały. Dąży się do **wydłużenia sezonu turystycznego** przy jednoczesnym **zaktywizowaniu turystycznym wszystkich miejscowości gminy Inowłódz**.

Kołem zamachowym lokalnej gospodarki jest nie tylko turystyka, ale także małe i średnie przedsiębiorstwa działające na terenie gminy, korzystające w sposób zrównoważony z zasobów naturalnych terenu. Podejmowane są działania skierowane na budowanie odpowiedniej infrastruktury dla rozwoju lokalnej gospodarki, a także wzmocniające postawy przedsiębiorcze wśród mieszkańców gminy.

Domeny (obszary) strategicznego rozwoju

1. W kierunku turystycznej i rekreacyjnej gminy Inowłódz.
2. Wysoka jakość usług komunalnych i komunikacyjnych.
3. Dobre warunki dla prowadzenia i rozwoju działalności gospodarczych.
4. Rozwijająca się, aktywna społeczność gminy.

Wartości

1. **Wartości rodzinne.**
2. **Edukacja i troska o młodzież**, zapewnienie przyszłości młodzieży.
3. **Szacunek do historii i tradycji**, silna identyfikacja mieszkańców z dziedzictwem tego terenu.
4. **Współpraca** i współdziałanie.
5. **Troska o przyrodę**, dbałość o zachowanie walorów dla mieszkańców obecnych i przyszłych.
6. **Gospodarność** - gospodarne wykorzystanie zasobów naturalnych i gminnych.
7. Pracowitość i solidność.
8. **Więzi sąsiedzkie**, bliskie relacje międzyludzkie.

Standardy zachowań

1. **Rozwój turystyki i gospodarki** w gminie odbywa się z poszanowaniem walorów naturalnych.
2. Wspierane są **działania proekologiczne** oraz w zakresie **dbałości o estetykę** swojego otoczenia i przestrzeni publicznej.
3. **Zapewniony jest łatwy dostęp** mieszkańców do pełnej i bieżącej informacji publicznej dotyczącej planowanych inwestycji oraz zamierzeń rozwojowych w gminie.
4. **Konsultacje społeczne** przeprowadzane są w formie cyklicznych bezpośrednich spotkań z mieszkańcami poszczególnych sołectw (zebrania sołeckie).
5. **Integracja środowisk twórczych** i wykorzystanie ich potencjału dla rozwoju gminy.
6. **Organizacje pozarządowe** aktywnie włączają się w realizację zamierzeń rozwojowych.
7. Samorząd **wspiera inicjatywy oddolne.**
8. Rozwój gminy realizowany jest w sposób **zrównoważony** z uwzględnieniem **wszystkich**, także mniejszych miejscowości.
9. Bierzemy pod uwagę **opinie mieszkańców i osób odwiedzających** naszą gminę.
10. **Wysłuchujemy się w głos młodzieży**, tworząc warunki do wyrażania przez nią opinii nt. swoich potrzeb oraz zapewnianie możliwości dla realizacji pomysłów zgłaszanych przez młodych ludzi.

Poniżej przedstawiono opis pożądanego stanu docelowego (wizji) dla każdej z domen strategicznych.

Domena 1. W kierunku turystycznej i rekreacyjnej gminy Inowłódz.

Gmina Inowłódz jest miejscem atrakcyjnym turystycznie, do którego chętnie przyjeżdżają turyści. Dzięki rozbudowie i tworzeniu nowych programów turystycznych, gmina ta przyciąga zarówno w sezonie letnim jak i zimowym. W lecie na szlakach widać aktywnych turystów spacerujących po wyznaczonych ścieżkach oraz rowerzystów korzystających z tras rowerowych. Dodatkowo, w sezonie letnim na rzece Pilicy odbywają się liczne spływy kajakowe. Mniej aktywni turyści odpoczywają nad brzegiem rzeki, bądź korzystają z rozbudowanej sieci gastronomicznej smakując lokalnych przysmaków.

Szeroka oferta turystyczna pozwala na zaspokojenie potrzeb zróżnicowanych grup turystów. Każdy turysta znajdzie tutaj coś dla siebie: klient biznesowy korzysta z bazy hotelowej uczestnicząc w konferencjach i szkoleniach, zorganizowane grupy szkolne chętnie organizują zielone szkoły i obozy sportowe, a turysta indywidualny szuka odpoczynku od miejskiego zgiełku. Dzięki rozbudowanej sieci placówek agroturystycznych turyści odwiedzający gminę mają szansę odpocząć, ale i poznać tradycyjną kuchnię polską oraz zwyczaje regionu.

Na terenie gminy Inowłódz istnieje dobrze rozbudowana sieć ścieżek rowerowych, które pozwalają bezpiecznie przemieszczać się między dostępnymi atrakcjami turystycznymi i aktywnie spędzać czas. Osoby odwiedzające gminę bez problemu poruszają się pomiędzy dostępnymi atrakcjami turystycznymi. A wszystko to za sprawą dobrze rozbudowanej sieci informacji w terenie oraz sprawnie funkcjonujących punktów informacji turystycznej, gdzie można dowiedzieć się o najbardziej urokliwych miejscach na terenie gminy.

Podjęte działania rewitalizacyjne skutkowały nabraniem nowego, atrakcyjnego kształtu przestrzeni w gminie i stały się miejscami, w których chętnie bywają zarówno turyści, jak i sami mieszkańcy gminy. Magnesem przyciągającym turystów są także rozpoznawalne w skali regionu wydarzenia kulturalne, organizowane na bazie tradycji historycznych i kulturalnych regionu.

Gmina Inowłódz chętnie współpracuje z sąsiadującymi gminami, zarówno w ramach Partnerstwa Dolina Pilicy w powiecie tomaszowskim, jak i poza nim. Dzięki wzajemnej kooperacji możliwe jest również ciągłe udoskonalanie i tworzenie kompleksowej oferty turystycznej.

Domena 2. Wysoka jakość usług komunalnych i komunikacyjnych.

W gminie Inowłódz stopniowo rozbudowywany jest system sieci wodno-kanalizacyjnej, a także poprawiana jest infrastruktura zaopatrzenia w wodę. Dzięki prowadzonym przez gminę akcjom informacyjno-edukacyjnym oraz stosowaniu zachęt związanych z zainstalowaniem kanalizacji, mieszkańcy chętnie przyłączają się do niej. Mieszkańcy gminy wspólnie dbają o środowisko naturalne, są świadomi szkód jakie niesie za sobą wylewanie nieczystości poza obszary do tego wyznaczone.

Prowadzone są działania modernizacyjne budynków użyteczności publicznej. Opracowywane są programy wspomagające dla mieszkańców, którzy chcą wprowadzić rozwiązania energooszczędne w swoich domach. Wszystko to sprawia, że gmina Inowłódz postrzegana jest jako gmina przyjazna środowisku.

Na terenie gminy sukcesywnie rozwijana jest także siatka połączeń komunikacyjnych, co pozwala na swobodne przemieszczanie się po jej terenie. Dzięki współpracy z sąsiednimi gminami zapewniony jest także dojazd do większych ośrodków miejskich. Sprzyja to zwiększeniu mobilności mieszkańców, którzy mogą bez problemów dojechać do swoich miejsc pracy czy też w celu załatwienia różnego rodzaju spraw, nie używając samochodu.

Domena 3. Dobre warunki dla prowadzenia i rozwoju działalności gospodarczych.

Gmina Inowłódz jest miejscem dobrym do prowadzenia działalności gospodarczej. Władze gminy podejmują zróżnicowane działania pozwalające na lokowanie się nowych oraz rozwój już istniejących firm na terenie gminy. Działania te są niewątpliwie zachętą dla przedsiębiorców, pragnących ulokować swój kapitał na ziemiach inowłodzkich.

Przygotowane zostały także tereny inwestycyjne, które przyciągają do gminy nowych przedsiębiorców. Powstają zatem nowe firmy, które dają możliwość zatrudnienia miejscowej ludności, redukując tym samym problem związany z wysokim bezrobociem.

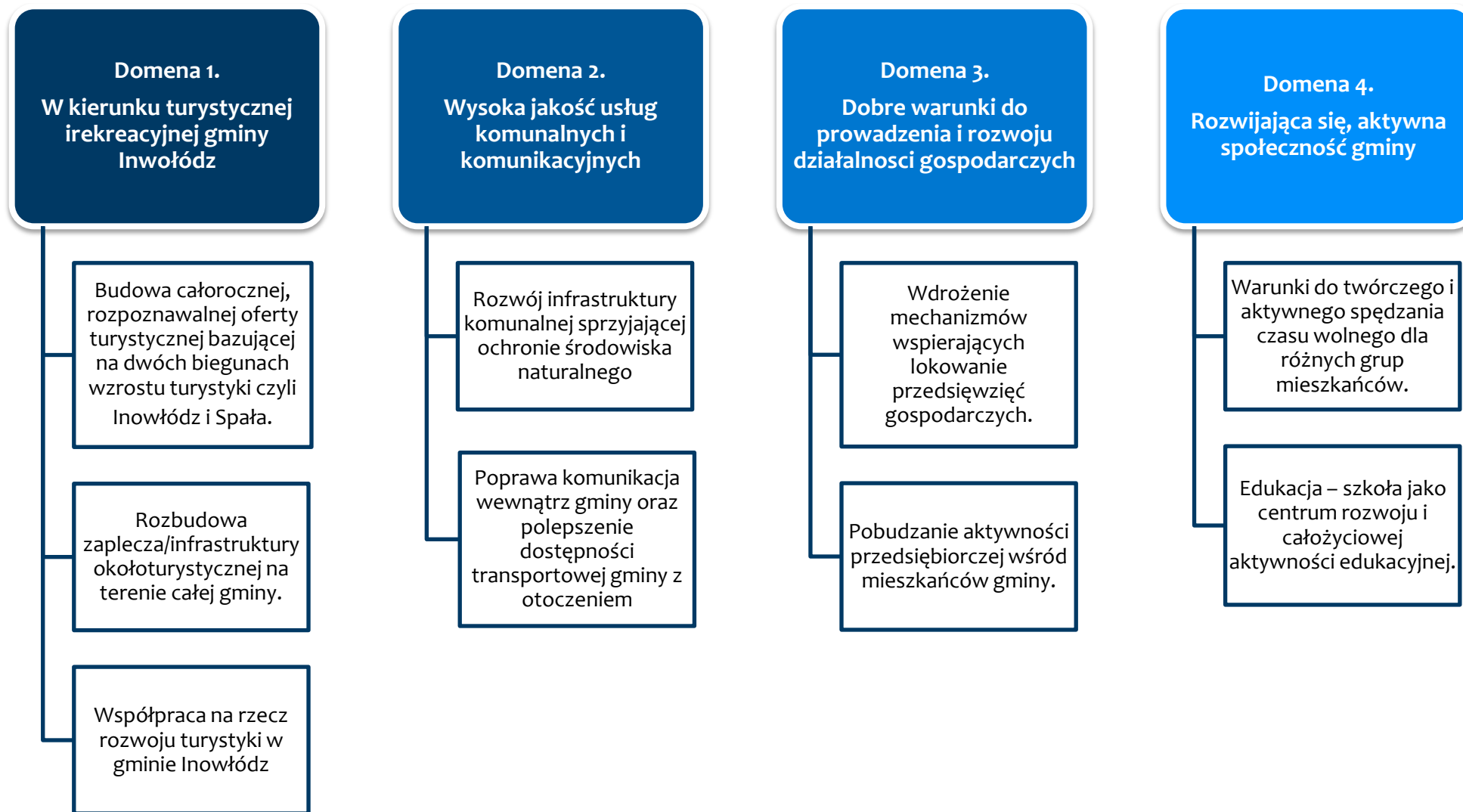
Gmina prowadzi również system szkoleń skierowanych do mieszkańców gminy, aby zachęcić ich do otwierania własnej działalności gospodarczej.

Duże znaczenie w rozwoju gospodarczym gminy mają przedsiębiorcy działający w branży turystycznej, którzy chętnie ze sobą współpracują, polecając się wzajemnie. Rozbudowane zaplecze turystyczne w postaci infrastruktury i wzajemnie wspierających się przedsiębiorców, daje korzyści w postaci zadowolonego turysty, który planuje wrócić tutaj na kolejny urlop.

Domena 4. Rozwijająca się, aktywna społeczność gminy.

Gmina Inowłódz posiada ciekawą i bogatą ofertę kulturalną skierowaną do wszystkich grup wiekowych. Przykładem miejsca spełniającego takie funkcje jest Zamek Kazimierza Wielkiego w Inowłodzu. Zamek ten, jest miejscem tętniącym życiem, miejscem spotkań i aktywności kulturalnych mieszkańców. Jest to możliwe dzięki ożywionej przestrzeni przed Zamkiem oraz poszerzonej, dostosowanej do potrzeb mieszkańców oferty kulturalnej. W pozostałych miejscowościach gminy mieszkańcy mają możliwość korzystania z świetlic wiejskich, które posiadają atrakcyjną ofertę spędzania czasu wolnego zarówno dla młodzieży, jak również dorosłych. Mieszkańcy aktywnie i chętnie uczestniczą w imprezach kulturalnych odbywających się na terenie gminy, dzięki czemu społeczność lokalna jest mocno zintegrowana. Szkoły znajdujące się na terenie gminy są sukcesywnie modernizowane i wyposażane w nowoczesny sprzęt komputerowy. Młodzież w wieku szkolnym chętnie wybiera placówki oświatowe na terenie gminy, gdzie ma zapewnioną możliwość rozwijania swoich zainteresowań i pasji także po godzinach lekcyjnych. Szkoły posiadają także ofertę skierowaną do dorosłych mieszkańców gminy, zapewniając im atrakcyjne spędzanie czasu wolnego poprzez organizację różnego rodzaju kursów i szkoleń.

Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020

Część IV. Operacyjna

Domena 1. W kierunku turystycznej i rekreacyjnej gminy Inowłódz.

Cel strategiczny 1.1. Budowa całorocznej, rozpoznawalnej oferty turystycznej bazującej na dwóch biegunach wzrostu turystyki czyli Inowłódz i Spała.

Cel operacyjny 1. Tworzenie produktów/programów turystycznych.

Zadanie flagowe:

Opracowanie koncepcji spójnego systemu ścieżek rowerowych na terenie całej gminy w oparciu o hierarchię ważności i podzielenie planów realizacji na etapy. Koncepcja ta powinna być spójna z wyznaczonymi trasami ścieżek rowerowych w ramach Obszaru Funkcjonalnego Dolina Rzeki Pilicy. Projekt tras powinien uwzględniać także wyznaczenie miejsc parkingowych dla rowerów oraz oświetlenie tras. W pierwszej kolejności proponowane jest wykonanie tras na odcinkach: Spała – Inowłódz, Inowłódz – Poświętne (gm. Poświętne), Inowłódz – Brzustów, sukcesywna realizacja.

Podmioty zaangażowane:	Proponowany okres realizacji projektu:	Szacowany koszt projektu:
Gmina Inowłódz	2015 – 2020	ok. 50 000 zł

Dodatkowe proponowane zadania do realizacji:

- Realizacja programów turystycznych: „Rzeka Pilica - rzeka pełna możliwości”, „W Puszczy Pilickiej czyli odkryj ducha lasów Doliny Rzeki Pilicy”, „Dziedzictwo i tradycje czyli człowiek, historia i dzień dzisiejszy w Dolinie Rzeki Pilicy”, „Spała czyli w zdrowym ciele zdrowy olimpijski duch” opisanych szczegółowo w Strategii Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Dolina Rzeki Pilicy.
- Wytyczenie i oznaczenie tras dla narciarstwa biegowego na bazie już istniejących i nowo wybudowanych ścieżek.
- Inwentaryzacja i oznakowanie szlaków turystycznych wraz z opracowaniem mapy turystycznej.
- Organizacja wydarzeń tematycznych z wykorzystaniem infrastruktury turystycznej i kulturowej np.: wydarzenia organizowane przez stowarzyszenia, wspólnie z Gminnym Centrum Kultury.

Cel operacyjny 2. Realizacja inwestycji służących zagospodarowaniu turystycznemu atrakcyjnych przestrzeni/obiektów/miejsc.

Zadanie flagowe:		
Zagospodarowanie centrum Spały (rewitalizacja, miejsca parkingowe w Spale) oraz Podzamcza w Inowłodzu.		
Podmioty zaangażowane:	Proponowany okres realizacji projektu:	Szacowany koszt projektu:
Gmina Inowódz	2015 – 2020	ok. 1 500 000 – 2 000 000 zł.

Zadanie flagowe:		
Stworzenie plaż przy Spale wraz z parkingiem, (między Pilicą a rzeką Gać) i w Inowłodzu (okolice OSiR). Plaże w pełni zagospodarowane: zaplecze sanitarne, prysznice, przebieralnie, miejsca do grillowania, place zabaw, dodatkowa infrastruktura np. siatka plażowa, mała gastronomia itp.		
Podmioty zaangażowane:	Proponowany okres realizacji projektu:	Szacowany koszt projektu:
Gmina Inowódz	2015 – 2020	Oszacowanie kosztów możliwe po opracowaniu koncepcji, koszt opracowania ok. 20 000 – 30 000 zł.

Zadanie flagowe:		
Rewitalizacja placu Kazimierza Wielkiego w Inowłodzu, pozwalająca na rozwój funkcji społeczno-gospodarczych, w tym na dostęp do publicznej działalności np. handlowo – gastronomicznej.		
Podmioty zaangażowane:	Proponowany okres realizacji projektu:	Szacowany koszt projektu:
Gmina Inowódz	2015 – 2020	ok. 1 500 000 – 2 000 000 zł.

Zadanie flagowe:		
Podjęcie działań zmierzających do opracowania koncepcji Spalskiego Parku Kultury i Wypoczynku, który będzie bazował na istniejących atrakcjach turystycznych, pozwalając turystom odwiedzającym gminę Inowódz na korzystanie z wielu atrakcji turystycznych w ramach jednego produktu turystycznego. W ramach Parku stworzone zostaną m.in. ciągi piesze, rowerowe i narciarskie, które będą łączyły ze sobą najbardziej atrakcyjne miejsca w gminie, przede wszystkim zaś miejscowości: Inowódz, Spała oraz Królowa Wola.		

Podmioty zaangażowane:	Proponowany okres realizacji projektu:	Szacowany koszt projektu:
Gmina Inowódz	2015 – 2020	Oszacowanie kosztów możliwe po opracowaniu koncepcji, koszt opracowania ok. 30 000 zł

Dodatkowe proponowane zadania do realizacji:

- Zagospodarowanie terenu wokół zbiornika na rzece Gać w Spale wraz z rekonstrukcją i modernizacją urządzeń hydrotechnicznych i infrastrukturalnych.
- Podjęcie działań zmierzających do odbudowy Pałacu Prezydenckiego (we współpracy z Kancelarią Prezydenta RP).
- Opracowanie koncepcji przestrzenno-funkcjonalnej na wykorzystanie terenu kopalni dla celów turystycznych.
- Rekultywacja terenów zielonych (np. park w Spale)

Cel operacyjny 3. Zorganizowana kompleksowa informacja i obsługa turystów.

Zadanie flagowe:		
<p>Stworzenie miejsc obsługi turysty (MOT) przy szlakach turystycznych, ustawienie wiat, ławek, koszy na śmieci itp.. Na terenie gminy Inowódz powinny powstać dwa główne węzły obsługi ruchu turystycznego: Inowódz i Spała. MOTy powinny być wyposażone w:</p> <ul style="list-style-type: none"> – punkt informacji turystycznej (Spała i przy zamku w Inowłodzu), – parkingi (samochody, rowery, konie), – wypożyczalnie sprzętów: rowery, kajaki itp. 		
Podmioty zaangażowane:	Proponowany okres realizacji projektu:	Szacowany koszt projektu:
Gmina Inowódz	2015 – 2020	ok. 500 000 zł

Zadanie flagowe:		
<p>Stworzenie spójnego systemu informacji w terenie. Ustawienie tablic informacyjnych opisujących miejsce, w którym turysta się znajduje, ale także pokazujące połączenia z innymi atrakcjami, – co jeszcze można zobaczyć/ z czego skorzystać na terenie gminy. Oznakowanie powinno być czytelne i intuicyjne. Ustawienie infokiosków. Stworzenie spójnego systemu informacyjno-promocyjnego na drogach dojazdowych do miejscowości w gminie Inowódz.</p>		

Podmioty zaangażowane:	Proponowany okres realizacji projektu:	Szacowany koszt projektu:
Gmina Inowłódz	2015 – 2020	Oszacowanie kosztów możliwe po opracowaniu koncepcji, koszt opracowania ok. 20 000 – 30 000 zł.

Dodatkowe proponowane zadania do realizacji:

- Współpraca w ramach Obszaru Funkcjonalnego Dolina Rzeki Pilicy w powiecie tomaszowskim na rzecz stworzenia wspólnego, wielofunkcyjnego portalu internetowego, gromadzącego ofertę turystyczną dla całego obszaru Dolina Rzeki Pilicy, inwentaryzacja oferty turystycznej gminy.
- Uzupełnienie oferty turystycznej o nowe formy/narzędzia przekazu z wykorzystaniem nowych technologii np. aplikacje mobilne.

Cel operacyjny 4. Promocja gminy jako atrakcyjnej turystycznie w ujęciu całorocznym.

Proponowane zadania do realizacji:

- Promowanie oferty turystycznej w mediach społecznościowych (moderacja i animowanie wydarzeń, budowanie aktywnej społeczności fanów, doceniających walory, korzystających z oferty turystycznej i polecających ją innym).

Cel strategiczny 1.2. Rozbudowa zaplecza/infrastruktury okołoturystycznej na terenie całej gminy.

Cel operacyjny 1. Tworzenie warunków dla rozwoju bazy noclegowej, gastronomicznej i zdrowotnej.

Proponowane zadania do realizacji:

- Rozbudowa/budowa bazy noclegowej związanej z rozwojem usług rehabilitacyjnych dla seniorów (NFZ, SPA, Wellness).
- Zagospodarowanie Centrum Rekreacyjno-Wypoczynkowego OSiR w Inowłodzu (przygotowanie terenu pod kemping i pole namiotowe, wyznaczenie i budowa miejsc parkingowych, zakup i montaż stojaków na rowery, budowa wiat z przeznaczeniem na działalność gospodarczą, remont sanitariatów, przebudowa boisk sportowych, zadaszenie sceny plenerowej)
- Rozbudowa podzamcza (budowa osady średniowiecznej, sceny, monitoring).
- Utworzenie taniej bazy noclegowej – szkolnego schroniska młodzieżowego poprzez rozbudowę i modernizację budynku szkoły podstawowej w Inowłodzu.
- Podjęcie działań (np. wprowadzanie programów ulg) wspierających podmioty gospodarcze z branży hotelarskiej, w tym istniejące obiekty hotelowo-wypoczynkowe oraz nowych inwestorów, które przyczynią się do rozwoju kompleksu Konferencyjno-Szkoleniowego na terenie miejscowości Spała.

Cel operacyjny 2. Rozwój usług okołoturystycznych np. wypożyczalnie sprzętów, rowerów itp.

Zadanie flagowe:		
<p>Budowa miejsc wodowania kajaków (pomostów), stanic wodnych, miejsc postojowych z odpowiednią infrastrukturą o wysokim standardzie, wiat z dostępem do elektryczności. Proponowane nowe lokalizacje miejsc dobijania i wodowania to:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Teofilów (punkt prywatny, modernizacja), – Inowódz (przy Ośrodku Sportu i Rekreacji), – Żądłowice, – Spała. 		
Podmioty zaangażowane:	Proponowany okres realizacji projektu:	Szacowany koszt projektu:
Gmina Inowódz	2015 – 2020	Oszacowanie kosztów możliwe po opracowaniu koncepcji, koszt opracowania ok. 20 000 – 30 000 zł.

Proponowane zadania do realizacji:

- Budowa kilku zintegrowanych węzłów logistycznych obejmujących zaplecze sanitarne, gastronomiczne, miejsca biwakowe, miejsca parkingowe dla samochodów.
- Rozwój ekologicznych węzłów sanitarnych oraz systemu segregacji odpadów.
- Stworzenie miejsc piknikowych dla „grzybiarzy” (we współpracy z Nadleśnictwem Spała).

Cel strategiczny 1.3. Współpraca na rzecz rozwoju turystyki w gminie Inowódz

Cel operacyjny 1. Zintegrowanie działań podejmowanych w sferze turystyki przez różne podmioty na terenie gminy.

Proponowane zadania do realizacji:

- Stworzenie pakietów lojalnościowych dla turystów korzystających z infrastruktury turystycznej w gminie.
- Opracowanie zasad systemu wzajemnego promowania się (*marketing lokalnie szepcany*) – promowanie zasady n+3 (przekazywanie przez każdego przedsiębiorcę turystycznego klientowi/turyście informacji o kolejnych 3 miejscach/ofertach/atrakcjach turystycznych, z których może skorzystać na terenie gminy Inowódz bądź na terenie Obszaru Funkcjonalnego Dolina Rzeki Pilicy w powiecie tomaszowskim).
- Prowadzenie działań zachęcających gospodarstwa rolne do prowadzenia tradycyjnych ogrodów oraz promocja i wsparcie działalności.

Cel operacyjny 2. Nawiązanie trwałej współpracy Gminy z otoczeniem w zakresie realizacji działań na rzecz rozwoju turystyki.

Proponowane zadania do realizacji:

- Realizacja wspólnych projektów służących rozwojowi turystyki z gminami zrzeszonymi w ramach Obszaru Funkcjonalnego Dolina Rzeki Pilicy w powiecie tomaszowskim.
- Realizacja projektów z gminami sąsiadującymi, nienależącymi do Partnerstwa na rzecz rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Dolina Rzeki Pilicy w powiecie tomaszowskim dotyczącymi m.in. infrastruktury, produktów turystycznych, promocji.

Domena 1. W kierunku turystycznej i rekreacyjnej gminy Inowłódz.

Cel strategiczny 1.1.

Budowa całorocznej, rozpoznawalnej oferty turystycznej bazującej na dwóch biegunach wzrostu turystyki czyli Inowłódz i Spała.

Cel operacyjny 1. Tworzenie produktów/programów turystycznych.

Cel operacyjny 2. Realizacja inwestycji służących zagospodarowaniu turystycznemu atrakcyjnych przestrzeni/obiektów/miejsc.

Cel operacyjny 3. Zorganizowana kompleksowa informacja i obsługa turystów.

Cel operacyjny 4. Promocja gminy jako atrakcyjnej turystycznie w ujęciu całorocznym.

Cel strategiczny 1.2.

Rozbudowa zaplecza/infrastruktury okołoturystycznej na terenie całej gminy..

Cel operacyjny 1. Tworzenie warunków dla rozwoju bazy noclegowej, gastronomicznej i zdrowotnej.

Cel operacyjny 2. Rozwój usług okołoturystycznych np. wypożyczalnie sprzętów, rowerów itp.

Cel strategiczny 1.3.

Współpraca na rzecz rozwoju turystyki w gminie Inowłódz

Cel operacyjny 1. Zintegrowanie działań podejmowanych w sferze turystyki przez różne podmioty na terenie gminy.

Cel operacyjny 2. Nawiązanie trwałej współpracy Gminy z otoczeniem w zakresie realizacji działań na rzecz rozwoju turystyki.

Domena 2. Wysoka jakość usług komunalnych i komunikacyjnych.

Cel strategiczny 2.1. Rozwój infrastruktury komunalnej sprzyjającej ochronie środowiska naturalnego

Cel operacyjny 1. Rozbudowa systemów zaopatrzenia w wodę oraz odprowadzania i oczyszczania ścieków.

Zadanie flagowe:		
Budowa sieci kanalizacji ściekowej na terenie Gminy Inowłódz.		
Podmioty zaangażowane:	Proponowany okres realizacji projektu:	Szacowany koszt projektu:
Gmina Inowłódz	2015 – 2020	ok. 20 000 000 zł

Proponowane zadania do realizacji:

- Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Zakościele.
- Opracowanie programu wsparcia dla wdrażania alternatywnych sposobów odprowadzania i oczyszczania ścieków – przydomowe oczyszczalnie ścieków.
- Budowa sieci wodociągowej oraz Remont odwodnienia (rowów) dla osiedla domków jednorodzinnych w Spale (Osiedle PGR) w Spale.
- Rozbudowa sieci wodociągowej na osiedlu Konewka (dostosowanie istniejącego wodociągu do wymogów) wraz z modernizacją hydroforni.
- Połączenie sieci wodociągowej między osiedlem Konewka, a miejscowością Królowa Wola.
- Połączenie sieci wodociągowej między miejscowościami Inowłódz i Brzustów wraz z budową przepompowni.
- Modernizacja hydroforni w Teofilowie.
- Budowa przyszłolnej oczyszczalni ścieków przy Publicznym Gimnazjum w Inowłodzu.

Cel operacyjny 2. Efektywna gospodarka odpadami (porozumienia międzygminne).

Proponowane zadania do realizacji:

- Opracowanie wspólnego systemu gospodarki odpadami z sąsiadującymi gminami i podpisanie porozumień.
- Usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Inowłódz

Cel operacyjny 3. Edukacja ekologiczna mieszkańców gminy.

Zadanie flagowe:		
Przeprowadzenie kampanii społecznej dotyczącej korzyści jakie płyną dla mieszkańców gminy z podłączenia się do sieci kanalizacyjnej. Kampania skierowana jest głównie do mieszkańców, w miejscach, w których rozbudowywana jest kanalizacja. Działania informacyjne wskazujące także na możliwości uzyskania dofinansowania na podłączenie się do sieci.		
Podmioty zaangażowane:	Proponowany okres realizacji projektu:	Szacowany koszt projektu:
Gmina Inowłódz	2015 – 2020	ok. 10 000 – 15 000 zł / rocznie

Zadanie flagowe:		
Wprowadzenie programu skierowanego do mieszkańców gminy, dofinansującego podłączanie się do sieci kanalizacyjnej.		
Podmioty zaangażowane:	Proponowany okres realizacji projektu:	Szacowany koszt projektu:
Gmina Inowłódz	2015 – 2020	ok. 50 000 zł / rocznie

Proponowane zadania do realizacji:

- Organizacja cyklicznych ekokonkursów dla dzieci (włączających także całe rodziny).
- Edukacja leśna np. lekcje przyrody w terenie, przygotowanie ścieżek edukacyjnych oraz miejsc piknikowych/biwakowych, zwiedzanie/zajęcia/warsztaty organizowane w Domu Pamięci Walki Męczeństwa Leśników i Drzewiarzy w Spale (poznawanie lasu).
- Utworzenie gminnego funduszu na edukację ekologiczną dzieci i młodzieży z nastawieniem na przybliżenie lokalnych walorów środowiskowych.

Cel operacyjny 4. Wspieranie rozwiązań energooszczędnych.

Zadanie flagowe:		
Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej m.in.: szkół, budynków ochotniczej straży pożarnej.		
Podmioty zaangażowane:	Proponowany okres realizacji projektu:	Szacowany koszt projektu:
Gmina Inowódz	2015 – 2020	Koszty ustalone według planów

Proponowane zadania do realizacji:

- Opracowanie programów dofinansowania na wprowadzenie rozwiązań energetycznych na obiekty użyteczności publicznej.
- Programy dla mieszkańców w zakresie wprowadzenia energetycznych rozwiązań.
- Rozwój i modernizacja instalacji grzewczych na terenie gminy Inowódz (rozbudowa od COS-u do Spały) – sieć gazowa do Inowódza.
- Opracowanie programu likwidacji pokryć eternitowych.
- Opracowanie programu likwidacji skutków niskiej emisji.
- Kompleksowa modernizacja sieci energetycznej Gminy.
- Wymiana źródeł ciepła w budynkach (w tym użyteczności publicznej) na wykorzystujące energię odnawialną
- Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej budynku Publicznej Szkoły Podstawowej, Publicznego Gimnazjum i Sali gimnastycznej w Inowodzu
- Dostawa i montaż paneli fotowoltaicznych wraz z niezbędną infrastrukturą dla obiektu Gminna oczyszczalnia ścieków w Zakościelu

Cel operacyjny 5. Rozwój infrastruktury teleinformatycznej (Internet).

Proponowane zadania do realizacji:

- Stworzenie sieci Internetowej dostępnej dla wszystkich mieszkańców gminy.
- Modernizacja centrali TP 17 zmierzająca do zwiększenia przesyłu.

Cel strategiczny 2.2. Poprawa komunikacja wewnątrz gminy oraz polepszenie dostępności transportowej gminy z otoczeniem

Cel operacyjny 1. Poprawa jakości układu pieszo-drogowego na terenie całej gminy.

Zadanie flagowe:
Budowa i modernizacja ciągów pieszych na terenie gminy, m.in.:
<ul style="list-style-type: none"> – budowa chodników wzdłuż ul. Tuwima, w Zakościelu; – budowa oświetlenia ulicznego w Konewce;

<ul style="list-style-type: none"> – budowa oświetlenia ulicznego w Spale – osiedle Ogród; – budowa oświetlenia ulicznego na ul. Łąkowej w Inowłodzu; – budowa chodników wraz z oświetleniem w Liciążnej – między budynkiem starej szkoły, a centrum. – Budowa chodników w miejscowości Królowa Wola - Stegny 		
Podmioty zaangażowane:	Proponowany okres realizacji projektu:	Szacowany koszt projektu:
Gmina Inowódz	2015 – 2020	ok. 400 000 zł

Zadanie flagowe:		
Przebudowa i budowa infrastruktury drogowej na terenie gminy, m.in.:		
<ul style="list-style-type: none"> – przebudowa ul. Zakątnej w Inowłodzu; – przebudowa ul. Nadpilicznej i ul. Hubala w Spale (wraz z budowa parkingu); – przebudowa drogi w Brzustowie; przebudowa drogi w Żądłowicach – przebudowa ciągu dróg w Konewce; – przebudowa dróg w Teofilowie w kierunku Królowej Woli, – przebudowa drogi przez Zakościele. 		
Podmioty zaangażowane:	Proponowany okres realizacji projektu:	Szacowany koszt projektu:
Gmina Inowódz	2015 – 2020	Koszty ustalone według planów

Zadanie flagowe:		
Remont zabytkowego mostu w Spale.		
Podmioty zaangażowane:	Proponowany okres realizacji projektu:	Szacowany koszt projektu:
Gmina Inowódz	2015 – 2020	2 000 000 zł

Proponowane zadania do realizacji:

- Podniesienie poziomu bezpieczeństwa w Spale / udrożnienie ruchu po Spale - uruchomienie dodatkowego przejścia dla pieszych w centrum Spawy (między skrzyżowaniem a stacją benzynową).
- Rozbudowa ścieżek rowerowych po terenie całej gminy stanowiących alternatywny sposób komunikacji (odseparowanie ruchu towarowego od lokalnego).
- Uruchomienie sygnalizacji ostrzegawczej na przejściu dla pieszych na drodze powiatowej przy Niepublicznej Szkole Podstawowej w Królowej Woli oraz na drodze krajowej przy Gimnazjum i Szkole Podstawowej w Inowłodzu.

- Przebudowa ostrego zakrętu drogi krajowej w Inowłodzu – za mostem w kierunku do Fryszerki.
- Podjęcie działań zmierzających do promowania rozwiązań komunikacyjnych mających na celu wybudowanie obwodnicy Inowłodza i Spały.

Cel operacyjny 2. Rozwój komunikacji publicznej na terenie całej gminy (nie tylko Spała i Inowłódz).

Proponowane zadania do realizacji:

- Przeprowadzenie badania dotyczącego potrzeb i oczekiwań klientów komunikacji publicznej na terenie gminy, stałe dostosowywanie siatki połączeń i częstotliwości kursów autobusowych do potrzeb mieszkańców.

Cel operacyjny 3. Poprawa skomunikowania miejscowości gminy z pobliskimi miastami- Tomaszowem Mazowieckim, Opoczmem, Rawą Mazowiecką (transport publiczny).

Proponowane zadania do realizacji:

- Nawiązanie współpracy z innymi gminami, w celu możliwości wypracowania porozumienia międzygminnego dotyczącego lokalnego transportu zbiorowego.

Domena 2. Wysoka jakość usług komunalnych i komunikacyjnych.

Cel strategiczny 2.1.

Rozwój infrastruktury komunalnej sprzyjającej ochronie środowiska naturalnego.

Cel operacyjny 1. Rozbudowa systemów zaopatrzenia w wodę oraz odprowadzania i oczyszczania ścieków.

Cel operacyjny 2. Efektywna gospodarka odpadami (porozumienia międzygminne).

Cel operacyjny 3. Edukacja ekologiczna mieszkańców gminy.

Cel operacyjny 4. Wspieranie rozwiązań energooszczędnych.

Cel strategiczny 2.2.

Poprawa komunikacja wewnątrz gminy oraz polepszenie dostępności transportowej gminy z otoczeniem

Cel operacyjny 1. Poprawa jakości układu pieszo-drogowego na terenie całej gminy.

Cel operacyjny 2. Rozwój komunikacji publicznej na terenie całej gminy (nie tylko Spała i Inowłódz).

Cel operacyjny 3. Poprawa skomunikowania miejscowości gminy z pobliskimi miastami Tomaszowem Mazowiecki, Opoczmem, Rawą Mazowiecką (transport publiczny).

Domena 3. Dobre warunki dla prowadzenia i rozwoju działalności gospodarczych.

Cel strategiczny 3.1: Wdrożenie mechanizmów wspierających lokowanie przedsięwzięć gospodarczych

Cel operacyjny 1. System zachęt i ulg dla przedsiębiorców.

Proponowane zadania do realizacji:

- Pomoc dla przedsiębiorców w zakresie pozyskiwania środków na usługi około turystyczne (wypożyczalnia rowerów, usług gastronomicznych, kajaków).
- Wprowadzenie systemu ulg podatkowych dla nowopowstających podmiotów ze szczególnym uwzględnieniem podmiotów tworzących nowe miejsca pracy.

Cel operacyjny 2. Przygotowanie terenów inwestycyjnych.

Zadanie flagowe:		
Inwentaryzacja terenów gminnych oraz opracowanie oferty terenów przeznaczonych pod działalność gospodarcze.		
Podmioty zaangażowane:	Proponowany okres realizacji projektu:	Szacowany koszt projektu:
Gmina Inowódz	2015 – 2020	125 000 zł

Proponowane zadania do realizacji:

- Skupienie / scalenie / sprzedaż terenów pod działalność gospodarczą oraz budownictwo jednorodzinne, w tym rezydencjalne i letniskowe,
- Opracowanie koncepcji miejscowych planów zagospodarowania w priorytetowych dla gminy obszarach.

Cel operacyjny 3. Profesjonalna obsługa przedsiębiorcy w gminie.

Proponowane zadania do realizacji:

- Wyznaczenie i przeszkolenie osób w gminie odpowiedzialnych za zbieranie informacji, przepływ informacji na linii gmina – Centrum Obsługi Inwestora tworzonego w ramach Obszaru Funkcjonalnego (ustalone procedury postępowania).
- Organizacja warsztatów, wizyt studyjnych i szkoleń pokazujących korzyści ze współpracy sektora publicznego – NGO – przedsiębiorców.
- Modernizacja budynku urzędu gminy, bądź zmiana jego lokalizacji.

Cel strategiczny 3.2: Pobudzanie aktywności przedsiębiorczej wśród mieszkańców gminy.

Cel operacyjny 1. Różnicowanie działalności rolniczej w kierunku agroturystyki i rolnictwa ekologicznego.

Proponowane zadania do realizacji:

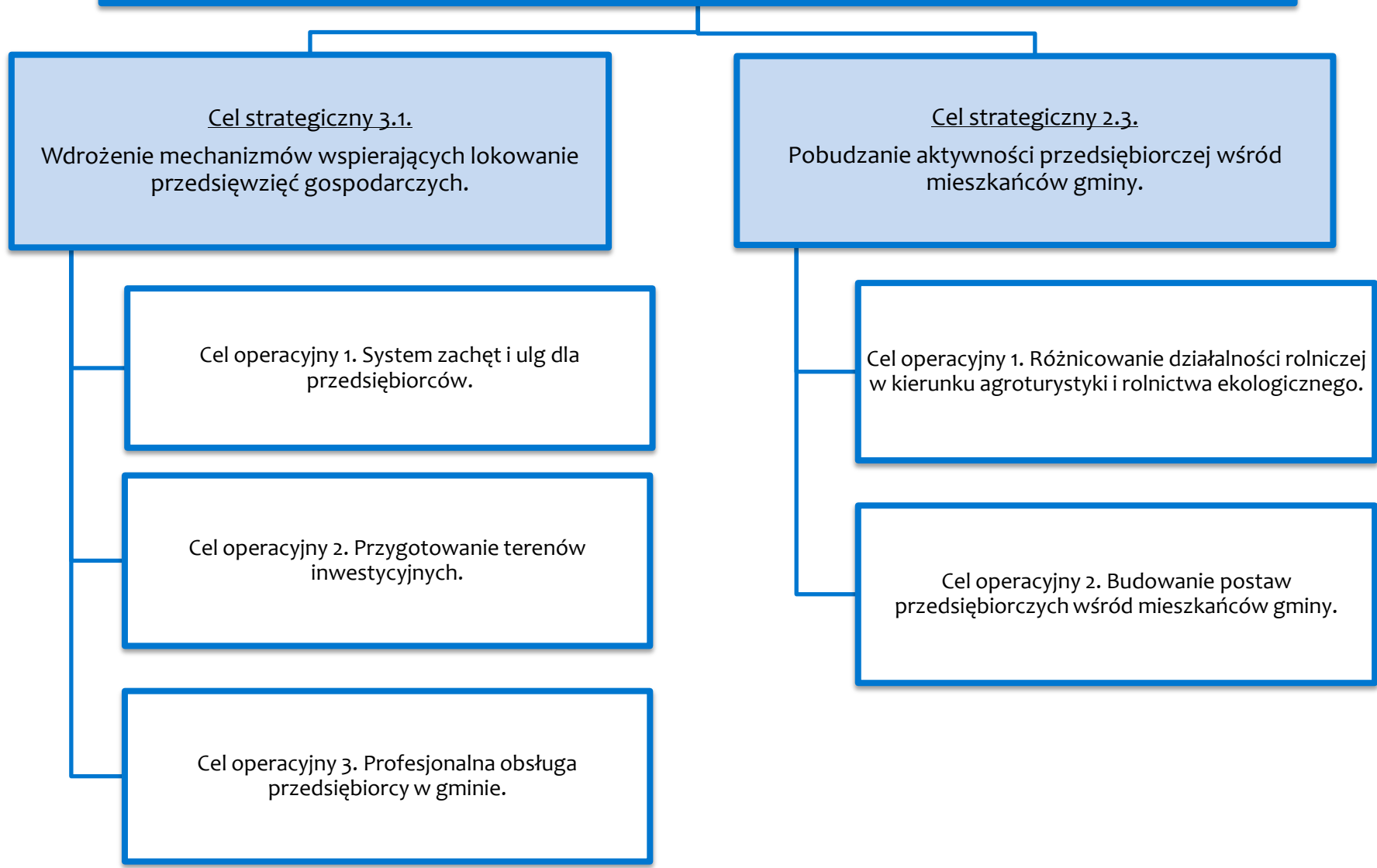
- Zabezpieczenie środków finansowych na pomoc dla przedsiębiorców pozyskujących i przetwarzających runo leśne (wydawanie informatora – map dla grzybiarzy, środki na przetwarzanie np. grzybów, jagód itd.).
- Programy wsparcia dla rolników, gospodarstw rolnych – na rozwój agroturystyki i ekologicznego rolnictwa (we współpracy ARiMR, LGD, ODR).

Cel operacyjny 2. Budowanie postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców gminy.

Proponowane zadania do realizacji:

- Organizacja szkoleń dla młodych z przedsiębiorczości, na temat możliwości prowadzenia działalności gospodarczej na terenie gminy.
- Pobudzenie współpracy pomiędzy: mieszkańcami – przedsiębiorcami – organizacjami turystycznymi poprzez organizację wspólnych spotkań zainteresowanych grup.

Domena 3. Dobre warunki dla prowadzenia i rozwoju działalności gospodarczych.

Cel strategiczny 3.1.

Wdrożenie mechanizmów wspierających lokowanie przedsięwzięć gospodarczych.

Cel operacyjny 1. System zachęt i ulg dla przedsiębiorców.

Cel operacyjny 2. Przygotowanie terenów inwestycyjnych.

Cel operacyjny 3. Profesjonalna obsługa przedsiębiorcy w gminie.

Cel strategiczny 2.3.

Pobudzenie aktywności przedsiębiorczej wśród mieszkańców gminy.

Cel operacyjny 1. Różnicowanie działalności rolniczej w kierunku agroturystyki i rolnictwa ekologicznego.

Cel operacyjny 2. Budowanie postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców gminy.

Domena 4. Rozwijająca się, aktywna społeczność gminy.

Cel strategiczny 1: Warunki do twórczego i aktywnego spędzania czasu wolnego dla różnych grup mieszkańców

Cel operacyjny 1. Zapewnienie infrastruktury (rozwój, wykorzystanie obecnej) pod kreowanie oferty czasu wolnego.

Zadanie flagowe:		
Sukcesywna rozbudowa i modernizacja infrastruktury świetlicowej pod potrzeby młodzieży. Działania zmierzające do zapewnienia odpowiednich warunków do spędzania czasu wolnego przez młodzież na terenie gminy, w tym m.in. zagospodarowanie Domu Ludowego w Królowej Woli, utworzenie Ośrodka Tradycji Ludowych.		
Podmioty zaangażowane:	Proponowany okres realizacji projektu:	Szacowany koszt projektu:
Gmina Inowłódz	2015 – 2020	Oszacowanie kosztów możliwe po opracowaniu koncepcji, koszt opracowania ok. 20 000 zł

Proponowane zadania do realizacji:

- Badanie potrzeb młodych osób w zakresie oferty czasu wolnego.
- Budowa i modernizacja infrastruktury rekreacyjnej (np. budowa placu zabaw w Konewce, budowa placu zabaw w Brzustowie).
- Podjęcie starań w kierunku odzyskania budynku dawnej mleczarni w Brzustowie i zagospodarowanie go na potrzeby świetlicy wiejskiej.
- Odbudowa i zagospodarowanie budynku dawnej kuźni w Spale na potrzeby świetlicy.

Cel operacyjny 2. Stwarzanie warunków dla aktywności społecznej i kulturalnej.

Zadanie flagowe:		
Rozszerzenie oferty Zamku Kazimierza Wielkiego w Inowłodzu. Wydłużenie czasu pracy Gminnego Centrum Kultury, stworzenie oferty zwiedzania zamku wraz z przewodnikiem.		
Podmioty zaangażowane:	Proponowany okres realizacji projektu:	Szacowany koszt projektu:
Gmina Inowłódz, Gminne Centrum Kultury	2015 – 2020	ok. 30 000 zł / rocznie

Proponowane zadania do realizacji:

- Atrakcyjne zagospodarowanie terenu wokół Zamku Kazimierza Wielkiego w Inowłodzu, budowa małej architektury: ławek, koszy na śmieci.

- Wspieranie organizacji lokalnych imprez kulturalnych np. święta poszczególnych miejscowości w gminie.
- Realizacja programów wspierających inicjatywy społeczne np. mini granty na realizację oddolnych inicjatyw społecznych.
- Organizacja warsztatów rękodzieła opartych na lokalnych tradycjach, dla mieszkańców i turystów.

Cel operacyjny 3. Zapewnienie wsparcia dla aktywności życiowej, społecznej i kulturalnej seniorów Gminy Inowłódz.

Proponowane zadania do realizacji:

- Przygotowanie całościowej informacji skierowanej dla seniorów zawierającej pełną informację na temat dostępnych na terenie Gminy i Powiatu usług medycznych, rehabilitacyjnych, informacje o instytucjach i organizacjach społecznych działających na rzecz osób starszych oraz informacje o realizowanych inicjatywach (programy profilaktyczne, oferta zajęć kulturalno-rekreacyjnych, edukacyjnych) skierowanych do seniorów.
- Wzmocnienie potencjału i stwarzanie warunków dla rozwoju organizacji społecznych aktywizujących i włączających osoby starsze w działania kulturalne, edukacyjne, społeczne np. kluby seniorów, koła gospodyń wiejskich, uniwersytety III wieku, wolontariat na rzecz seniorów i wolontariat senioralny.
- Propagowanie zdrowego stylu życia wśród seniorów – prowadzenie działań promocyjnych i profilaktycznych pomagających osobom starszym w zdrowym starzeniu się.
- Stworzenie warunków do powstania Dziennego Domu Pobytu Seniora pełniącego funkcje opiekuńcze, edukacyjne i kulturalne dla osób starszych w Gminie Inowłódz.
- Opracowanie koncepcji stworzenia opieki dla osób starszych ze szczególnym uwzględnieniem usług rehabilitacyjnych, psychologicznych i żywieniowych

Cel strategiczny 2: Edukacja – szkoła jako centrum rozwoju i całościowej aktywności edukacyjnej

Cel operacyjny 1. Stałe unowocześnianie infrastruktury edukacyjnej, techno-dydaktycznej na terenie gminy.

Zadanie flagowe:

Sukcesywna budowa/rozbudowa bazy rekreacyjno-sportowej (siłownie zewnętrzne, ścieżki zdrowia) na terenie gminy Inowłódz.

Podmioty zaangażowane:	Proponowany okres realizacji projektu:	Szacowany koszt projektu:
Gmina Inowódz	2015 – 2020	Oszacowanie kosztów możliwe po opracowaniu koncepcji, koszt opracowania ok. 20 000 zł

Proponowane zadania do realizacji:

- Modernizacja budynków szkół oraz zagospodarowanie terenów przy szkołach znajdujących się w gminie Inowódz z uwzględnieniem m.in.:
  - Remontu dachu na sali gimnastycznej i na zapleczu sportowym w Publicznym Gimnazjum w Inowodzu.
  - Instalacja nawadniania boiska szkolnego w Inowodzu.
  - Budowa boiska plażowego z zapleczem rekreacyjnym na placu szkolnym w Inowodzu.
  - Rozbudowa infrastruktury sportowej przy boisku w Publicznej Szkole Podstawowej w Brzustowie.
  - Wymiana instalacji elektrycznej w Publicznej Szkole Podstawowej w Brzustowie.
  - Modernizacja budynku szkoły w Królowej Woli.
  - Wykonanie ogrodzenia wokół placów szkolnych w Inowodzu i Brzustowie.
- Poprawa organizacji pracy szkół w gminie Inowódz (m.in. wprowadzenie dziennika elektronicznego, opracowanie skrzynek kontaktowych wychowawca-rodzic).
- Modernizacja i doposażenie pracowni przedmiotowych szkół w gminie Inowódz (m.in. doposażenie pracowni językowych w sprzęt do interaktywnej nauki języków obcych, wyposażenie pracowni w komputery podłączone do Internetu oraz zakup programów multimedialnych) – eSzkołaŁódzkie2020
- Modernizacja bibliotek szkolnych oraz doposażenie ich w nowoczesny sprzęt komputerowy i materiały dydaktyczne w celu stworzenia szkolnych centrów informacyjno-dydaktycznych.
- Współpraca z Filią Uniwersytetu Łódzkiego w Spale w kwestii stworzenia arboretum i ogrodu farmakognostycznego

Cel operacyjny 2. Podnoszenie kompetencji kadr.

Proponowane zadania do realizacji:

- Stworzenie siatki nauczycieli, pasjonatów prowadzących zajęcia dodatkowe dla uczniów.
- Podnoszenie i poszerzanie kwalifikacji nauczycieli szkół w gminie Inowódz, także w celu prowadzenia zajęć dodatkowych dla uczniów i dorosłych z wykorzystaniem szkolnych pracowni.

Cel operacyjny 3. Realizacja programów specjalistycznych wzmacniających rozwój pasji, zainteresowań i talentów oraz wyrównujących szanse edukacyjne.

Proponowane zadania do realizacji:

- Promocja szkół w Inowodzu w środowisku lokalnym i szerszym w tym m.in.: organizacja warsztatów i szkoleń dla dorosłych w szkołach, nawiązanie współpracy szkół z lokalnymi mediami, organizacja dni otwartych szkół.
- Wprowadzenie programów stypendialnych dla najzdolniejszych uczniów szkół podstawowych i gimnazjum w gminie Inowódz oraz rodzin wielodzietnych (np. dofinansowanie wyprawki).
- Niwelowanie różnic edukacyjnych między uczniami z miast a uczniami szkół gminy Inowódz (umożliwienie uczniom korzystania z pracowni przedmiotowych wyposażonych w najnowszy sprzęt multimedialny, współpraca szkół z ośrodkami naukowymi).
- Stworzenie warunków do powstania gminnego, inowodzkiego radia internetowego.

Domena 4. Rozwijająca się, aktywna społeczność gminy.

Cel strategiczny 4.1.

Warunki do twórczego i aktywnego spędzania czasu wolnego dla różnych grup mieszkańców

Cel operacyjny 1. Zapewnienie infrastruktury (rozwój, wykorzystanie obecnej) pod kreowanie oferty czasu wolnego.

Cel operacyjny 2. Stwarzanie warunków dla aktywności społecznej i kulturalnej.

Cel operacyjny 3. Zapewnienie wsparcia dla aktywności życiowej, społecznej i kulturalnej seniorów Gminy Inowłódz.

Cel strategiczny 4.2.

Edukacja – szkoła jako centrum rozwoju i całościowej aktywności edukacyjnej

Cel operacyjny 1. Stałe unowocześnianie infrastruktury edukacyjnej, techno-dydaktycznej na terenie gminy.

Cel operacyjny 2. Podnoszenie kompetencji kadr.

Cel operacyjny 3. Realizacja programów specjalistycznych wzmacniających rozwój pasji, zainteresowań i talentów oraz wyrównujących szanse edukacyjne.

Część V. Wdrożeniowa. System wdrażania, monitorowania i finansowania strategii

Spójność Strategii z dokumentami wyższego rzędu

Powiązanie dokumentu Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020 z dokumentami strategicznymi UE, krajowymi i regionalnymi

Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020 jest spójna z założeniami dokumentów wyższego szczebla, w tym europejskimi, krajowymi oraz regionalnymi dokumentami o charakterze strategicznymi i operacyjnym. Poniżej przedstawiono najważniejsze założenia (cele, dążenia i priorytety) tychże dokumentów, w które wpisują się również zapisy projektowanej Strategii Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020.

EUROPA 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Strategia Rozwoju gminy Inowłódz jest spójna z podstawowymi założeniami dokumentu EUROPA 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Korelacja z tym dokumentem występuje przede wszystkim na poziomie priorytetu związanego z rozwojem zrównoważonym, zakładającym wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej. Działania wyznaczone przez ten priorytet to m.in.: stosowanie rozwiązań niskoemisyjnych, racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych, rozwijanie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności

Cele i kierunki wskazywane w Strategii Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020 korespondują z założeniami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Opracowany przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji dokument stanowi najszerzy element nowego systemu zarządzania rozwojem kraju. Wyznacza on trzy obszary strategiczne, w których powinien odbywać się rozwój kraju: konkurencyjność i innowacyjność gospodarki, równoważenie potencjału rozwojowego regionów Polski oraz efektywność i sprawność państwa. Założenia Strategii Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020 wpisują się w tę ideę, a korelacje dostrzec można w następujących celach strategicznych:

- Cel 3. Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki (szczególnie w kierunkach działań: Wprowadzenie nowych modeli kształcenia i rozwoju kompetencji zawodowych nauczycieli oraz kariery zawodowej nauczycieli, sprzyjających wybieraniu zawodu nauczyciela i pozostawania w nim przez najlepszych, Podnoszenie jakości edukacji poprzez zorientowanie na efekty uczenia się, w szczególności w zakresie kluczowych kompetencji, a także personalizację nauczania oraz ewaluację pracy szkół i placówek, Poprawa jakości i efektywności kształcenia i szkolenia zawodowego na wszystkich poziomach, połączona ze zwiększeniem jego atrakcyjności poprzez silniejsze powiązanie z rynkiem pracy),

- Cel 4. Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki (szczególnie kierunek: Zwiększenie dostępności powszechnych programów kształtowania postaw przedsiębiorczych i wspierania przedsiębiorczości, opartej o postawy proinnowacyjne, kreatywne, umiejętność współpracy),
- Cel 5. Stworzenie Polski Cyfrowej (szczególnie: Wspieranie inwestycji w infrastrukturę szerokopasmową w celu zapewnienia powszechnego, wysokiej jakości dostępu do Internetu; Budowanie kompetencji cyfrowych osób nauczających (m.in. nauczycieli, pracowników innych instytucji edukacyjnych i kultury, pracowników organizacji pozarządowych) i wdrożenie powszechnej edukacji cyfrowej oraz stworzenie nowoczesnej sieciowej infrastruktury i zasobów edukacyjnych),
- Cel 6. Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state” (Wdrożenie instrumentów podnoszących jakość świadczonych usług zdrowotnych i efektywność systemu ochrony zdrowia, Dostosowanie systemu ochrony zdrowia do prognozowanych do roku 2030 zmian demograficznych, w szczególności wzmocnienie działań na rzecz rozwoju infrastruktury i zasobów kadrowych w obszarach opieki nad matką i dzieckiem oraz osobami starszymi, Zwiększenie dostępności do wysokiej jakości usług zdrowotnych w priorytetowych, wynikających z uwarunkowań epidemiologicznych, dziedzinach medycyny (np. kardiologia, onkologia, neurologia, medycyna ratunkowa, ortopedia i traumatologia, psychiatria); Opracowanie i wdrożenie międzysektorowych rozwiązań systemowych i działań wzmacniających kształtowanie postaw prozdrowotnych zwiększających dostępność do programów zdrowotnych (profilaktycznych, rehabilitacyjnych) w celu zmniejszenia zachorowalności i umieralności w szczególności z powodu chorób cywilizacyjnych, Wzrost poziomu aktywności fizycznej społeczeństwa poprzez poprawę warunków umożliwiających jej uprawianie na każdym etapie życia),
- Cel 7. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska (Modernizacja infrastruktury i bezpieczeństwo energetyczne, Modernizacja sieci elektroenergetycznych i ciepłowniczych, Stworzenie zachęt przyspieszających rozwój zielonej gospodarki, Zwiększenie poziomu ochrony środowiska),
- Cel 9. Zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego (Sprawna modernizacja, rozbudowa i budowa zintegrowanego systemu transportowego, Poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego, Udrożnienie obszarów miejskich i metropolitarnych),
- Cel 11. Wzrost społecznego kapitału rozwoju (Zwiększenie obecności kultury w życiu codziennym ludzi poprzez stałe zwiększanie dostępności zasobów kultury i kształcenie nawyków kulturowych, Modernizacja infrastruktury oraz rozszerzenie ról społecznych instytucji kultury, w tym bibliotek i ośrodków kultury).

Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo

Kolejnym dokumentem wyższego szczebla, w który wpisują się cele Strategii Rozwoju Gminy Inowódz na lata 2015-2020 jest *Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo*. Jest to strategia średniookresowa szczebla centralnego, a powiązania obu dokumentów przejawiają się w następujących obszarach:

- Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela (kierunki: Rozwój kapitału społecznego; Zwiększenie bezpieczeństwa obywatela),
- Cel II.2 Wzrost wydajności gospodarki (Zwiększenie konkurencyjności i modernizacja sektora rolno-spożywczego)
- Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego (Zwiększanie aktywności zawodowej; Poprawa jakości kapitału ludzkiego),
- Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych (Zapewnienie powszechnego dostępu do Internetu; Upowszechnienie wykorzystania technologii cyfrowych; Zapewnienie odpowiedniej jakości treści i usług cyfrowych),
- Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko (Racjonalne gospodarowanie zasobami; Poprawa efektywności energetycznej; Poprawa stanu środowiska),
- Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu (Modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych),
- Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych (Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmocnienia potencjału obszarów wiejskich).

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Cele wymienione w Strategii Rozwoju Gminy Inowódz na lata 2015-2020 wpisują się także w założenia dokumentu najważniejszego dla polityki przestrzennej oraz planowania przestrzennego w Polsce – *Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*. Wspólne dążenia dotyczą w szczególności obszarów takich, jak:

- 2.2.1 Zwiększanie dostępności transportowej wewnątrz regionów,
- 2.2.4. Wspomaganie rozwoju specjalizacji terytorialnej,
- 3.1.3. Poprawa dostępności ośrodków subregionalnych oraz obszarów wiejskich,
- 3.3 Poprawa dostępności teleinformatycznej,
  - Wprowadzenie gospodarowania krajobrazem zgodnie z zapisami Europejskimi Konwencji Krajobrazowej,
  - Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu i potencjału wód i związanych z nimi ekosystemów,
  - Zmniejszenie obciążenia środowiska powodowanego emisjami zanieczyszczeń do wód, atmosfery i gleby.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, miasta, obszary wiejskie

Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020 nawiązuje także do *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, miasta, obszary wiejskie*. Głównym celem tej strategii jest efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. Korelacja dążeń jest zauważalna przede wszystkim w następujących obszarach:

- Cel 1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji na obszary poza ośrodkami wojewódzkimi (Zwiększanie dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionów),
- Cel 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne (Rozwój kapitału intelektualnego, w tym kapitału ludzkiego i społecznego; Wspieranie rozwoju instytucji otoczenia biznesu; Dywersyfikacja źródeł i efektywne wykorzystanie energii oraz reagowanie na zagrożenia naturalne; Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego),
- Cel 3.4. Wspomaganie budowy kapitału społecznego dla rozwoju regionalnego w oparciu o sieci współpracy między różnymi aktorami polityki regionalnej.

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020

Cele opracowane w Strategii Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020 wpisują się w kierunki rozwoju zdefiniowane dla całego województwa przedstawione w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego*. Dokument ten proponuje zintegrowane podejście do rozwoju oraz zaleca wzmacnianie i lepsze wykorzystanie potencjałów rozwojowych (kapitałów terytorialnych) tkwiących w regionie, na które składają się zasoby trzech kluczowych sfer: gospodarczej, społecznej i przestrzennej. Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020 łączy się z następującymi strategicznymi kierunkami działań wskazanymi dla województwa:

- 1.2 Rozwój nowoczesnej gospodarki energetycznej,
- 2.2. Kształtowanie aktywnych postaw na rynku pracy (Aktywizacja zawodowa ludności, Upowszechnienie modelu „silver economy”),
- 3.1. Kształtowanie innowacyjnego środowiska przedsiębiorczości i powiązań sieciowych,
- 3.2. Rozwój MŚP i sektora rolnego (Poprawa produktywności sektora rolniczego),
- 4.1 Rozwój społeczności lokalnych,
- 4.2. Wzmacnianie tożsamości regionalnej (Kształtowanie świadomości regionalnej i lokalnej opartej na historycznej i kulturowej różnorodności, Wzmacnianie rozwoju funkcji symbolicznych),
- 5.1. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora edukacji (Podniesienie standardu placówek edukacyjnych na wszystkich etapach kształcenia, Rozwój kompetencji i technik cyfrowych w procesie edukacji na wszystkich etapach kształcenia)
- 5.2. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej (Rozwój i racjonalizacja bazy ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej, Rozwój usług i programów profilaktyki zdrowotnej oraz innych z zakresu pomocy społecznej i pieczy zastępczej),

- 5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji (Rozwój bazy i usług kultury, sportu, turystyki i rekreacji, rekreacji),
- 7.1 Wzmocnienie i rozwój systemów transportowych i teleinformatycznych (Rozwój drogowych, kolejowych, lotniczych powiązań zewnętrznych i wewnętrznych o znaczeniu strategicznym, Poprawa dostępu do sieci informatycznych i usług teleinformatycznych),
  - Ochrona i kształtowanie powiązań przyrodniczo-krajobrazowych.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020

Strategia Rozwoju Gminy Inowódz na lata 2015-2020 koresponduje głównie z założeniami Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014 – 2020, a w szczególności łączy z następującymi zapisami:

Oś priorytetowa III - Transport

Priorytet inwestycyjny 7b. Zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi.

Wparciem zostaną objęte działania zmierzające do budowy i przebudowy infrastruktury drogowej, dzięki której zostaną usunięte luki w sieci drogowej pomiędzy ośrodkami miejskimi, pełniącymi ważną rolę na lokalnym rynku pracy, ale także inwestycje w drogi na obszarach wiejskich.

Przykładowe typy przedsięwzięć do realizacji:

- budowa, przebudowa lub modernizacja dróg wojewódzkich lub powiatowych (w tym m.in. obiektów inżynierskich w ich ciągach);
- inwestycje z zakresu inteligentnych systemów transportowych;
- inwestycje z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Oś priorytetowa IV – Gospodarka niskoemisyjna

Priorytet inwestycyjny 4a. Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach tego priorytetu to budowa, przebudowa lub modernizacja infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych (ze szczególnym nastawieniem na produkcję energii elektrycznej).

Priorytet inwestycyjny 4c. Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym.

Oś priorytetowa V – Ochrona środowiska

Priorytet inwestycyjny 6a. Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie.

W ramach tego priorytetu przewidziano m.in. przedsięwzięcia skierowane na poprawę gospodarki odpadami komunalnymi, promowanie ponownego użycia.

Priorytet inwestycyjny 6d. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę.

Przykładowe typy przedsięwzięć do realizacji:

- podniesienie standardu bazy technicznej lub wyposażenia parków krajobrazowych lub rezerwatów przyrody (w tym położonych na obszarach Natura 2000);
- budowa, przebudowa, infrastruktury służącej utrzymaniu lub utworzeniu centrów ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich lub pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki;
- budowa lub modernizacja niezbędnej infrastruktury mającej na celu ograniczenie degradacji środowiska przyrodniczego w miejscach wypoczynku, na szlakach turystycznych lub wypoczynkowych oraz promowanie form ochrony przyrody np. platformy widokowe, ścieżki dydaktyczne wykorzystujące lokalne zasoby przyrodnicze;
- budowa lub modernizacja niezbędnej infrastruktury związanej z ochroną, przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków (również na terenach chronionych),
- rozbudowa, modernizacja lub doposażenie ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej (np. w parkach krajobrazowych) oraz prowadzenie, komplementarnych i uzupełniających do ogólnopolskich, kampanii informacyjno-edukacyjnych.

Oś priorytetowa VI – Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu

Priorytet inwestycyjny 6c. Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

W ramach tego priorytetu przewidziano szereg przedsięwzięć związanych z pracami konserwatorskimi i restauratorskimi przy zabytkach nieruchomych, przebudowa towarzyszącej infrastruktury technicznej, informacyjnej oraz zagospodarowanie terenu wokół obiektów dziedzictwa kulturowego.

Oś priorytetowa VII – Infrastruktura dla usług społecznych

Priorytet inwestycyjny 9a. Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszenia nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych.

Celem priorytetu 9a. jest zapewnienie dostępu do wysokiej jakości i niedrogich usług społecznych i zdrowotnych, zatem wśród przewidzianych działań wymienia się wsparcie obiektów ochrony zdrowia (w zakresie chorób układu krążenia, nowotworowych, układu kostno-stawowego i mięśniowego, układu oddechowego, psychicznych oraz specyficznych zdiagnozowanych potrzeb regionalnych) oraz wsparcie obiektów służących do świadczenia usług zdrowotnych.

Priorytet inwestycyjny 10a. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.

W ramach PI 10a działania będą skupione w 3 obszarach. Przede wszystkim będzie to podnoszenie jakości kształcenia zawodowego oraz ustawicznego, a równolegle poprawa jakości

kształcenia ogólnego. Dodatkowo działania realizowane w ramach tego priorytetu będą zmierzać do zwiększenia dostępności edukacji przedszkolnej.

Przykładowe typy przedsięwzięć do realizacji:

- wsparcie infrastruktury szkół lub placówek systemu oświaty w zakresie kształcenia zawodowego i ustawicznego w zakresie jej dostosowania do potrzeb rynku pracy;
- wsparcie infrastruktury wychowania przedszkolnego służące zwiększeniu dostępności i jakości edukacji przedszkolnej;
- wsparcie infrastruktury szkół lub placówek systemu oświaty w zakresie kształcenia ogólnego, w tym wsparcie instytucji popularyzujących naukę i innowacje.

Oś priorytetowa IX - Włączenie społeczne

Priorytet inwestycyjny 9iv. Ułatwienie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym.

Dostęp do usług społecznych i zdrowotnych realizowanych na terenie województwa łódzkiego, w ramach usług zdrowotnych przewidziane typy przedsięwzięć to:

- rozwój usług świadczonych w ramach wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci zagrożonych niepełnosprawnością i z niepełnosprawnościami – wdrożenie programów zdrowotnych.

Oś Priorytetowa VIII – Zatrudnienie

Priorytet inwestycyjny 8iii. Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.

W ramach powyższego priorytetu wsparcie finansowe bezzwrotne oraz w formie pożyczek będzie kierowane do osób kreatywnych i przedsiębiorczych, zarówno na uruchomienie działalności gospodarczej, jak i na pokrycie bieżących wydatków powstałych w początkowym okresie prowadzenia działalności. W ramach przedsięwzięć przewidziano także wsparcie szkoleniowo-doradcze np. szkolenia z podstaw prowadzenia działalności gospodarczej, pomoc w przygotowaniu biznesplanu itp.

Oś Priorytetowa XI – Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności

Priorytet inwestycyjny 10i. Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia

Zadania, które będą finansowane w ramach PI 10i zmierzają do podniesienia kompetencji kluczowych uczniów na wszystkich poziomach kształcenia od podstawowego do ponadgimnazjalnego, a także budowaniu postaw niezbędnych na rynku pracy. Ponadto priorytet ten ma na celu poprawę jakości kształcenia na poziomie przedszkolnym.

Przykładowe typy przedsięwzięć do realizacji:

- wsparcie istniejących instytucji wychowania przedszkolnego (przedszkola, oddziały przedszkolne, inne formy wychowania przedszkolnego) w zakresie generowania

i funkcjonowania nowych miejsc przedszkolnych oraz poprawy jakości świadczenia usług edukacyjnych;

- kształtowanie i rozwijanie u uczniów kompetencji kluczowych, w tym postaw/umiejętności niezbędnych do poruszania się po rynku pracy (ICT, matematyczno-przyrodniczych, języki obce) oraz właściwych postaw (kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej);
- doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych i pedagogicznych nauczycieli,
- wyposażenia pracowni przedmiotowych funkcjonujących w szkołach i placówkach.

Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030

Dążenia zdefiniowane w Strategii Rozwoju Gminy Inowódz na lata 2015-2020 korespondują z założeniami *Regionalnej Strategii Innowacyjności dla Województwa Łódzkiego – LORIS 2030*, w szczególności zaś z następującymi celami operacyjnymi tego dokumentu:

- 1.2 Budowa potencjału intelektualnego w zakresie specjalizacji regionalnej,
- 1.3. Poprawa komunikacji w obszarze specjalizacji regionalnej,
- 2.2. Promocja wiedzy o innowacyjności i przedsiębiorczości.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020

Cele opracowane w Strategii Rozwoju Gminy Inowódz na lata 2015-2020 są zgodne z zapisami *Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020*, przede wszystkim z takimi celami szczegółowymi tego dokumentu, jak:

- Cel szczegółowy 1. Wzrost zatrudnienia (Zapewnienie powszechnego dostępu do wysokiej jakości kształcenia),
- Cel szczegółowy 4. Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej (Zwiększenie dostępności do wysokiej jakości usług medycznych, w tym nowoczesnej rehabilitacji; Kształcenie edukatorów zdrowia odpowiedzialnych za realizację działań w obszarze promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej w środowisku lokalnym),
- Cel szczegółowy 5. Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli (m.in. Poprawa jakości kształcenia i szkolenia nauczycieli oraz innych osób nauczających).

Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim

Plan Przeciwdziałania Depopulacji w Województwie Łódzkim. Rodzina – Dzieci – Praca to jeden z najważniejszych dokumentów regionalnych koncentrujących się na problemach demograficznych tej części Polski. Działania opracowane w Strategię Rozwoju Gminy Inowódz na lata 2015-2020 wpisują się w następujące założenia tegoż dokumentu:

- Wysokie kwalifikacje nauczycieli, instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz kadr administracyjnych systemu oświaty dostosowane do wymogów związanych z kierunkami rozwoju regionu, zmianą kierunków kształcenia, zapotrzebowaniem na nowe kwalifikacje oraz zmieniającą się sytuacją demograficzną w systemie oświaty,

- Powiązanie szkolnictwa wyższego z zewnętrznym otoczeniem społeczno-gospodarczym, zwłaszcza ze sferą biznesu,
- Wysoka jakość i dostępności do usług opiekuńczych i zdrowotnych,
- Rozwinięta baza ochrony zdrowia oraz alternatywnych form opieki dla osób przewlekle chorych i starszych,
- Zdrowi i świadomi profilaktyki zdrowia mieszkańcy województwa.

W Planie Przeciwdziałania Depopulacji w Województwie Łódzkim. Rodzina – Dzieci – Praca wśród kluczowych obszarów działania wymienia się także Infrastrukturę (1.4) oraz Zdrowie (1.5). W związku z tym można wymienić wskazane w tym dokumencie istotne działania krótko- i długookresowe, które obejmują swoim obszarem cele Strategii Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020:

- 1.4.5 Rozwój drogowych powiązań zewnętrznych i wewnętrznych o strategicznym znaczeniu dla regionu – inwestycje infrastrukturalne,
- 1.4.6 Rozbudowa bazy sportowej, rekreacyjnej i turystycznej w ramach planowanych inwestycji na terenie województwa łódzkiego (boiska, bieżnie, sale widowiskowo-sportowe, kompleksy sportowo-rekreacyjne),
- 1.5.4 Promocja sportu i turystyki oraz zdrowego stylu życia w ramach działań podejmowanych przez Departament Kultury Fizycznej Sportu i Turystki Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi,
- 1.5.6 Rozwój usług i poprawa dostępu do niedrogich, wysokiej jakości usług opieki zdrowotnej i socjalnej.

Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Dolina Rzeki Pilicy w powiecie tomaszowskim

Cele Strategii Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020 zawierają się w Strategii Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Dolina Rzeki Pilicy w powiecie tomaszowskim. Korelacje występują w obszarach dotyczących rozwoju gospodarczego, oferty turystycznej, rozbudowy infrastruktury. Dążenia zdefiniowane dla gminy Inowłódz wpisują się w następujące cele strategiczne wyznaczone dla OF Dolina Rzeki Pilica:

- 1.4. Wzmacnianie rozwoju kluczowych oraz perspektywicznych specjalizacji gospodarczych Obszaru Funkcjonalnego,
- 2.1. Poprawa atrakcyjności i zróżnicowania oferty turystyki aktywnej w Dolinie rzeki Pilicy,
- 2.2. Rozwój kompleksowej obsługi ruchu i zagospodarowania turystycznego w Dolinie rzeki Pilicy,
- 2.3. Wykreowanie i zintegrowane zarządzanie marką turystyczną „Dolina rzeki Pilicy”,
- 3.2 Poprawa systemu transportu publicznego po terenie OF,
- 3.3 Rozbudowa infrastruktury komunalnej na rzecz ochrony środowiska,
- 4.2. Pobudzenie aktywności gospodarczej na obszarach wiejskich (wsparcie rozwoju ekologicznego rolnictwa),
- 4.4 Budowanie aktywnych postaw przedsiębiorczych, społecznych i samorozwojowych mieszkańców OF.

Strategia Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Dolina Rzeki Pilicy w powiecie tomaszowskim

W Strategii Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020 podkreśla się znaczenie rozwoju oferty turystycznej, zarówno w kwestii usług, jak i infrastruktury, z tego względu łączy się ona z celami i kierunkami rozwoju proponowanymi przez Strategię Rozwoju Turystyki Obszaru Funkcjonalnego Dolina Rzeki Pilicy w powiecie tomaszowskim. Dążenia wytyczone dla gminy Inowłódz wpisują się w trzy podstawowe domeny działań Strategii Rozwoju Turystyki OF Dolina Rzeki Pilica:

- **Domena 1:** Atrakcyjna i zróżnicowana oferta turystyki aktywnej w Dolinie Rzeki Pilicy (kierunkowe programy turystyczne, które kierunkują strategiczne działania prowadzące do stworzenia atrakcyjnej i zróżnicowanej oferty turystycznej w Dolinie Rzeki Pilicy m.in. „Rzeka Pilica – rzeka pełna możliwości”, „W Puszczy Pilickiej, czyli odkryj ducha lasów Doliny Rzeki Pilica”, „Spała, czyli w zdrowym ciele olimpijski duch”),
- **Domena 2:** Kompleksowa obsługa ruchu turystycznego w zagospodarowanej przestrzeni turystycznej (Cel strategiczny I: Podnoszenie jakości zasobów turystycznych Doliny Rzeki Pilicy poprzez wzrost poziomu wewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz rozwój infrastruktury turystycznej; Cel strategiczny II: Wspieranie postaw pro turystycznych wśród mieszkańców i przedsiębiorców),
- **Domena 3:** Zintegrowany system zarządzania marką turystyczną „Dolina Rzeki Pilicy” (Cel strategiczny I: Wzmacnianie więzi partnerskich poprzez wspólną koordynację wdrażania marki „Dolina Rzeki Pilicy” oraz Cel strategiczny II: Partnerska, spójna i adresowana do pożądanego turysty informacja i promocja Obszaru Funkcjonalnego Dolina Rzeki Pilicy).

Założenia systemu wdrażania i monitorowania Strategii

System wdrażania, monitorowania i finansowania Strategii Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020 zawiera bezpośrednie odniesienie do procedur i zakresu odpowiedzialności za realizację zapisów strategicznych, dokonanie pomiaru i obserwacji postępów w realizacji Strategii. Dopełnieniem systemu jest określenie podmiotów odpowiedzialnych i zaangażowanych w jego wdrażanie, a także wskazanie możliwych źródeł finansowania zaproponowanych zadań i projektów.

Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020 będzie wdrażana i monitorowana przez uzgodnione i wyznaczone do tego podmioty, reprezentujące gminę, przy wykorzystywaniu dostępnych narzędzi i procedur. Wdrażanie zapisów Strategii i monitorowanie postępów w tym zakresie odbywać będzie się zgodnie z określonymi w misji rozwoju gminy Inowłódz standardami zachowań, które sformułowane zostały w sposób następujący:

1. **Rozwój turystyki i gospodarki** w gminie odbywa się z poszanowaniem walorów naturalnych.
2. Wspierane są **działania proekologiczne** oraz w zakresie **dbałości o estetykę** swojego otoczenia i przestrzeni publicznej.
3. **Zapewniony jest łatwy dostęp** mieszkańców do pełnej i bieżącej informacji publicznej dotyczącej planowanych inwestycji oraz zamierzeń rozwojowych w gminie.
4. **Konsultacje społeczne** przeprowadzane są w formie cyklicznych bezpośrednich spotkań z mieszkańcami poszczególnych sołectw (zebrania sołeckie).
5. **Integracja środowisk twórczych** i wykorzystanie ich potencjału dla rozwoju gminy.
6. **Organizacje pozarządowe** aktywnie włączają się w realizację zamierzeń rozwojowych.
7. Samorząd **wspiera inicjatywy oddolne**.
8. Rozwój gminy realizowany jest w sposób **zrównoważony** z uwzględnieniem **wszystkich**, także mniejszych miejscowości.
9. Bierzemy pod uwagę **opinie mieszkańców i osób odwiedzających** naszą gminę.
10. **Wysłuchujemy się w głos młodzieży**, tworząc warunki do wyrażania przez nią opinii nt. swoich potrzeb oraz zapewnianie możliwości dla realizacji pomysłów zgłaszanych przez młodych ludzi.

Podmiotami zaangażowanymi w proces wdrażania, monitorowania i oceny „Strategii Rozwoju Gminy Inowódz na lata 2015-2020” oraz pełniącymi określone w nim role będą:

- I. *Strażnik Strategii* – wójt gminy Inowódz
- II. *Opiekunowie Domen:*

Domena	Opiekun Domeny
Domena 1:	Przedstawiciel Lokalnej Organizacji Turystycznej w Spała oraz przedstawiciel Stowarzyszenia Inowódzkie Bractwo Rycerskie wybrani w porozumieniu z wójtem gminy
Domena 2:	Przedstawiciel Zakładu Usług Komunalnych
Domena 3:	Sekretarz Gminy
Domena 4:	Dyrektor Gminnego Centrum Kultury

- III. *Partnerzy* – przedstawiciele podmiotów i instytucji zaangażowanych w proces realizacji zadań w ramach poszczególnych domen strategicznych:

Domena 1: W kierunku turystycznej i rekreacyjnej gminy Inowódz.

- Gminne Centrum Kultury;
- Lokalna Organizacja Turystyczna Spała;
- Stowarzyszenie Inowódzkie Bractwo Rycerskie;
- Stowarzyszenie Zamek Kazimierzowski;
- Referat Inwestycji;
- Podmioty gospodarcze prowadzące działalność na terenie Gminy;
- Partnerzy z OF Dolina Rzeki Pilicy;
- Organizacje pozarządowe;
- Organizacje społeczne;
- Kościoły i związki wyznaniowe;
- LGD Stowarzyszenie Dolina Pilicy.

Domena 2: Wysoka jakość usług komunalnych i komunikacyjnych.

- Referat Gospodarki Komunalnej;
- Referat Inwestycji;
- Zakład Usług Komunalnych;
- Partnerzy z OF Dolina Rzeki Pilicy w powiecie tomaszowskim.

Domena 3: Dobre warunki dla prowadzenia i rozwoju działalności gospodarczych.

- Punkt Obsługi Interesanta;
- Referat Inwestycji;
- Referat Organizacyjny;
- Podmioty gospodarcze prowadzące działalność na terenie Gminy;
- Partnerzy z OF Dolina Rzeki Pilicy w powiecie tomaszowskim.

Domena 4: Rozwijająca się, aktywna społeczność gminy.

- Szkoła Podstawowa im. Juliana Tuwima w Inowłodzu;
- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Brzustowie;
- Niepubliczna Szkoła Podstawowa im. Ignacego Mościckiego w Królowej Woli;
- Publiczne Gimnazjum w Inowłodzu;
- Gminne Centrum Kultury w Inowłodzu;
- Referat Organizacyjny;
- Świetlice wiejskie;
- Koła gospodyń wiejskich;
- Organizacje pozarządowe;
- Organizacje społeczne;
- Kościoły i związki wyznaniowe.

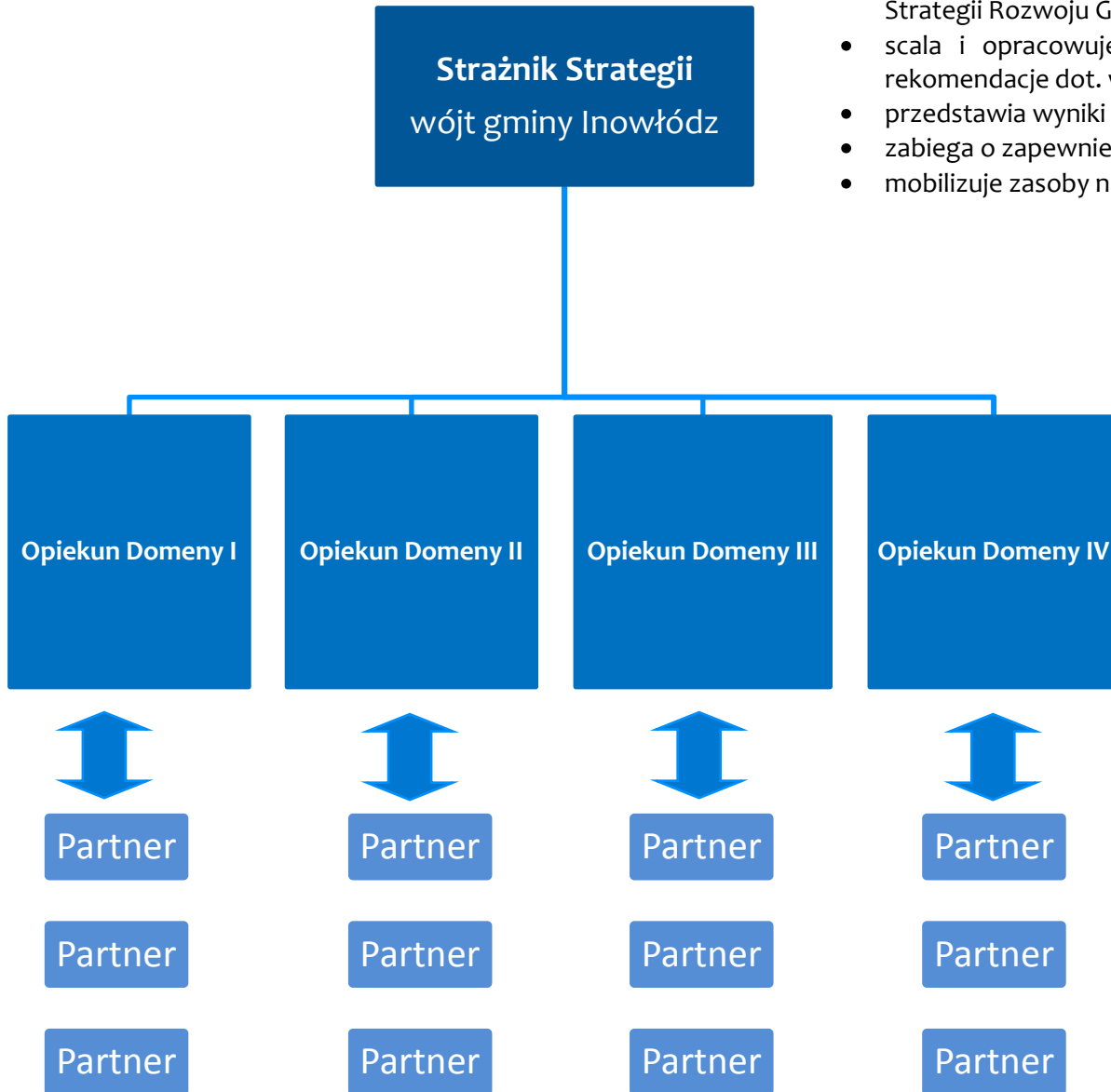
Dodatkowo Strażnik Strategii wraz z Opiekunami Domen współtworzą Zespół ds. wdrażania i monitoringu Strategii Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020.

Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020

STRAŻNIK STRATEGII:

- inicjuje i koordynuje proces monitoringu;
- określa standardy bieżącego monitorowania wdrażania Strategii (wprowadza niezbędne zmiany do procedury monitoringu);
- koordynuje pracę Opiekunów domen oraz pracę Zespołu ds. wdrażania i monitoringu Strategii Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki;
- scala i opracowuje uzyskane od Opiekunów domen informacje oraz przygotowuje rekomendacje dot. wdrażania Strategii;
- przedstawia wyniki monitoringu i rekomendacje Radzie Gminy;
- zabiega o zapewnienie finansowania dla planowanych przedsięwzięć strategicznych;
- mobilizuje zasoby na rzecz realizacji działań zapisanych w Strategii (wdrażania Strategii).

Strażnik Strategii
wójt gminy Inowłódz

OPIEKUNOWIE DOMEN:

- w sposób stały monitorują realizację zadań i stopień osiągnięcia celów w ramach poszczególnych domen;
- pozyskują i agregują informacje i dane mające służyć monitoringowi danej domeny na potrzeby analizy wskaźników produktów i rezultatów;
- formułują rekomendacje dotyczące wdrażania zapisów poszczególnych domen;
- przygotowują i przekazują Strażnikowi Strategii cykliczną informację dot. stanu wdrażania zapisów domen.

PODMIOTY ZAANGAŻOWANE W PROCES MONITORINGU DOMEN:

- przekazują Opiekunom domen informacje nt. realizowanych zadań wpisujących się w założenia poszczególnych domen oraz statystyki i dane pomocne w procesie monitorowania wskaźników rezultatu dla domen;
- zgłaszają Opiekunom domen pojawienie się trudności lub dodatkowe potrzeby związane z wdrażanymi zadaniami.

Wskaźniki monitorowania realizacji Strategii

Podstawowym celem systemu monitorowania Strategii jest weryfikacja skuteczności działań, określonych w ramach celów strategicznych i operacyjnych ujętych w dokumencie. Monitoring realizacji Strategii prowadzony będzie w odniesieniu do wskaźników produktów i rezultatów mających swoje źródło w efektach poszczególnych zadań, uwzględnionych w planach działań dla domen strategicznego rozwoju.

Wskaźniki służące monitorowaniu realizacji Strategii, odnoszące się do poszczególnych jej domen strategicznych przedstawiono poniżej. Przedstawiony zestaw stanowi katalog proponowanych wskaźników możliwych do wyboru w procedurze monitoringu.

Domena 1: W kierunku turystycznej i rekreacyjnej gminy Inowłódz.

Nazwa wskaźnika	Jednostka pomiaru	Źródło
Cel strategiczny 1: Budowa całorocznej, rozpoznawalnej oferty turystycznej bazującej na dwóch biegunach wzrostu turystyki, czyli Inowłódz i Spała.		
Liczba nowych produktów turystycznych zrealizowanych/uruchomionych na terenie gminy.	sztuki	Referat Organizacyjny
Długość nowo wybudowanych ścieżek rowerowych na terenie gminy.	km	Referat Inwestycji
Liczba wydarzeń kulturalno-turystycznych zorganizowanych gminie.	sztuki	Referat Organizacyjny
Liczba uczestników wydarzeń kulturalno-turystycznych.	osoba	Referat Organizacyjny
Liczba osób korzystających z portalu internetowego gminy.	osoba	Referat Inwestycji
Liczba fanów profilu na portalach społecznościowych.	osoba	Referat Inwestycji
Cel strategiczny 2: Rozbudowa zaplecza/infrastruktury okołoturystycznej na terenie całej gminy.		
Zmiana liczby turystów korzystających z noclegów.	sztuki	BDL GUS

Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020

Liczba miejsc noclegowych (w tym nowopowstałych) na terenie gminy (w skali roku).	sztuki	BDL GUS
Cel strategiczny 3: Współpraca na rzecz rozwoju turystyki w gminie Inowłódz		
Liczba projektów zrealizowanych wspólnie z gminami zrzeszonymi w ramach Obszaru Funkcjonalnego Dolina Rzeki Pilicy.	sztuk	Referat Inwestycji

Domena 2: Wysoka jakość usług komunalnych i komunikacyjnych.

Nazwa wskaźnika	Jednostka pomiaru	Źródło
Cel strategiczny 1: Rozwój infrastruktury komunalnej sprzyjającej ochronie środowiska naturalnego.		
Łączna długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy na koniec roku	km	BDL GUS
Odsetek mieszkańców gminy korzystających z sieci kanalizacyjnej.	%	BDL GUS
Odsetek mieszkańców obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków.	%	BDL GUS
Odsetek mieszkańców gminy korzystających z sieci wodociągowej.	%	BDL GUS
Ilość akcji edukacyjnych/informacyjnych nt. edukacji ekologicznej dla mieszkańców.	sztuk	Referat Gospodarki Komunalnej
Cel strategiczny 2: Poprawa komunikacja wewnątrz gminy oraz polepszenie dostępności transportowej gminy z otoczeniem.		
Długość ścieżek rowerowych komunikacyjnych (bez ścieżek rowerowych o charakterze rekreacyjnym).	km	Referat Gospodarki Komunalnej
Liczba kursów linii autobusowych komunikacji publicznej na terenie gminy.	sztuk	Referat Gospodarki Komunalnej

Strategia Rozwoju Gminy Inowódz na lata 2015-2020

Liczba przystanków komunikacji publicznej na terenie gminy.	sztuk	Referat Gospodarki Komunalnej
---	-------	-------------------------------

Domena 3: Dobre warunki dla prowadzenia i rozwoju działalności gospodarczych.

Nazwa wskaźnika	Jednostka pomiaru	Źródło
Cel strategiczny 1: Wdrożenie mechanizmów wspierających lokowanie przedsięwzięć gospodarczych.		
Liczba przeprowadzonych warsztatów/szkoleń dla mieszkańców gminy z zakresu wsparcia przedsięwzięć biznesowych	sztuk	Referat Organizacyjny
Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na terenie gminy (w skali roku)	osób	Referat Organizacyjny
Cel strategiczny 2: Pobudzanie aktywności przedsiębiorczej wśród mieszkańców gminy.		
Wskaźnik przedsiębiorczości na terenie gminy (w skali roku)	osób	BDL GUS

Domena 4: Rozwijająca się, aktywna społeczność gminy.

Nazwa wskaźnika	Jednostka pomiaru	Źródło
Cel strategiczny 1: Warunki do twórczego i aktywnego spędzania czasu wolnego dla różnych grup mieszkańców.		
Uczestnicy imprez kulturalnych na 1000 mieszkańców.	osób	BDL GUS
Liczba imprez kulturalnych na 10000 mieszkańców.	sztuk	BDL GUS
Liczba wybudowanych/zmodernizowanych obiektów kulturalnych pozwalających mieszkańcom gminy rozwijać talenty i pasje.	sztuk	Referat Organizacyjny

Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020

Cel strategiczny 2: Edukacja – szkoła jako centrum rozwoju i całościowej aktywności edukacyjnej		
Liczba klasopracowni zmodernizowana w danym roku i dostosowanych do potrzeb kształcenia na wysokim poziomie.	sztuk	Referat Organizacyjny
Zmiana liczby komputerów z dostępem do Internetu przeznaczonych do użytku uczniów wg typów szkół (ujęcie dynamiczne rok do roku).	sztuk	Referat Organizacyjny
Liczba nauczycieli uczestniczących w kursach/szkoleniach/warsztatach z zakresu doskonalenia umiejętności związanych z wykorzystywaniem technik i narzędzi innowacyjnych w procesie dydaktycznym.	osoba	Referat Organizacyjny

Procedury wdrażania i monitorowania Strategii

W procesie wdrażania oraz weryfikacji i oceny stopnia realizacji zamierzeń strategicznych przewidziano trzy podstawowe procedury postępowania. Są to:

A. Procedura prowadzenia sprawozdawczości oraz weryfikacji i oceny postępów w realizacji zamierzeń strategicznych.

Sprawozdania z postępów w realizacji zadań uwzględnionych w Strategii przygotowywane są raz w roku i obejmują sprawozdanie końcoworoczne. W tym celu podejmowane są następujące działania:

- a. Opiekunowie Domen pozyskują od Partnerów informacje na temat zadań strategicznych zrealizowanych/będących w realizacji/planowanych do realizacji w danym roku kalendarzowym. Dane zbierane zawierają informacje takie jak m.in.: harmonogram, osiągnięte efekty (wskaźniki produktów i rezultatów), napotkane/potencjalne trudności i problemy, niezbędne do zrealizowania zadania zasoby.

Dane gromadzone są do 31 października.

- b. Opiekunowie Domen agregują pozyskane informacje i w oparciu o nie opracowują cząstkowe sprawozdania dotyczące poszczególnych domen. Sprawozdanie zawiera: opis stanu wdrażania zapisów domeny, rekomendacje dotyczące wdrażania zapisów poszczególnych domen w kolejnym okresie sprawozdawczym i listę zadań planowanych do realizacji w ramach domeny na kolejny rok budżetowy, w tym nowych propozycji zadań. Opiekunowie domen sprawozdania przekazują do Strażnika Strategii.

Sprawozdania cząstkowe przekazywane są do 15 listopada.

- c. W ciągu 10 dni od otrzymania sprawozdań cząstkowych Strażnik zwołuje spotkanie Zespołu ds. Wdrażania i Monitoringu Strategii Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020, podczas którego konsultuje ujęte w sprawozdaniu wyniki monitoringu, rekomendacje oraz listę zadań planowanych do realizacji w kolejnym roku budżetowym.
- d. Na kolejnej, następującej po spotkaniu Zespołu ds. wdrażania i monitoringu Strategii Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020, sesji Rady, Strażnik Strategii przedstawia wyniki sprawozdania z realizacji zamierzeń strategicznych wraz z listą zadań proponowanych do uwzględnienia w budżecie gminy na kolejny rok. Informacje z systemu monitorowania służą zarządzającym realizacją Strategii Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020 do sprawowania bieżącego nadzoru nad postęпами.

B. Procedura prowadzenia polityki informacyjnej Strategii.

Upowszechnianie wśród mieszkańców gminy Inowłódz informacji o realizowanych i zrealizowanych zamierzeniach strategicznych stanowi odzwierciedlenie standardów zachowań określonych w misji rozwoju Gminy Inowłódz, mówiących o współpracy władz z mieszkańcami. Podmiotem odpowiedzialnym za prowadzenie polityki informacyjnej w ramach Strategii jest Strażnik Strategii we współpracy z Opiekunami Domen.

- a. Opiekunowie Domen prowadzą wystandaryzowaną bazę danych dot. postępów w realizacji zamierzeń strategicznych.
- b. Przynajmniej raz w roku Opiekunowie Domen przygotowują notatkę medialną dotyczącą postępów w realizacji przedsięwzięć strategicznych oraz o planowanych do realizacji zadaniach. Notatka przekazywana jest Strażnikowi Strategii, który upowszechnia ją wśród wszystkich Partnerów Strategii, lokalnych mediów oraz publikuje na stronie internetowej gminy (www.inowlodz.pl).

C. Procedura uruchamiania przeglądu strategicznego.

Przegląd i aktualizacja dokumentu Strategii Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020 odbywać będzie się co kilka lat (3-5 lat) od momentu przyjęcia Strategii przez Radę Gminy. Poszczególne kroki uruchomienia tego procesu są następujące:

- a. Opiekunowie Domen zgłaszają Strażnikowi Strategii konieczność uruchomienia procedury aktualizacji dokumentu Strategii.
- b. Strażnik Strategii na sesji Rady Gminy przedstawia wniosek o rozpoczęcie procesu przeglądu strategicznego.
- c. W oparciu o decyzję Rady Gminy Strażnik Strategii we współpracy z opiekunami Domen określa sposób przeprowadzenia (w oparciu o własne zasoby lub z udziałem konsultantów zewnętrznych) oraz przygotowuje harmonogram procesu aktualizacji Strategii. W ramach procesu, weryfikacji poddane zostają: misja rozwoju gminy Inowłódz i jej aktualność w kontekście zmian zachodzących w zakresie zasobów gminy i jej otoczenia (obszaru funkcjonalnego, województwa, kraju), cele strategiczne i operacyjne i ich adekwatność do zweryfikowanej misji rozwoju (w szczególności do domen strategicznego rozwoju), zadania.

Plan finansowy

W planie finansowym uwzględniono zadania flagowe – rzutujące w największym stopniu na osiągnięcie założeń Strategii lub zadania mające gotowe projekty i czekające jedynie na możliwość pozyskania zewnętrznego finansowania.

Nazwa zadania	Termin realizacji	Szacunkowa wartość projektu	Uwagi
Domena 1. W kierunku turystycznej i rekreacyjnej gminy Inowłódz.			
Cel strategiczny 1.1. Budowa całorocznej, rozpoznawalnej oferty turystycznej bazującej na dwóch biegunach wzrostu turystyki czyli Inowłódz i Spała.			
Opracowanie koncepcji spójnego systemu ścieżek rowerowych na terenie całej gminy w oparciu o hierarchię ważności i podzielenie planów realizacji na etapy. Koncepcja ta powinna być spójna z wyznaczonymi trasami ścieżek rowerowych w ramach Obszaru Funkcjonalnego Dolina Rzeki Pilicy. Projekt tras powinien uwzględniać także wyznaczenie miejsc parkingowych dla rowerów oraz oświetlenie tras. W pierwszej kolejności proponowane jest wykonanie tras na odcinkach: Spała – Inowłódz, Inowłódz – Poświętne (gm. Poświętne), Inowłódz – Brzustów, sukcesywna realizacja.	2015 - 2020	50 000 zł	
Zagospodarowanie centrum Spały (rewitalizacja, miejsca parkingowe w Spale) oraz Podzamcza w Inowłodzu.	2015 – 2020	ok. 1 500 000 – 2 000 000 zł	
Rewitalizacja placu Kazimierza Wielkiego w Inowłodzu, pozwalająca na rozwój funkcji społeczno-gospodarczych, w tym na dostęp do publicznej działalności np. handlowo – gastronomicznej.	2015 – 2020	ok. 1 500 000 – 2 000 000 zł	
Stworzenie plaż przy Spale wraz z parkingiem, (między Pilicą a rzeką Gać) i w Inowłodzu (okolice OSiR). Plaże w pełni zagospodarowane: zaplecze sanitarne,	2015 – 2020		Oszacowanie kosztów możliwe po opracowaniu

Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020

prysznic, przebieralnie, miejsca do grillowania, place zabaw, dodatkowa infrastruktura np. siatka plażowa, mała gastronomia itp.			koncepcji, koszt opracowania ok. 20 000 – 30 000 zł.
Podjęcie działań zmierzających do opracowania koncepcji Spalskiego Parku Kultury i Wypoczynku, który będzie bazował na istniejących atrakcjach turystycznych, pozwalając turystom odwiedzającym gminę Inowłódz korzystać z wielu atrakcji turystycznych w ramach jednego produktu turystycznego. W ramach Parku stworzone zostaną m.in. ciągi piesze, rowerowe i narciarskie, które będą łączyły ze sobą najbardziej atrakcyjne miejsca w gminie, przede wszystkim zaś miejscowości: Inowłódz, Spała oraz Królowa Wola.	2015 – 2020		Oszacowanie kosztów możliwe po opracowaniu koncepcji, koszt opracowania ok. 30 000 zł.
Stworzenie miejsc obsługi turysty (MOT) przy szlakach turystycznych, ustawienie wiat, ławek, koszy na śmieci itp.. Na terenie gminy Inowłódz powinny powstać dwa główne węzły obsługi ruchu turystycznego: Inowłódz i Spała. MOTy powinny być wyposażone w: <ul style="list-style-type: none"> – punkt informacji turystycznej (Spała i przy zamku w Inowłodzu), – parkingi (samochody, rowery, konie), – wypożyczalnie sprzętów: rowery, kajaki itp. 	2015 – 2020	ok. 500 000 zł	
Stworzenie spójnego systemu informacji w terenie. Ustawienie tablic informacyjnych opisujących miejsce, w którym turysta się znajduje, ale także pokazujące połączenia z innymi atrakcjami, – co jeszcze można zobaczyć/ z czego skorzystać na terenie gminy. Oznakowanie powinno być czytelne i intuicyjne. Ustawienie infokiosków. Stworzenie spójnego systemu informacyjno-promocyjnego na drogach dojazdowych do miejscowości w gminie Inowłódz.	2015 – 2020		Oszacowanie kosztów możliwe po opracowaniu koncepcji, koszt opracowania ok. 20 000 – 30 000 zł.
Cel strategiczny 1.2. Rozbudowa zaplecza/infrastruktury okołoturystycznej na terenie całej gminy.			
Budowa miejsc wodowania kajaków (pomostów), stanic wodnych, miejsc postojowych z odpowiednią infrastrukturą o wysokim standardzie, wiat z dostępem do elektryczności. Proponowane nowe lokalizacje miejsc dobijania i wodowania to: <ul style="list-style-type: none"> – Teofilów (punkt prywatny, modernizacja), 	2015 – 2020		Oszacowanie kosztów możliwe po opracowaniu koncepcji, koszt opracowania ok. 20 000 – 30 000 zł.

Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020

<ul style="list-style-type: none"> - Inowłódz (przy Ośrodku Sportu i Rekreacji), - Żądłowice, - Spała. 			
---	--	--	--

Domena 2. Wysoka jakość usług komunalnych i komunikacyjnych.			
Cel strategiczny 2.1. Rozwój infrastruktury komunalnej sprzyjającej ochronie środowiska naturalnego			
Budowa sieci kanalizacji ściekowej na terenie Gminy Inowłódz.	2015 – 2020	ok. 20 000 000 zł	
Przeprowadzenie kampanii społecznej dotyczącej korzyści jakie płyną dla mieszkańców gminy z podłączenia się do sieci kanalizacyjnej. Kampania skierowana jest głównie do mieszkańców, w miejscach, w których rozbudowywana jest kanalizacja. Działania informacyjne wskazują także na możliwości uzyskania dofinansowania na podłączenie się do sieci.	Od 2015 roku	ok. 10 000 – 15 000 zł / rocznie	
Wprowadzenie programu skierowanego do mieszkańców gminy, dofinansowującego podłączania się do sieci kanalizacyjnej.	2015 – 2020	ok. 50 000 zł / rocznie	
Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej m.in.: szkół, budynków ochotniczej straży pożarnej wraz z wymianą źródeł ciepła na wykorzystujące energię odnawialną.	2015 – 2020		Koszty ustalone według planów

Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020

Cel strategiczny 2.2. Poprawa komunikacja wewnątrz gminy oraz polepszenie dostępności transportowej gminy z otoczeniem			
<p>Budowa i modernizacja ciągów pieszych na terenie gminy, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – budowa chodników wzdłuż ul. Tuwima, w Zakościelu; – budowa oświetlenia ulicznego w Konewce; – budowa oświetlenia ulicznego w Spale – osiedle Ogród; – budowa oświetlenia ulicznego na ul. Łąkowej w Inowłodzi; – budowa chodników wraz z oświetleniem w Liciężnej – między budynkiem starej szkoły, a centrum. – budowa chodników w miejscowości Królowa Wola - Stegny 	2015 – 2020	ok. 400 000 zł	
<p>Przebudowa i budowa infrastruktury drogowej na terenie gminy, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przebudowa ul. Zakątnej w Inowłodzi; – przebudowa ul. Nadpilicznej i ul. Hubala w Spale (wraz z budową parkingu); – przebudowa drogi w Brzustowie; – przebudowa drogi w Żądłowicach; – przebudowa ciągu dróg w Konewce; – przebudowa dróg w Teofilowie w kierunku Królowej Woli. – przebudowa drogi przez Zakościele 	2015 – 2020		Koszty ustalone według planów
<p>Remont zabytkowego mostu w Spale.</p>	2015 – 2020	2 000 000 zł	

Domena 3. Dobre warunki dla prowadzenia i rozwoju działalności gospodarczych.

Cel strategiczny 3.1: Wdrożenie mechanizmów wspierających lokowanie przedsięwzięć gospodarczych

Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020

Inwentaryzacja terenów gminnych oraz opracowanie oferty terenów przeznaczonych pod działalności gospodarcze.	2015 – 2020	125 000 zł	
--	-------------	------------	--

Domena 4. Rozwijająca się, aktywna społeczność gminy.

Cel strategiczny 4.1: Warunki do twórczego i aktywnego spędzania czasu wolnego dla różnych grup mieszkańców

Sukcesywna rozbudowa i modernizacja infrastruktury świetlicowej pod potrzeby młodzieży. Działania zmierzające do zapewnienie odpowiednich warunków do spędzania czasu wolnego przez młodzież na terenie gminy, w tym m.in. zapewnienie węzła sanitarnego przy bibliotece gminnej, zagospodarowanie Domu Ludowego w Królowej Woli, utworzenie Ośrodka Tradycji Ludowych.	2015 – 2020		Oszacowanie kosztów możliwe po opracowaniu koncepcji, koszt opracowania ok. 20 000 zł
Rozszerzenie oferty Zamku Kazimierza Wielkiego w Inowłodzu. Wydłużenie czasu pracy Gminnego Centrum Kultury, stworzenie oferty zwiedzania zamku wraz z przewodnikiem.	2015 – 2020	ok. 30 000 zł / rocznie	

Cel strategiczny 4.2: Edukacja – szkoła jako centrum rozwoju całościowej aktywności edukacyjnej.

Sukcesywna budowa/rozbudowa bazy rekreacyjno-sportowej (siłownie zewnętrzne, ścieżki zdrowia, place zabaw) na terenie gminy Inowłódz.	2015 – 2020		Oszacowanie kosztów możliwe po opracowaniu koncepcji, koszt opracowania ok. 20 000 zł
---	-------------	--	---

Źródła finansowania założeń Strategii

Fundusze Unii Europejskiej

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020

Oś priorytetowa II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka

- Priorytet inwestycyjny 3a. Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości (w ramach priorytetu przewidziano m.in. wsparcie projektów dotyczących uporządkowania i przygotowania terenów inwestycyjnych w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych oraz uzbrajanie terenów inwestycyjnych) – beneficjentem przedsięwzięć realizowanych w ramach priorytetu mogą być m.in. jednostki samorządu terytorialnego, a także ich związki, porozumienia i stowarzyszenia (w przypadku projektów dotyczących tworzenia terenów inwestycyjnych preferowane będą przedsięwzięcia realizowane na nieużytkach, terenach zlokalizowanych w pobliżu inwestycji transportowych oraz terenach zdegradowanych).

Oś priorytetowa IV. Gospodarka niskoemisyjna

- Priorytet inwestycyjny 4.c. Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym (w ramach priorytetu przewidziano m.in. dofinansowanie na realizację przedsięwzięć, których zakres rzeczowy dotyczy kompleksowej modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych) – beneficjentem przedsięwzięć realizowanych w ramach priorytetu mogą być m.in. jednostki samorządu terytorialnego, a także ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, samorządowe jednostki organizacyjne posiadające osobowość prawną, osoby prawne oraz fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki oświatowe, jak również spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego (w ramach priorytetu preferowane będą projekty wynikające z Programu Ochrony Powietrza Województwa Łódzkiego lub Planów Gospodarki Niskoemisyjnej).
- Priorytet inwestycyjny 4.e. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu (w ramach priorytetu zagwarantowano wsparcie dla projektów dotyczących modernizacji źródeł ciepła oraz rozbudowy systemów zaopatrzenia w ciepło) – beneficjentem wsparcia w ramach priorytetu mogą być m.in.: jednostki samorządu terytorialnego, a także ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, samorządowe jednostki organizacyjne posiadające osobowość prawną, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe oraz spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego (w ramach priorytetu preferowane będą projekty wynikające z Programu Ochrony Powietrza Województwa Łódzkiego lub Planów Gospodarki Niskoemisyjnej).

Oś priorytetowa V. Ochrona środowiska

- Priorytet inwestycyjny 6.a. Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie (w ramach priorytetu wsparte zostaną projekty dotyczące poprawy gospodarki odpadami) – beneficjentem przedsięwzięć realizowanych w ramach priorytetu mogą być m.in. jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, a także samorządowe jednostki organizacyjne posiadające osobowość prawną i podmioty wykonujące zadania jednostek samorządu terytorialnego (przy ocenie projektów będzie brana pod uwagę ich lokalizacja względem obszarów Natura 2000 i szlaków migracji zwierząt).
- Priorytet inwestycyjny 6.b. Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie (w ramach priorytetu przewidziano dofinansowanie projektów ukierunkowanych na budowę, przebudowę i modernizację oczyszczalni ścieków oraz sieci kanalizacji ściekowej) – beneficjentem przedsięwzięć realizowanych w ramach priorytetu mogą być m.in. jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, a także samorządowe jednostki organizacyjne posiadające osobowość prawną oraz podmioty wykonujące zadania jednostek samorządu terytorialnego (podczas oceny projektów będzie brana pod uwagę ich lokalizacja względem obszarów Natura 2000 i szlaków migracji zwierząt).
- Priorytet inwestycyjny 6.d. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę (w ramach priorytetu przewidziano wsparcie na rzecz projektów ukierunkowanych m.in. na podniesienie standardu bazy technicznej i wyposażenia rezerwatów przyrody, budowę oraz modernizację infrastruktury mającej na celu ograniczenie degradacji środowiska w miejscach wypoczynku i koncentracji ruchu turystycznego, promowanie form ochrony przyrody, prowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnych) – beneficjentem mogą być m.in. jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, samorządowe jednostki organizacyjne posiadające osobowość prawną, przedsiębiorcy oraz Lokalne Grupy Działania (podczas oceny projektów będzie brana pod uwagę ich lokalizacja względem obszarów Natura 2000 i szlaków migracji zwierząt).

Oś priorytetowa VI. Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu

- Priorytet inwestycyjny 6c *Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego* (w ramach priorytetu zagwarantowano wsparcie na rzecz projektów, których zakres rzeczowy dotyczy: prac konserwatorskich i restauratorskich oraz robót budowlanych przy zabytkach nieruchomych wraz z ich otoczeniem, adaptacji na cele kulturalne obiektów historycznych i zespołów zabytkowych wraz z ich otoczeniem oraz zakupem niezbędnego wyposażenia, zakupu wyposażenia do obiektów instytucji kultury, zagospodarowania terenu wokół obiektów dziedzictwa kulturowego wraz z przebudową towarzyszącej im infrastruktury technicznej oraz informacyjnej) – beneficjentem wsparcia mogą być m.in. jednostki samorządu terytorialnego, a także ich

związki, porozumienia i stowarzyszenia, samorządowe jednostki organizacyjne posiadające osobowość prawną, instytucje kultury, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, jak również przedsiębiorcy oraz Lokalne Grupy Działania (dofinansowaniem w ramach priorytetu zostaną objęte projekty o największej wartości dodanej w zakresie wpływu na atrakcyjność turystyczną województwa poprzez wkład w rozwój zasobów dziedzictwa kulturowego).

- Priorytet inwestycyjny 8b. Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój (w ramach priorytetu przewidziano dofinansowanie na realizację przedsięwzięć związanych z budową lub przebudową infrastruktury turystycznej oraz przebudową obiektów w celu nadania im funkcji turystycznych) – beneficjentem projektów realizowanych w ramach priorytetu mogą być m.in. jednostki samorządu terytorialnego, jak również ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, samorządowe jednostki organizacyjne posiadające osobowość prawną, instytucje kultury, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne, a także Lokalne Grupy Działania (w ramach priorytetu wspierane będą przede wszystkim działania, polegające na zagospodarowaniu tras turystycznych o znaczeniu regionalnym, jak również ponadregionalnym, budowie oraz modernizacji infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej wokół zbiorników wodnych i wzdłuż dolin rzecznych, rozwoju infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, a także rozwoju sieci punktów informacji turystycznej).

Oś priorytetowa VII. Infrastruktura dla usług społecznych

- Priorytet inwestycyjny 2c *Wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia* (w ramach priorytetu przewidziano wsparcie dla projektów służących m.in. rozwojowi usług społeczeństwa informacyjnego oraz rozwojowi infrastruktury informatycznej i upowszechnianiu komunikacji elektronicznej w instytucjach publicznych) – beneficjentem przedsięwzięć w ramach priorytetu mogą być m.in. jednostki samorządu terytorialnego, a także ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, samorządowe jednostki organizacyjne posiadające osobowość prawną, instytucje kultury, osoby prawne oraz fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki oświatowe, jak również organizacje pozarządowe.
- Priorytet inwestycyjny 10a *Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie* poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej (w ramach priorytetu przewidziano m.in. wsparcie infrastruktury wychowania przedszkolnego oraz infrastruktury szkół i placówek systemu oświaty w zakresie kształcenia ogólnego) – beneficjentem wsparcia w ramach priorytetu mogą być m.in. jednostki samorządu terytorialnego, a także ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, samorządowe jednostki organizacyjne posiadające osobowość prawną, osoby prawne oraz fizyczne będące organami prowadzącymi placówki wychowania przedszkolnego, osoby prawne oraz fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki oświatowe, organizacje pozarządowe oraz kościoły i związki wyznaniowe, jak również ich osoby prawne.

Oś priorytetowa VIII. Zatrudnienie

- Priorytet inwestycyjny 8iii Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (w ramach priorytetu przewidziano wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie własnej działalności gospodarczej, w tym m.in. dotacje i pożyczki na uruchomienie własnej działalności gospodarczej oraz wsparcie o charakterze szkoleniowo-doradczym).

Oś priorytetowa XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności

- Priorytet inwestycyjny 10i Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia (w ramach realizacji priorytetu przewidziano dofinansowanie na projekty służące upowszechnianiu wysokiej jakości usług przedszkolnych, a także wsparcie wdrażania kompleksowych programów rozwoju szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne, tym w zakresie: kształtowania i rozwijania u uczniów kompetencji i kluczowych, indywidualizacji pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych, tworzenia w szkołach warunków do korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych, a także doskonalenia umiejętności i kompetencji zawodowych oraz pedagogicznych nauczycieli).

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Działanie 7.7. Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej

- Poddziałanie 7.7.1. *Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników* (w ramach poddziałania udzielane jest wsparcie finansowe m.in. na budowę oraz modernizację budynków i budowli służących prowadzeniu działalności rolniczej bądź też przygotowaniu do sprzedaży produktów rolnych, jak również zakup nowych maszyn i urządzeń) – beneficjentem wsparcia mogą być młodzi rolnicy (tj. osoby, które nie ukończyły 40 lat, posiadają odpowiednie kwalifikacje zawodowe i po raz pierwszy rozpoczynają prowadzenie gospodarstwa rolnego) – wielkość wsparcia w ramach priorytetu nie może przekroczyć 100 000 PLN.
- Poddziałanie 7.7.2. *Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich* (w ramach poddziałania udzielane jest dofinansowanie na budowę i modernizację obiektów budowlanych, jak również zakup nowych maszyn i urządzeń, niezbędnych dla prowadzenia działalności gospodarczej) – beneficjentami wsparcia w ramach poddziałania mogą być osoby fizyczne, a poziom dofinansowania nie może przekroczyć kwoty 100 000 PLN.
- Poddziałanie 7.7.3. *Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw* (w ramach poddziałania udzielane jest wsparcie finansowe z przeznaczeniem na restrukturyzację gospodarstw rolnych, poprzez m.in. budowę oraz modernizację budynków lub budowli, a także zakup nowych maszyn i urządzeń) – beneficjentem wsparcia w ramach poddziałania mogą być rolnicy, a wielkość dofinansowania nie może przekroczyć 60 000 PLN.

- Poddziałanie 7.7.4. *Rozwój przedsiębiorczości – rozwój usług rolniczych* (w ramach poddziałania o dofinansowanie ubiegać się mogą przedsięwzięcia, których zakres rzeczowy dotyczy zakupu nowych maszyn oraz urządzeń związanych z świadczeniem usług rolniczych) – beneficjentem wsparcia mogą być osoby fizyczne, osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, prowadzące działalność gospodarczą w zakresie usług rolniczych, jako mikroprzedsiębiorstwo lub też małe przedsiębiorstwo (poziom dofinansowania nie może być większy niż 50% kosztów przedsięwzięcia kwalifikującego się do wsparcia, przy jednoczesnym założeniu, że maksymalna wysokość pomocy przyznana jednemu beneficjentowi w okresie realizacji PROW nie może przekroczyć 500 000 PLN).

Działanie 7.8. Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich

- Poddziałanie 7.8.1. Inwestycje związane z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycje w energię odnawialną i w oszczędzanie energii (w ramach poddziałania zagwarantowano dofinansowania na budowę oraz modernizację dróg lokalnych, rozbudowę infrastruktury zaopatrzenia w wodę oraz infrastruktury odprowadzania i oczyszczania ścieków) – beneficjentem wsparcia mogą być gminy, powiaty, a także związki międzygminne (maksymalna wysokość pomocy ze środków EFRROW dla jednego beneficjenta w okresie realizacji PROW nie może przekroczyć 2 000 000 PLN w przypadku przedsięwzięć z zakresu gospodarki wodno-ściekowej oraz 3 000 000 PLN w przypadku projektów z zakresu budowy i modernizacji dróg lokalnych).
- Poddziałanie 7.8.2. Badania i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej (w ramach poddziałania przewidziano wsparcie dla przedsięwzięć ukierunkowanych na ochronę zabytków oraz budownictwa tradycyjnego) – beneficjentem wsparcia mogą być gminy oraz instytucje kultury, dla których organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego (maksymalna wielkość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć 500 000 PLN na jedną miejscowość w okresie realizacji PROW).
- Poddziałanie 7.8.3. Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury oraz powiązanej infrastruktury (w ramach poddziałania przewidziano dofinansowanie przedsięwzięć, których zakres rzeczowy dotyczy: kształtowania przestrzeni publicznej, inwestycji w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów oraz usług, a także inwestycji w obiekty pełniące funkcje kulturalne) – beneficjentem wsparcia w ramach poddziałania mogą być m.in. gminy i instytucje kultury, dla których organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego (w przypadku kształtowania przestrzeni publicznej oraz inwestycji w obiekty pełniące funkcje kulturalne maksymalna wielkość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć kwoty 500 000 PLN na jedną miejscowość w okresie realizacji PROW, z kolei w przypadku projektów z zakresu targowisk oraz obiektów służących promocji lokalnych produktów i usług, wielkość wsparcia dla jednego beneficjenta nie może przekroczyć 1 000 000 PLN w okresie realizacji PROW).

Działanie 7.12. Rolnictwo ekologiczne

- Poddziałanie 7.12.1. *Płatności w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne* – beneficjentem wsparcia mogą być rolnicy, którzy dobrowolnie podejmują się przejść na praktyki oraz metody rolnictwa ekologicznego.
- Poddziałanie 7.12.2. *Płatności w celu utrzymania rolnictwa ekologicznego* – beneficjentem mogą być rolnicy, którzy dobrowolnie podejmują się przestrzegać praktyk oraz metod ekologicznego rolnictwa.

Działanie 7.15. LEADER – w ramach programu LEADER, za pośrednictwem Lokalnej Grupy Działania oraz wdrażanej przezeń Lokalnej Strategii Rozwoju, przewidziano wsparcie przedsięwzięć mających na celu:

- wzmocnienie kapitału społecznego (w tym wykorzystanie rozwiązań innowacyjnych, a także wspieranie partycypacji miejscowej społeczności w realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju).
- rozwój przedsiębiorczości (z wyłączeniem świadczenia usług rolniczych).
- dywersyfikację źródeł dochodu (w tym tworzenie oraz rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego – tj. infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych w celu udostępniania jej lokalnym producentom).
- podnoszenie kompetencji mieszkańców z obszaru Lokalnej Grupy Działania (w powiązaniu z rozwojem przedsiębiorczości lub dywersyfikacją źródeł dochodów).
- rozwój produktów lokalnych.
- rozwój rynków zbytu (z wyłączeniem targowisk).
- zachowanie dziedzictwa lokalnego.
- rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury (w tym infrastruktury kulturalnej oraz turystyczno-rekreacyjnej, a także infrastruktury technicznej – wodno-ściekowej i drogowej).

Beneficjentem przedsięwzięć realizowanych w ramach Lokalnych Strategii Rozwoju mogą być: osoby fizyczne, osoby prawne (w tym m.in. jednostki samorządu terytorialnego z wyłączeniem województw, kółka rolnicze, spółdzielnie, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe) oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej.

Budżet państwa i inne publiczne środki krajowe

Programy Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Program *Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach* (podstawowym zamierzeniem programu jest poprawa stanu wód powierzchniowych i podziemnych, poprzez oczyszczanie ścieków) – w ramach programu istnieje możliwość ubiegania się o wsparcie przedsięwzięć współfinansowanych ze środków krajowych i zagranicznych (z wyłączeniem inwestycji realizowanych w toku Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko), których zakres rzeczowy dotyczy:

- budowy, rozbudowy lub modernizacji komunalnych oczyszczalni ścieków,
- budowy, rozbudowy lub modernizacji zbiorczych systemów kanalizacji sanitarnej.

Beneficjentem wsparcia mogą być jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, jak również podmioty świadczące usługi publiczne w ramach realizacji zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego. Pomoc w ramach programu udzielana jest w formie pożyczki w wysokości do 100% kosztów kwalifikowanych inwestycji. Jednocześnie kwota pożyczki nie może być mniejsza niż 500 000 PLN w przypadku projektów realizowanych przez gminy o znaczącym udziale obszarów chronionych oraz 1 000 000 w przypadku pozostałych przedsięwzięć.

Program *Racjonalna gospodarka odpadami* (podstawowym celem programu jest racjonalizacja zasad gospodarki odpadami, w szczególności zaś hierarchii postępowania z odpadami) – w ramach realizacji programu przewidziano dofinansowanie następujących rodzajów przedsięwzięć:

- budowa punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych,
- budowa systemów selektywnego zbierania odpadów,
- doposażenie systemów selektywnego zbierania odpadów.

Beneficjentem wsparcia mogą być m.in. jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki. Pomoc udzielana jest w formie pożyczki w wysokości do 90% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia.

Program *Edukacja ekologiczna* (głównym celem programu jest podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej, a także kształtowanie postaw ekologicznych społeczeństwa poprzez promowanie zasad zrównoważonego rozwoju) – w ramach programu przewidziano dofinansowanie m.in. następujących typów przedsięwzięć:

- aktywna edukacja ekologiczna i kampanie informacyjno-edukacyjne,
- szkolenia, warsztaty, konkursy i działania upowszechniające wiedzę ekologiczną,
- rozwój infrastruktury służącej edukacji ekologicznej oraz realizacja programów edukacyjnych w ośrodkach edukacji ekologicznej.

Beneficjentem wsparcia mogą być wszystkie podmioty, podejmujące realizację projektów mających na celu podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej, a także kształtowanie postaw

ekologicznych społeczeństwa poprzez promowanie zasad zrównoważonego rozwoju. Pomoc udzielana jest w formie dotacji.

Programy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Program *Rozwój infrastruktury kultury* (celem programu jest m.in. wsparcie infrastruktury i poprawa funkcjonowania podmiotów prowadzących działalność kulturalną oraz domów kultury).

- Priorytet *Infrastruktura kultury* (celem priorytetu jest stworzenie optymalnych warunków do prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez rozbudowę oraz modernizację infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w sferze kultury) – beneficjentem wsparcia mogą być m.in. samorządowe instytucje kultury (z wyłączeniem domów i ośrodków kultury oraz bibliotek, w skład, których wchodzi domy kultury), organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, kościoły i związki wyznaniowe.
- Priorytet *Infrastruktura domów kultury* (podstawowym dążeniem priorytetu jest zapewnienie optymalnych warunków dla działalności ośrodków i domów kultury, a także centrów kultury i sztuki w zakresie animacji kultury i edukacji kulturalnej, poprzez rozbudowę oraz modernizację ich infrastruktury) – beneficjentem wsparcia mogą być jednostki samorządu terytorialnego, domy kultury, ośrodki kultury oraz centra kultury i sztuki posiadające status samorządowej instytucji kultury, a także biblioteki, w skład, których wchodzi domy kultury.

Program *Dziedzictwo kulturowe* (celem programu jest m.in. ochrona dziedzictwa kulturowego, jak również popularyzacja kultury ludowej).

- Priorytet *Ochrona zabytków* (głównym zamierzeniem priorytetu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, poprzez rewaloryzację i konserwację zabytków nieruchomych oraz ruchomych, a także ich udostępnianie na cele publiczne) – o dofinansowanie mogą się ubiegać osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego oraz inne jednostki organizacyjne, będące właścicielami lub posiadaczami zabytków wpisanych do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie.
- Priorytet *Kultura ludowa i tradycja* (podstawowym celem priorytetu jest wspieranie najbardziej wartościowych zjawisk z zakresu szeroko rozumianej kultury ludowej) – beneficjentami mogą być samorządowe instytucje kultury, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Program *Promocja literatury i czytelnictwa* (głównym celem programu jest rozwój i promocja literatury oraz czytelnictwa).

- Priorytet *Promocja czytelnictwa* (głównym celem priorytetu jest wspieranie wartościowych form promowania czytelnictwa, przez dofinansowanie programów promujących powszechne praktyki czytelnicze, jak również wsparcie przedsięwzięć promujących najbardziej znaczące zjawiska literatury współczesnej) – beneficjentami mogą być samorządowe instytucje kultury, organizacje pozarządowe oraz podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020

- Priorytet *Partnerstwo publiczno-społeczne* (głównym zamierzeniem priorytetu jest aktywizacja lokalnych społeczności wokół bibliotek publicznych, jako ważnych instytucji kultury w gminie, a także wzmocnienie znaczenia bibliotek publicznych jako miejsc integracji życia miejscowych społeczności) – beneficjentami wsparcia mogą być organizacje pozarządowe, które nawiążą współpracę z biblioteką publiczną.

Program *Edukacja* (zasadniczym dążeniem programu jest rozwijanie kreatywności i ekspresji twórczej oraz podnoszenie kompetencji artystycznych i medialnych).

- Priorytet *Edukacja kulturalna* (podstawowym celem priorytetu jest rozwijanie kreatywności i ekspresji twórczej mieszkańców, a także wspieranie wydarzeń artystycznych adresowanych do dzieci i młodzieży) – beneficjentami wsparcia mogą być samorządowe instytucje kultury, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne, jak również podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Program Operacyjny Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020 (głównym celem programu jest zwiększenie zaangażowania obywateli i organizacji pozarządowych w życie publiczne).

Priorytet 1. *Małe inicjatywy* (celem priorytetu jest zwiększenie ilości inicjatyw oddolnych) – w ramach realizacji priorytetu przyjęto następujące kierunki działań:

- zwiększanie roli inicjatyw nieformalnych;
- animowanie działań samopomocowych;
- wspieranie młodych organizacji pozarządowych.

Priorytet 2. *Aktywne społeczeństwo* (podstawowym dążeniem priorytetu jest wzrost liczby obywateli angażujących się w działania organizacji pozarządowych i inicjatywy lokalne) – w ramach priorytetu przewidziano wsparcie finansowe następujących kierunków działań:

- aktywizacja obywateli w sprawach wspólnotowych;
- rozwijanie wolontariatu;
- poprawa zdolności organizacji pozarządowych do mobilizowania zasobów;
- aktywizacja współpracy wspólnot lokalnych i instytucji publicznych;
- wspieranie aktywnych form integracji społecznej;
- rozwój przedsiębiorczości społecznej;
- tworzenie warunków rozwoju bezpłatnego poradnictwa prawnego i obywatelskiego.

Priorytet 3. *Aktywni obywatele* (zasadniczym dążeniem priorytetu jest wzrost partycypacji obywateli w sprawach publicznych) – w ramach priorytetu przewidziano następujące kierunki działań:

- zwiększanie wpływu obywateli na polityki publiczne;
- rozwijanie edukacji obywatelskiej i kompetencji społecznych;
- wzrost znaczenia organizacji strażniczych i rzecznicych;

Strategia Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020

- wspieranie tworzenia partnerstw (w tym partnerstwa publiczno-społecznego) i innych form współpracy, służących aktywizacji obywateli oraz przekazywaniu im realizacji zadań publicznych.

Priorytet 4. *Silne organizacje pozarządowe* (celem priorytetu jest wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych) – w ramach realizacji priorytetu przewidziano wsparcie następujących działań:

- zwiększanie kompetencji organizacji obywatelskich;
- wspieranie działań o charakterze systemowym.

Konkursy Ministerstwa Sportu i Turystyki

Zadanie *Wspieranie rozwoju turystyki polskiej* (popularyzacja turystyki krajowej, rozwój dziedzin gospodarki turystycznej, konkurencyjność i innowacyjność produktów turystycznych) – w ramach realizacji zadania szczególny nacisk położony został na: turystykę dzieci i młodzieży, turystykę osób starszych i niepełnosprawnych, turystykę kulturową, turystykę aktywną (w tym rowerową i wodną), turystykę wiejską, turystykę biznesową, ekoturystykę oraz turystykę zdrowotną).

Zadanie *Kształtowanie przestrzeni turystycznej* (wytyczanie, znakowanie oraz konserwacja szlaków turystycznych – m.in. pieszych, rowerowych, wodnych i narciarskich).

Zadanie *Działania na rzecz jakości kadr* (organizacja szkoleń i warsztatów, seminariów i konferencji).

Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych (celem programu jest rozwój bezpiecznej, spójnej, funkcjonalnej i efektywnej infrastruktury drogowej; w ramach realizacji programu samorządy lokalne mogą się ubiegać o dofinansowanie projektów związanych z przebudową, budową i remontem dróg lokalnych, w wysokości 50% kosztów tych inwestycji).

Aneks

Lista uczestników warsztatów strategicznych biorących udział w opracowywaniu Strategii Rozwoju Gminy Inowłódz na lata 2015-2020:

1. Bartyzel Maria
2. Burchart Lucyna
3. Chachuła Wacław
4. Chojnacki Zenon
5. Choromańska Joanna
6. Dąbrowicz Renata
7. Dorocińska Julita
8. Gabryszewska Iwona
9. Gostyńska Janina
10. Hudzik Magdalena
11. Jagielski Franciszek
12. Jagielski Michał
13. Józwik Agnieszka
14. Kamińska Janina
15. Kamiński Piotr
16. Kącki Bogdan
17. Klupa Janusz
18. Koch Katarzyna
19. Kośka Elżbieta
20. Kwaśkiewicz-Tomasik Ewa
21. Lisicka Dorota
22. Liźniewicz Waldemar
23. Maciejczyk Barbara
24. Maciejczyk Maria
25. Mochola Małgorzata
26. Olczyk Jakub
27. Ośniecki Zbigniew
28. Papis Robert
29. Pawlik Tomasz
30. Pawłowski Robert
31. Seliga Marian
32. Słoniewski Michał
33. Szczepańska Iwona
34. Szmigiel Anna
35. Szymańczyk Ewa
36. Szymański Wojciech
37. Śliwka Aneta
38. Świerczyńska Sylwia
39. Tabor Małgorzata
40. Tomkowski Bartosz
41. Wawrzyniak Daniel
42. Werkowska Mirona
43. Wilkowiecki Janusz
44. Zbysiak Alina
45. Żerek Jan